

iz naše preteklosti, umetnina, ki ji še dolgo časa ne bo moči postaviti kaj enakovrednega ob stran. Glavne osebe nihajo med osebnim hotenjem in ukazi usode, krivda junakinje je dvignjena v tragično veličastje, krasni simboli se prepletajo s pojočo muziko čudovitih stihov. Zavedaš se, kakšen lirik je oče tej tragediji. — Med večjimi župančičevimi izvirnimi deli je dramska slika *Noč na verne duše* (1904.) in nedodelana epska pesnitev *Jerala*. Prav posebno pa je obogatil župančič naše mladinsko slovstvo z zbirkami *Pisanice* (1900.), *Lahkih nog naokrog* (1912.), *Sto ugank* (1915.) ter *Ciciban in še kaj* (1915.). Pesnik se smeje in igra z deco, ji kaže narodo, ki jo odeva v pisane podobe, in razlaga v otroškem jeziku skrivnosti stvarstva. Te pesmi živijo z našimi otroki, saj so vse prežete z vonjem po domači grudi.

Pomembno delo opravlja pesnik tudi kot prevajalec iz svetovne književnosti. Največji zaklad je zakopan v prevodih Shakespearea (kakih 12 del), kjer je poslovenil stare angleške stihe, kakor da so od nekdaj naši. Tudi v prozi tekmuje za izraz z Dickensom, Maupassantom, Flaubertom, A. Franceom, Voltairejem, Shawom, Mériméjem, Galsworthyjem, Hamsunom, Duhamelom in drugimi. Z nenadkriljivim ovladovanjem našega jezika in z redkim smislom za ustvarjanje novega besednega zaklada bogati našo

prevodno književnost z deli, ki jih potrebuje vsak kulturni narod. To, kako s prevodi uspešno ustvarja funkcijski jezik različnih slojev, ki pri nas še niso našli poti v lepo knjigo, bo morala šele pokazati podrobna strokovna razprava. Za čistost našega zbornega govora je pesnik skrbel dolgo vrsto let, dokler je bil dramaturg Narodnega gledališča v Ljubljani, odkar pa je njega najvišji predstavnik, vodi ta važni umetniški zavod mimo Scil in Karibd v lepše čase.

Vrednote, ki jih je doslej ustvaril Oton župančič na poti svojega šestdesetletnega plodnega življenja, so tedaj tako dragocene, da nas ob jubileju preveva vroča želja, naj nam pesnik še poje. Zbrano snopje *Dela Otona župančiča*, povezano v štiri knjige, ki jih je izdala Akademsko založba v Ljubljani za pesnikov jubilej, so uspeh bogate žetve na njivi slovenskega pesništva. Prepričani smo, da se v pesniku tvorijo še čudoviti kristali, da čakajo še krasne umetnine sprostitve in rojstva. Morda ga preveč tarejo poklicne skrbi, da se zdi, kakor da pesnik počiva. Zato bi bila naša kulturna dolžnost, da mu ustvarimo spet možnost, služiti najpoprej svoji poeziji. Njegov glas se mora še glasiti po naših mestih in selih! In naj se razleže še dlje preko meja, kjer ga že poslušajo nekateri tuji narodi, čeprav jim ostaja žal skrita lepota, ki je v njegovi besedi in jo moremo piti čisto le mi.

PROCVIT PIVOVARNIŠTVA V LJUBLJANI — 18. IN 19. STOLETJE

V L A D I S L A V F A B J A N Č I Č

Z opustitvijo pivovarne na žabjaku in pešanjem obrata na Jami v šiški¹ ni nikakor prenehalo pivovarništvo v Ljubljani in njeni okolici ter na Kranjskem sploh. Ljudje so se navadili na uživanje piva, ki je bilo v naši poudarjeno vinorodni deželi dvakrat do trikrat cenejše od vina. Potrošnja je stalno naraščala. V prvi polovici 18. stoletja se je otvarjala pivovarna za pivovarno. Sredi stoletja je čisto dobro izhajalo kar šest pivovarn v sami Ljubljani. Kako so nastale in kdaj so dobile obrtno pravico, se ne omenja v nobenem ohranjenem mestnem spisu.

V lanski razpravi sem dokazal, da se je v Ljubljani varilo pivo že koncem 16. stoletja. Prvi pivovarji so bili protestanti. Kuhali so tako zvano kameno pivo (Steinbier). Sto let pozneje pa se je bržkone pojavilo že kotlovno pivo (Kesselbier). Zlasti se zdi, da ga je varila Schiffrerjeva pivovarna na šišenski Jami. Kotlovno pivo je polagoma popolnoma izrinilo manj opojno in manj stanovitno kameno pivo in koritnjak.

1. PIVOVARNA „PRI DETELJICI“

(Florijanska ulica 24)

Izmed pivovarn, ustanovljenih v 18. stoletju, je nemara najstarejša ona v Florijanski ulici, kjer je sedaj gostilna »pri deteljici«.

¹ Glej v »Kroniki« 1937. mojo razpravo o ljubljanskih pivovarnih v 16., 17. in začetku 18. stoletja.

Janez Jakob Fux, pivovar od leta 1711. do 1726. S pivovarstvom je tam začel Solnograjčan Johann Jacob Fux. Mož je bil v Ljubljani vsekakor l. 1711., če ne že prej. 29. oktobra 1711. je v ljubljanski stolnici poročil vikar Blaž Legath Janeza Jakoba Fuxa s čipkarico Marjeto Markovič (Markouiz) pred pričama Matijo Brecljem (Wrezl) in Wolfgardom Andrejem Seifridtom. Nevesta je bila stara že 38 let. Rojena je bila 7. junija 1673. v Ljubljani kot nezakonska hči (»filia illegitima«) Luke Markoviča in Eve (?) Koser. Med meščane je bil Fux (»Hannß Jacob Fux von Salzburg mit der Spiz Cramerin Verheyrat, Weinschenk«) sprejet zadnjega februarja 1712. proti plačilu 10 gld. in da si na svoje stroške nabavi »gornje in spodnje orožje« (s. p. 1712). Vsak meščan je bil namreč tedaj še oborožen.

Obratoval je Fux menda od vsega začetka v Florijanski ulici. Morda je skraja stanoval na ženinem domu. Sodni zapisnik iz l. 1712. obravnava njegovo zahtevo, da mu magistrat izposluje povračilo 12 gld. 52 kr. deželne veljave, kolikor je bil potrošil za poročnika Janeza Jakoba Pachnerja, ki je bil pri njem na stanovanju od 1. decembra 1711. do konca aprila naslednjega leta. Podobno prošnjo beremo tudi v sodnem zapisniku iz leta 1719. (fol. 153), v kateri predlaga »Jan. Jak. Fux, meščan in pivotoč« (»Pierschenk«) specificiran račun za 106 gld. 24 kr. dež. veljave, porabljen za pri njem nastanjene cesarske oficirje, prevzemnike novakov z dežele, od 1713. do

1718. leta. L. 1715. prosi za spregled desetega vinarja od tako zvane »Hoffstätterjeve hiše na Starem trgu, ki jo je bil kupil od zdaj rajnkega gospoda Jakoba pl. Schellenburga«. ¹ Magistrat je Fuxu ustregel in mu dovolil »navadno vknjižbo« (s. p. 1715., fol. 83).

V Florijanski ulici (današnja št. 24, gostilna »pri deteljici«) je vpisan Fux šele z letom 1716. Prej je bil tam lastnik medičar Jožef Zenko (pisan Schenkho, še večkrat pa Schinkho ali celo Schünkho) in njegovi dediči. ² Po opombi, ki stoji v urbarjih za leta okoli 1700. stalno poleg ženkovih dedičev »NB. Herr Schell«, bi se morda smelo sklepati, da je to tista prej omenjena Schellenburgova hiša, ne pa številka 5 v Florijanski ulici. Bodisi že kakor koli, zakonec Fux Janez Jakob in »dessen Ehwürthin Margaretha« sta vpisana kot lastnika današnje »deteljice« do leta 1726., ko stopi na njuno mesto *pivovarnar Pavel Kleplath* z ženo Marijo Katarino, ki je dal hiši ime, kakršno se je ohranilo do današnjega dne.

¹ Iz davčnih urbarjev ni razvidno, katera hiša je to bila. Hoffstätterjeva je n. pr. bila tudi današnja številka 5. v ulici sv. Florijana, ki ima tole lastniško vrsto. l. 1616. do 1618. Gregor Schein, 1619.1621. Gregorja Scheina dediči (v hiši je imel *mizarski obrt* Ludovik Schönlebl, oče znamenitega zgodovinarja Janeza Ludovika Schönlebna in ljubljanski sodnik v letih 1644./46. ter župan v letih 1648./49.—1649./50. ter 1652./53.—1654./55.), 1622.—1644. krojač Kocijan Jordan, ki je tudi *krčmaril* (l. 1623. je potočil 96½ soda dolenjca in 1 sod vipavca, l. 1624. pa 5 sodov vipavca, 5 sodov terana in 123½ soda dolenjca. Krčma je potemtakem dobro uspevala!), 1645.—1653. Jordanova vdova in otroci (v hiši je stanoval tudi Urban Pelko), 1654.—1680. Hoffstätterjevi dediči (v hiši krojač Matija Verhounighk), 1681.—1695. dediči gospe Hoffstätter (v hiši biva tudi Janez Peer »Weißpodt«), 1696.—1699. vdova gospa Marija Hoffstätter, 1700.—1704. Janez Peer »weißpodt«, 1705.—1772. *klobučar* Štefan Steyrer (pisan tudi Steuerer), 1773.—1780. Marija Frančiška Novak, 1781. do 11. februarja 1803. *klobučar* Andrej Novak, nato do 28. januarja 1805. Aleksij Jakula, potem do 12. avgusta 1808. poleg njega še Helena Jakula, za njima Jožef in Barbara Babnik (Wabnig) do 5. novembra 1828., nato pa Franc in Katarina Ziegler. Prvotno je bila tu hišna št. 154, od l. 1805. št. 37, po l. 1877. pa Florijanska ul. 5 (lastnik Jurij Kunčič). Ta hišna številka je ostala do danes.

² Lastniška vrsta »pri deteljici«, Florijanska ulica 24: l. 1600.—1618. Matija Štrukelj (Strukhl, Mezger) (v hiši je bil tudi krznar Mihael Copauner), 1619.—1620. mesar Peter Petschocher, 1621.—1623. mesarja Matije Štruklja dediči (v hiši Ambrož Zuhhulin »Sahlschmidt«, ki je plačal davek že za l. 1622.), 1624.—1640. izdelovalec *sabelj* Ambrož Zuhhulin, 1641.—1662. njegovi dediči (v hiši Luka Fuschier »Sahlschmidt«, 1663.—1664. Luke Zauna dediči, 1665.—1673. medičar Jožef Zenko (Schinko), 1674. do 1607. Jožefa Zenka dediči (Opomba: NB H. Schell! - V hiši se beleži v tej dobi, n. pr. l. 1690. *krčma* [»Darin ein Würth]), 1707.—1715. Jožef Zenko (Schünkho), 1716. do 1725. Janez Jakob Fux »Pierschenkh«, 1727.—1754. Pavel Kleplath, »püerpreuer«, in žena Marija Katarina, 1755.—1762. Pavla Kleplata dediči, 1763.—1781. *pivovarnar* Kristijan Feichter, 1782.—1821. *pivovarnar Pavel Bruner* in žena Katarina, od 31. decembra 1825. (prepisan, stvarni lastnik že prej) Janez Feichter, *pivovarnar*, od 5. oktobra 1826. Ana Feichter s polovico, od 7. junija 1831. Feichter Janez in Katarina za polovico Ane Feichter, od 20. maja 1839. Janez Feichter, oče, ¼ sinu Janeza Feichterja, od 16. maja 1846. *pivovarnarica* Marija Feichter, poznejša Urbh, l. 1869. Janez Feichter ml. Hiša je prvotno nosila št. 34, po letu 1805. št. 96, z letom 1877. Florijanska ul. 32 (lastnica Klara Dolcher), po l. 1901. pa št. 24 (lastnica Sagorz Marija). — Lastnik l. 1933. Davorin Možina.

Fux je plačeval sorazmerno visok obrtni davek, v začetku celih 10 gld. Toliko obdavčen ni bil navaden krčmar ali »vinotoč« (Weinschenk). Zanimivo je, da je bil od l. 1713. do 1716. vpisan v posebnem seznamu na koncu urbarja med »vinotoči«, čeprav vemo, da je točil p i v o. Da je res bilo tako, nam izda sledeči zapisek z dne 5. novembra l. 1717. (s. p. fol. 195):

»Jakob Fux prosi, da se mu ne spregleda samo davek od prvega leta po zadobljeni meščanski pravici, marveč da se sploh zniža obrtni davek in sicer vsaj za 4 gld., ker nima razen *pivotoča nobene druge obrti* in se torej ne more obdavčiti enako s trgovci. Preveč plačani obrtni davek za leti 1713. in 1714., ki ga je poravnal posebej in se ni pripisal k hiši, naj se zaračuna pri še dolžnem davku za leti 1715. in 1716. — Sklep: spregleda se mu obrtni davek za prvo leto po zadobljenem meščanstvu, zastran drugih davščin pa naj se obrne na gospode davkarje, ki bodo zadevo preiskali in poročali magistratu.«

Zaprošenega znižanja pa Fux ni dosegel takoj, ker je plačeval še do l. 1721. po 10 gld. Šele l. 1722. so mu prisodili samo 8 gld., zadnje, t. j. 1725., pa celo 6 gld.

Vendar so tudi te vsote zelo visoke za tedanje razmere in dokazujejo, da je Janez Jakob Fux iz Salzburga vsekakor točil pivo, ki ga je varil sam v svoji lastni pivovarni. Gotovo je nadalje, da je imel v svoji hiši v Florijanski ulici razen gostilne tudi sobe za prenočišče, ki so bile dovolj dobre, da so v njih po cela leta stanovali cesarski oficirji, ki so prevzemali dolenjske rekrute. Fux je torej bil že nekak manjši hotelir in pivovar. Če se navaja v davčnih knjigah samo kot »pivotoč«, bo razlog pač ta, da je pivo varil zgolj za porabo v lastni gostilni in ni z njim zalagal še drugih krčmarjev. Takih pivovarjev je bilo nekoč dovolj in so se ponekod še danes ohranili, n. pr. Čeligi v Mariboru. Urbar meščanskega špitala za leta 1725. do 1729. (letniki 1707.—1724. se niso ohranili) pa Fuxa kar naravnost naziva za pivovarja. Tam piše (fol. 3) v rubriki »vrtovi na Prulah« (Garten in Prüll): »Johann Jacob Fux *Pierpreier* dient von einem Garten . . . 40 kr.«

Proti koncu svojega življenja je Fux doživel še čast, da je bil na dan sv. Jakoba, 25. julija 1724., izvoljen za člana »zunanjega« (mestnega) sveta. Umrl je menda leta 1726.

Za oskrbnika vsega njegovega premoženja je bil postavljen Franc Jožef Verporta. Le-ta je l. februarja 1727. l. prodal Fuxovo hišo in *pivovarno* in sploh vso njegovo zapuščino pivovarju Pavlu Kleplatu (»die Jacob vnd Margaretha Fuxische am alten Markht [t. j. pri sv. Florijanu] zwischen Mathiaß Korditschisch: vnd Johann Pieglichen hâußern ligende Behaußung... *sambt dem Preyhauß*, vnd übrigen Fuxischen Verlaß oder Vermögen, nichts außgenomben oder vorbehalten«). Magistrat je kupno pogodbo kot zemljiška gosposka in »vrhovni jerob« tudi ratificiral. Pet mesecev po poroki je dal Kleplat, ki je dotlej poravnal v gotovini vso kupnino, vpisati še svojo ženo Marijo Katarino Maißovo kot solastnico. Ta novi »Kauffbrieff«, pisan na pergamentu in datiran z dne 10. julija 1727., je ohranjen v zbirki kupnih pogodb MAL kot št. 4. Pogodbo sta potrdila član notranjega sveta in mestni višji blagajnik Martin

Mariner ter član zunanjega sveta, podblagajnik Jožef Robida. Iz besedila te kupne pogodbe (deloma citirane zgoraj) izhaja nadvse jasno, da rajniki Fux ni bil samo pivotoč, marveč *pravi pivovar, prvi lastnik pivovarne v Florijanski ulici*.

Pavel Kleplat (pivovar od l. 1727. do 1754.). Od kod izvira Fuxov naslednik Peter Pavel Kleplat, od katerega izhaja nadevek gostilne »pri deteljici« in ki je po vsi verjetnosti prej služil pri Fuxu kot pivovarski pomočnik, nisem mogel ugotoviti. Najbrže bi to vprašanje rešile matice kake koroške župnije. Kleplate je v prejšnjih stoletjih poznala tudi Ljubljana. Tako je bil 15. marca 1549. pod županom Janezom Dornom in mestnim sodnikom Andrejem Estrerjem sprejet med meščane poleg Janeza Sonca (Hannss Sunze) tudi Franz Khleplatt, meščanov sin (»burgers Sun«) (s. p. 1549). Ali je naš pivovar kaj v sorodu z njim?

Peter Pavel Kleplat se je rodil koncem 17. stoletja, najbrž l. 1680. Oženil se je, ko je bil star že 47 let, »z devico svojo zaročenko Marijo Katarino, zakonsko hčerjo pokojnega gospoda Ignacija Maissa«, pred pričama Adamom Rozmanom in *kavarnarjem* ter poznejšim »notranjim« mestnim svetnikom Francescom Gambo v stolni cerkvi sv. Nikolaja dne 17. februarja 1727. Nevesta je bila za celih 25 let mlajša od ženina, rojena 25. aprila 1705. kot zak. hči prvorojenka *vrvarja* Maissa (piše se tudi Mass) Ignaca in žene Ane Marije. Priči pri njenem krstu sta bila sam prejšnji večkratni mestni sodnik in poznejši večkratni župan Krištof Puecher de Puechental in gospa Marija Ana Raster. Imela je še brata Martina Leopolda (roj. 7. nov. 1706.) in sestri Jožefo Elizabeto (roj. 29. okt. 1707.) ter Eleonoro Jožefo (roj. 21. febr. 1710. po očetovi smrti). Starega vrvarja Maissa, lastnika današnje hišne številke 10 v Florijanski ulici, sem omenil že v lanski »Kroniki«, str. 239, kako je neusmiljeno pognal na boben pivovarja Neidlingerja l. 1703. Tako so se ustvarjala premoženja tudi v tistih časih.

Zakonca Kleplat (»Paul Kleplath puerpreuer vnd dessen Ehewirtin Maria Catharina«) sta plačevala obrtnega davka toliko kot Fux zadnje leto, namreč po 6 gld. Tako vseh prvih 10 let. L. 1738. se je davek zvišal na 7 gld. in ostal takšen vključno do l. 1745. Poslej nam davčne knjige (»Steuer Vrbarium«) pri nikomer več ne beležijo obrtnega davka, navajajo pa Pavla Kleplata med davkoplačevalci pod nazivom »Pier preyer«. Ko se z letom 1752. začne v urbarjih zopet zapisovati obrtni davek, plačuje Kleplat že po 17 gld. 6 kr. pivovarskega davka (»am Brey Vrbar«), po 8 gld. pa od hiše (»uon ein Hauß, so den 10. pfenig unterworfen«). Tako je šlo do njegove smrti.

Poleg svojega doma v Florijanski ulici si je Kleplat pridobil še eno hišo v neposredni bližini (l. 1729.). Bila je to hiša čevljarja Štefana Krivca v Rožni ulici, današnja številka 3.¹ Kleplat jo je še pred svojo smrtjo prodal čevljarju Simonu Pogačniku (l. 1751.).

¹ Lastniki hiše št. 3 v Rožni ulici: l. 1657.–1682. čevljar Štefan Krivec (Kriuz, Kriuez), 1683.–1706. Štefana Krivca dediči, 1707.–1728. zopet neki Štefan Krivic, 1729.–1751. »Paul Kleplath Pürpreuer«, 1752. (pribl.) 1770. čevljar Simon Pogačnik in žena Marija, 1770.–1808. čevljar (Janez) Jurij Tavčar (Tautscher) in žena Marija, od 1. avgusta 1808. dalje njegov sin Anton Tavčar. L. 1853. se beleži Ana Tavčar. Do leta 1805. je bila tu hišna številka 37, nato 99, po letu 1876. (lastnica Ana Fischer) pa

Iz zakona Petra Pavla Kleplata z Marijo Katarino Maisovo se je rodilo pet otrok, dva dečka: Jožef Ignac (roj. 28. marca 1728., umrl 18. avgusta 1801.) in Rok Bernard (roj. 16. avg. 1729.) ter tri deklice: Marija Ana (roj. 21. maja 1731.), Elizabeta (roj. 4. novembra 1733.) in Marija Ana Ignacija (roj. 14. julija 1737.). Kumovala sta navadno dva imenitna botra: gospod Anton Raab (mestni sodnik v letih 1730./31.—1732./33. ter župan v letih 1738./39. in 1739./40.) in gospa Marija Christian (Matija Christian je bil sodnik v letih 1720./21.—1722./23. in 1738./39.—1740./41. ter župan v letih 1726./27.—1728./29. in 1732./33.—1737./38.). V mestnih zapisnikih se omenja samo sin Ignac in hčeri Elizabeta in Ana. Rok in ena sestra sta morala že zgodaj umreti.

Nace se je posvetil duhovniškemu stanu. Prvič čujemo o njem v sodnem zapisniku 19. septembra 1747. (bilo mu je 18 let), ko prosi zanj oče za podelitev »tituli mensae«: »Herr Paul Kleplath burg. Pierpreyer alda bitet seinem Sohn Ignatij Kleplath den su dem Petriner² Standt erforderl. Titulum mensae gfl.: zu ertheilen«. Prošnji je magistrat ugodil (str. 207). — Nace je učakal precejšnjo starost — 75 let. Umrl je dne 8. avgusta 1801. za dizenterijo. V mrliški knjigi stolne župnije sv. Nikolaja je zaznamovan kot posvetni duhovnik (Weltpriester) in ravnatelj cerkve nemškega viteškega reda.

Stari Peter Paul Kleplat je umrl 28. maja l. 1754., star 74 let (»obyt Generosus Dnus Petrus Paulus Kleeplat, omnibus sacramentis provisus aet: suae an: 74«). Pokopan je bil pri sv. Petru, kakor velika večina tedanjih Ljubljčanov. l. junija 1754. je bila njegova vdova z otroki razglašena za univerzalno dedinjo in skrbnico otrok (s. p. 1754., str. 197).

Marija Katarina Kleplat (pivovarnarica od 1754. do 1758.). Marija Katarina je nato vodila pivovarno do svoje smrti. Moža je preživela samo za štiri leta. Že 30. decembra 1758. mu je, »previdena s sv. zakramenti«, sledila k sv. Petru. Dosegla je 51 let.

Kleplatovi otroci (lastniki pivovarne od l. 1759. do 1762.?). 9. januarja 1759. leta se je »proglasil gospod Ignac Kleplath, duhovnik, v lastnem imenu in kot sodno pooblaščen skrbnik svojih dveh sestra Elizabete in Ane za dediča ab intestato zapuščine matere Katarine Kleplath...« (s. p. fol. 5). Kako so otroci ravnali s pivovarno, ni zapisano. Gotovo so najeli poslovodjo ali izučenega pomočnika (»Brey Knecht«). Morda je to bil že poznejši lastnik Kristijan Feichter. Vsekakor so Kleplatovi otroci, nezmožni za vodstvo pivovarne, skušali že leta 1760. prodati očetovo in materino zapuščino:

»Pavla Kleplata dediči prosijo, da se določi dan za licitacijo na Starem trgu³ ležeče, slavnemu magistratu podložne hiše Pavla Kleplata, z vsemi pritiklinami in s pivovarniško pravico vred... Sklene se javen razglas za dražbo, ki se razpiše za 12. december« (s. p. 30. nov. 1760., str. 370). Ta dan pa *nihče ni prišel na*

Rožna ulica št. 3. Ta številka je ostala tudi po l. 1901. (lastnika Abranovič Jakob in Jerica) do danes.

² Posvetni duhovnik.

³ Stari trg je imel *uradno* tedaj mnogo širši obseg. Razen Rožne in Hrenove ulice (ter včasih Žabjaka) so se vse hiše med pisanimi vrati in trančo knjižile uradno pod »Stari trg«. Pa tudi Rožna in Hrenova ulica z Žabjakom in Reber so bile le podnaziv za skupno ime »Stari trg«.

dražbo. Zato so dediči prosili za določitev kakega drugega dne, ko bi se dražba ponovila.

Kristijan Feichter (pivovarnar od l. 1763. do 1778.). Kdaj so Kleplatovi otroci končno prodali pivovarno in kakšna je bila njihova nadaljnja usoda, ni zabeleženo v mestnih sodnih zapisnikih. Gotovo je, da je na Kleplatovo mesto že leta 1762., najkasneje pa v začetku leta 1763. stopil Kristijan Feichter. To nam potrjuje sodni zapisnik iz l. 1763., str. 51—52, ko se je 7. marca obravnavalo v mestnem svetu o prošnjah za podelitev meščanske pravice, med drugimi o Kristijanu Feichterju z Gorenjega Koroškega¹ («Christian Feichter Pier preyer von gemindet in ober Carnthen gebirtig die requisita sind in der lad zu Dansberg«):

»Gospod Jamnik (pivovarnar v današnji Prešernovi ulici št. 7 »pri Perlesu«) protestira proti pivovarju Kristijanu Feichterju. Če hoče uporabiti kako staro (pivovarsko) pravico, nima nič proti temu. Če pa namerava ustanoviti lastno pravico, bi bil to prejudic in ni k temu nikakor upravičen. *Feichter* (izjavlja, da) *si je pridobil Kleplatovo pravico* («hat das Kleplatistische Jus an sich gebracht»). Gospod Jamnik: naj kup dokaže, potem ne bo nasprotoval («soll produciren den Kauff, so hat er nichts zu gegen»). *Sklep*: 14. marca ob 8. uri zjutraj naj pridejo vsi kandidati za meščansko pravico na rotovž, da se preiščejo njihove zadeve.« 14. marca so bili vsi drugi sprejeti, le Feichterjeva prošnja se je odgodila («Christian Feichter Pierpreyer ist auf gedult angewissen«).

Feichter se je moral strpeti cela štiri leta. Verjetno pa je, da je med tem časom ne le vodil Kleplatovo pivovarno, marveč bil tudi njen dejanski lastnik, saj je kot tak vpisan v urbarju. V svežnju 20. MAL sem našel dokument, v katerem ljubljanski pivovarji popisujejo, kako so prišli do obrtne pravice. Iz tega spisa izhaja, da so Kleplatovi otroci prodali Feichterju svojo pivovarsko pravico s kupno pogodbo 1. maja 1766. l. (št. 64). To je samo dokaz, koliko borbe je moral prestati, preden se je zasedral v Ljubljani. Zastran meščanstva so mu še leta in leta delali ovire. Zdi se, da ni mogel dobiti svojih papirjev iz Dansberga. Šele 23. marca 1767. beremo, da je končno predložil zahtevane dokumente: »Christian Feichter Bierbräuer von Lidenege aus Karnthen legt die Requisite ein« (s. p. fol. 47). *Med meščane je bil sprejet dne 30. marca 1767*. Za sprejem je moral plačati celih 40 goldinarjev, največ od vseh prosilcev.

Kmalu zopet slišimo o njem: »30. junija 1767. vpraša tukajšnji pivovar Kristijan Feichter, koliko mora plačati desetega in dvajsetega vinarja od hiše Pavla Kleplata, ki jo je bil kupil.« Odgovorili so mu, da 124 gld. nemške veljave. Feichter je torej Kleplatovo hišo *kupil* in je ni morda dedoval ali priženil.

Poročil se je Feichter že 31. oktobra 1763. in sicer v cerkvi sv. Florijana »z Marijo, zakonsko hčerjo rajnkega Filipa Wainzerla s Koroškega«. Priči sta bili Ignac Dremel in Lovrenc Rostig (poročna knjiga stolne župnije sv. Nikolaja). Kristijan in Marija sta imela

tri otroke: Marijo Ano, Marijo Jožefo (roj. 24. febr. 1767.) in Antona Kristijana (roj. 30. marca 1769.). Zadnjima dvema sta kumovala zakonca Anton in Ana Terezija Schichtner. Žena Marija je Feichterju umrla po sedmih letih zakona v septembru l. 1770. Vdovec Kristijan je bil nato 28. sept. imenovan za skrbnika otrokom in upravitelja materine zapuščine (s. p. 1770.).

Po nekaj mesecih se je vdrugeč poročil z 20 letno Marijo Ano Weilland. Kaj pobilžega o nevesti nisem mogel najti, tudi ne, kje se je opravila poroka. Z drugo ženo je imel samo sinčka Franca Antona, roj. 17. sept. 1771. Botra sta zopet bila ljubljanski meščan, *sabljar* (gladiarius et civis labacensis) Anton Schichtner in žena Ana Terezija. Marijana je umrla — najbrž za porodnimi posledicami — že 5. oktobra 1771. (D: Feichtlerin Maria Anna D: Christiani Feichtler cerevisiarii uxor aetatis suae 20. anorum SS: Sacram: extreme provisae per D: Detella, Sepulta ad S: Petrum), mali Francelj pa 16. marca 1772. Oba so pokopali pri sv. Petru (s. p. 1771, str. 302, in mrliška knjiga ž. sv. Nikolaja).

Pivovar Kristijan, star ob smrti mlade žene 45 let, ni hotel živeti kot vdovec. Že v novembru l. 1771. (ženitovanjska pogodba z dne 5. novembra) se je v tretje oženil. Tretji in zadnji ženi je bilo ime Katarina Šefman (Schöffmann, Schöpfman, Scheffman). Katarina je bila pri poroki stara 28 let. Iz tega zakona izhajajo štiri otroci: Ignacij (roj. 26. julija 1772., † 18. VII. 1773., star eno leto, pokopan pri sv. Petru), Katarina Ludovika (roj. 15. apr. 1774.), Marjeta Katarina (roj. 2. maja 1775., † 2. febr. 1840.) ter Janez Matija (roj. 20. febr. 1778., † 24. marca 1845.).

O pivovarskem delovanju Kristijana Feichterja nam sodni protokoli malo povedo. Zdi se, da ni imel rad opraviti s sodiščem. Le ena pravda se omenja. Tožil ga je leta 1774. neki Jakob Zupančič za 86 mernikov štajerskega ječmena, ki jih Feichter ni maral plačati po dogovorjeni ceni 19½ reparjev («Pazen») od mernika in doplačilu pol cekina, češ da kakovost ni odgovarjala vzorcu (s. p. 1774., str. 243). Feichter je torej varil pivo iz ječmena. Tožba je tekla tudi še naslednje leto.

16. aprila 1778. je umrl »dominus Feichter Christianus civis cerevisiarus«, star 52 let. Pokopali so ga seveda pri sv. Petru kot njegovi prvi ženi in pomrle nepremičninah. Koliko je bilo denarja, ni zapisano, pač pa vemo iz protokola »Über die durch die Tutorn, Curatorn, vnd Sequestratorn zu gerichtshanden gelegte otroke. Zapustil je precejšnje bogastvo v denarju in Briefliche Urkunden«, da je bilo za hčeri po prvi ženi Marijo Ano (večkrat tudi Ana Marija imenovano) in Jožefo deponirano na sodišču po 813 gld., za Janeza in Marjeto pa po 500 gld. Ana Marija je dobila posebej še 200 gld. za balo («für das Heyratgutt»). Omožila se je 28. sept. 1788. z vdovcem Bernardom Novakom, vrvarskim mojstrom, lastnikom hiše št. 8 (danes 30) v Florijanski ulici,² pred pričama Janezom Frideri-

² *Lastniki hiše št. 30 v Florijanski ulici*: l. 1600. Volk Siber, 1601.—1607. vdova (Siberin ali Schiberin), 1608. (prihl.) do 1616. mesar Gregor Mayr (ali Mar), 1616.—1623. njegovi dediči (v hiši je od l. 1619. mesar Mihael Schreiner. L. 1623. stoji zanj opomba: »nichts bezolt, ist in armuet gestorben«), 1624.—1626. Schreinerjevi nasledniki, 1627.—1634. čevljar Filip Kharisch, 1635.—1637. njegova vdova (v hiši od l. 1636. mesar Janez Herbst), 1638. do

¹ Neki Feichter Mihael »Rader« se kot celovški meščan omenja l. 1578., Feichter Benedikt pa l. 1581. Tri sto let pozneje (l. 1865.) najdemo mlinarja in žagarja »in Korpietsch - Arnoldstein« (Korpiče v sodnem okraju Podkloster) Urha Feichterja. Ta je Slovenec (c. m. a.) — Gemindet je menda Gmünd v maltski dolini (Zavodje).

kom Egerjem (tiskarjem in županom [»consul«]) l. 1782./83.—1783./84.) in ranocelnikom Janezom Krst. Hannom. Poročni obred je opravil »levit« Jernej Schöfman — morda mačehin sorodnik? — v cerkvi sv. Florijana.

Feichterjeve nepremičnine. Ko se je tretja žena Katarina z vlogo 8. julija 1778. l. (s. p. str. 213) proglašila po Kristijanovi smrti za univerzalno dedinjo v smislu oporoke z dne 13. aprila 1778., so bile v urbarju (1772.—1778. l.) zapisane naslednje nepremičnine kot Feichterjeva rodbinska last:

1. Hiša in pivovarna v Florijanski ulici;

2. hiša št. 5 v Karloškem predmestju (danes Karlovska cesta št. 7), ki je bila prej last Marksa Strniše, danes pa mestne občine ljubljanske;¹

3. 4 občinske njive za današnjim glavnim kolodvorom (»Verkaufte Im Laibacher Feld ligende burgerl. Gemain. Acker«), od katerih sta njivi številka 89 in 90 prej pripadali pivovarju na Rimski cesti (v današnji Živčevi hiši) Matiji Brandlu, njiva št. 91 Andreju Miklavčiču, št. 92 pa že dalj časa Kristijanu Feichterju:

4. pogorišče Löhrove hiše v Hrenovi ulici;²

5. pogorišče Karrerjeve hiše v Hrenovi ulici;³

6. vrt na levi strani v Hrenovi ulici in

7. vrtovi na Prulah.

1640. mesar Janez Herbst, 1641.—1643. Herbstova vdova in dediči (notri do l. 1643. mesar Matija Grill, nato kramar Andrej Lichtenberger), 1644.—1663. kramar Andrej Lichtenberger, 1663.—1664. njegovi dediči (notri čevljar Janez Wagner), 1665.—1676. pek Ahac Zabukovec (Sabukhouiz), 1677.—1683. pek (Gašper) Štefan Petrič, 1683. do 1688. njegovi dediči, 1689.—1729. Jakob Markovič, 1730. do 1771. vrvar Janez Novak, 1772.—1780. Marija Novak, 1781.—1820. vrvar Bernard Novak, od 14. nov. 1820. Fortunat Novak. Prvotna štev. je 8, od l. 1805. pa 76 (lastnik l. 1853. Jože Kalin), l. 1877. je št. 38 (Jožef Stenzel), leta 1901. št. 30 (Andrej Uršič, l. 1933. Adela Uršič). — Od l. 1772. (pribl.) je pridobila Marija Novak tudi sosedno pogorišče v Hrenovi ulici (rektif. štev. 296), ki ga je izpremenila deloma v vrt, deloma pa je služilo kot dvorišče (»Oed und zu einem gartl gemacht, oder respective hoff zu der Hoffstatt Nro. 8 gehörig, $\frac{1}{3}$ huben). Hiša je bila pogorela l. 1767. Pred Novakovko je bil hišni lastnik Gregor Ferlin in žena Neža (od l. 1730.), prej pa (od l. 1721.) pletec (Strickher) Jakob Mury z ženo Marijo. — Približno leta 1781. je kupil vrvar Bernard Novak, poznejši mož Marijane Feichterjeve, še eno pogorišče v Hrenovi ulici (rektif. št. 297) od čevljarja Petra Grauba. Ta je bil lastnik pogorišča od pribl. l. 1770., pred njim pa sodar Jože Debeljak z ženo Elizabeto (od pribl. l. 1761.), še prej pa sodar Jože Svete (Suctte) z ženo Marjeto (od pribl. l. 1754.), dotlej pa od l. 1723. sodar Janez Zvolenik (Suollenikh, pozneje pisano Suolleneg) z ženo Marijo.

¹ Lastniki hiše št. 7 na Karloški cesti se beležijo od l. 1638., ko je bila menda postavljena: l. 1638. Matije Kebra dediči, 1639.—1651. kramar Janez Perc (Hanß Perez), 1652.—1667. njegovi dediči, 1668.—1682. gospod Gabrijel Eder (mestni sodnik v letih 1677./78. 1679./80. in 1682./83. do 1685./86. ter župan v letih 1688./89. —1691./92. in [kot plemič z nadevkom von Edenburg] l. 1693./94.—1696./97. ter 1702./03.1709./10.), 1682.—1688. krčmar Janez Žuželj (Hannß Schuschell), 1689.—1700. njegovi dediči, 1701.—1719. zopet Herr von Edenburg, 1719.—1744. krčmar Matija Dušak (Tuschekh ali Duschakh »weinschenk«), 1744. do (pribl.) 1755. krčmar Valentin Vranjkar (Vrainckher) in žena Jera, za njo pa Urša, 1755. (pribl.) do 1775. (pribl.) mesar Marks Strniša (Sternischa) in žena Klara, nato pivovar Kristijan Feichter in žena Katarina do leta

Pogorišči v Hrenovi ulici. Med leti 1763. in 1770. je prišel Kristijan Feichter v last hiše kiparja Mihaela Löhra v Hrenovi ulici, okoli l. 1774. pa še v last pogorišča sosedne hiše kolarja Mihaela Karrerja. Obe hiši sta morali pogoreti v velikem požaru leta 1767. O tem pripoveduje Dimitz:

31. julija 1767. proti polnoči je izbruhnil ogenj na Starem trgu zraven sv. Florijana. Vpepeljena je bila Hrenova in Rožna ulica do jezuitov (današnji Sentjakovski trg), okoli 64 hiš. 9. septembra je zopet divjal požar v bližini jezuitskega seminarja, zgorelo je 72 hiš. Cesarica je dovolila pogorelcem triletno davčno oprostitvev, ex camerali 6000 gld. in iz stanovskega domestikalnega sklada 2000 gld. (Dimitz, Geschichte Krains, VIII. knjiga, str. 176.)

In res kaže urbar za leta 1763.—1770., da v letih 1767. in 1768. ni plačalo nič cesarskega davka in kontribucije 37 hiš v Florijanski, 21 v Rožni in 8 v Hrenovi ulici. Če smemo sklepati po odpisu cesarskega davka, v kolikor je razviden iz praznih v urbarskih stolpcih, je požar segel od hiše kramarja Mihaela Galtza na Starem trgu št. 146 (to je poznejša Lovrenca Pragerja hiša, danes Florijanska ulica 21) skozi vso Florijansko ulico tik do »pisanih vrat«. Zgorele so vse hiše na obeh straneh ulice. Nedotaknjeni sta ostali le hiši Primoža Toniča (Stari trg 143, pozneje 48, po l. 1876. Ulica na grad št. 1) in trgovca Matevža Franca

1781., dalje pivovar Pavel Pruner z ženo Katro. Od 31. dec. 1825. Kristijana Feichterja hči Marjeta Tallavania, od 9. maja 1826. Franc Črnič (Tschernitsch). Spočetka je bila tu hišna štev. 5 v Karloškem predmestju, po l. 1805. pa št. 4. L. 1853. je lastnica Ljubljanska hranilnica (Laibacher Sparkasse), l. 1877. pa se na Karloški cesti (poslej št. 7) navaja kot lastnica mestna občina ljubljanska. V hiši je bila dolgo let ubožnica.

² Lastniki Karrerjeve hiše v Hrenovi ulici: l. 1631.—1644. Janez Hribernik, 1644.—1672. Hribernikovi dediči, 1673. do 1714. čuvaj (Wachter) Andrej Kroiß (pisan tudi Krauß) in žena Marija, 1715.—1765. (pribl.) Gašper Pongratz ali Pangratz (»so des Andree Kroiß Heysl laut Kauffbrüeff von 1. Febr. 1715. an sich erhandelt«), 1766. (pribl.) do 1775. (pribl.) kolar Mihael Karrer (op. v urbarju l. 1756. s poznejšo pisavo: $\frac{1}{3}$ huben jetzt Mihael Köhrer ist Vor der Conscription als Brandstatt zu einem Holzleg oder Wagen Schupfen gemacht worden), nato do 1781. pivovar Kristijan Feichter (»von ein haus woraus ein Holzleg erricht worden«), za tem Pavel Pruner in žena Katarina, potem pa isti lastniki po isti vrsti kot pri Löhrovi hiši.

³ Lastniki Löhrove hiše v Hrenovi ulici: l. 1628.—1664. tkalec Martin Feuman (pisan tudi Feyman), 1665.—1671. njegovi dediči, 1672.—1681. tkalec Primož Juvančič (Primuß Juuantschitsch), 1681.—1682. njegovi dediči in gospod Janez Jurij Khapus, 1683.—1729. gospod Janez Jurij Khapus (vpisan do l. 1685.), od l. 1683. pa tudi Mihael Liskutin (pisan Lischkhutin, Lißkhutin in slično), ki je od l. 1686. edini lastnik (v »Cammer Zinß Urbar« 1729. do 1729. je vpisan, da plačuje »von einer Hoffstätt«), 1730. do 1765. (pribl.) kipar Henrik Mihael Löhr (pisan tudi Lähr) in žena Marija Suzana (op. v urbarju 1752.—1756. »od hiše in vrtička« ter v urbarju l. 1756. s poznejšo pisavo: $\frac{1}{3}$ huben, ist eine Stallung gemacht worden«), nato do l. 1781. pivovar Kristijan Feichter (op. v urb. 1772. do 1778.: »von ein Hauß, aus welchen eine Stallung gebaut worden«), od l. 1782. pivovar Pavel Bruner, od 31. XII. 1825. je vpisan pivovar Janez Feichter, od 7. VI. 1831. Janez Feichter in Katarina (pač sin in hči), 6. VI. 1837. prevzame Janez Feichter (menda sin) Katarinino četrt, 30. III. 1839. oče Janez Feichter $\frac{1}{4}$ sina Janeza, 16. V. 1831. pa je vpisana Feichter Marija (vdova).

Peera (Stari trg 142, pozneje 49, po l. 1876. Ulica na grad št. 3). Med tistimi, ki niso nič plačali, torej so pogoreli, je tudi Kristijan Feichter za hišo v Florijanski ulici 34 (pivovarno) in za Löhrovo hišo v Hrenovi ulici.

Feichter je na pogorišču zgradil hlev za živino, kolar Karrer pa je na svojem postavil drvarnico ali šupo, kamor je spravjal vozove in les. Pozneje jo je prodal Feichterju. Ti dve pogorišči, beleženi pod rektifikacijskima števkama 308 in 309, kjer je namesto hleva in drvarnice bilo kasneje zgrajeno enotno zidano poslopje, sta od prevzema po Feichterju spadali pod pivovarno »deteljico«, v urbarjih za l. 1800.—1849. pa se vodita pod konskrib. številko 95 kot spadajoči k današnji Zorčevi hiši. Tu je bila nekaž časa obratovalnica pivovarne ali vsaj skladišče. V seznamih hišnih lastnikov od l. 1840. dalje se poslopje beleži s št. 96 ter spada torej zopet pod »deteljico«. Leta 1877. dobi hišno št. 4 v Hrenovi ulici, ki jo ohrani tudi leta 1901. Obakrat sta lastnici isti kot pri »deteljici« (leta 1877. Klara Dolcher, l. 1901. Marija Sagorz in l. 1933. Davorin Možina).

Vrt v Hrenovi ulici. Kot pove urbar za leta 1779. do 1786., je Kristijan Feichter kupil od nekega Blaža Porra »prej davščine prost (zato v starejših urbarjih neomenjan) vrt, ležeč med hišama št. 11 in 12 v Hrenovi ulici«. Dominikalni davek mestni občini je plačeval od 1779. leta dalje. Ta vrt je ležal na levi strani Hrenove ulice, če se pride vanjo od sv. Florijana, med današnjima hišama št. 7¹ in 13² v Hrenovi ulici. Razprostriral se je torej po stavbiščih današnjih hiš št. 9 in 11.³

Katarina Feichter (pivovarnarka od l. 1778. do 1781.). Vse to znatno premoženje je upravljala vdova

¹ Lastniki št. 7 v Hrenovi ulici: Z letom 1624. je v urbarju prvič vpisan Janez Roseto (pozneje Herr Hanß Anthoni Rossetti), ta je lastnik do l. 1680. (od l. 1630. je bil v hiši klobučar Friderik Saurman, pozneje (n. pr. l. 1640.) birtč (Scharwacher) Sebastijan Visintin in *mercc soli* Gregor Khaluder); 1681.—1703. gospoda Antona Rossettija dediči (notri sodar Janez Rugl), 1704.—1743. Blaž Videc (Videz in Widitz), 1744.—1756. mizar Jožef Schöttel (tudi Schettl) in žena Marija Terezija, 1756.—1771. mizar Franc Schöttel in žena Terezija, 1772.—1792. (pribl.) Jernej Fleischhakher (plačuje od hiše in vrta), 1792. (pribl.) do 1801. Jernej Sterle (»Bildhauer«), od 23. V. 1801. Marija Sterle, od 9. II. 1828. Jernej Mautz in žena Marija (v »Verzeichniss der Hausinhaber« za l. 1822. je Mautz že lastnik te hiše), od 27. II. 1828. Mautz Marija sama, od 12. V. 1829. Penne Jernej in žena Marija, od 23. XI. 1830. Penne Marija sama, od 31. X. 1834. Nikolaj Klemenčič. Hiša je imela prvotno številko 11, po letu 1805. št. 79, z letom 1877. pa je tu Hrenova ulica 7 (lastnik l. 1877. Jožef Klemenčič, nato Karel Sirknik, l. 1933. Katarina Košar).

² Lastniki št. 13 v Hrenovi ulici: 1623.—1634. gospod Pavel Čiriani (v hiši od l. 1631. *pletcc* [Strikher] Jacomo Venturin), 1635.—1646. gospod Franc pl. Čiriani, mestni sodnik v letih 1636./37.—1637./38. in 1642./43.—1643./44. ter župan leta 1647./48. (v hiši *zlatar* Mihael Link), 1647. do 1699. gospoda Franca pl. Zirianija dediči, 1700.—1720.

Katarina tri leta, do svoje ponovne omožitve. Iz tega časa nam je znano, da je pobegnila z doma njena pastorka Marija Ana, najstarejša hči pok. Kristijana Feichterja: »Katarina Feichter, meščanskega pivovarja vdova, prosi, da se odračunajo izdatki v iznosu 43 gld. 33 kr., ki jih je imela pri iskanju pobegle pastorka Ane Feichter, od njene dediščine.« Magistrat je priznal samo polovico teh stroškov (s. p. 28. dec. 1780.). Dekle pa se je 4 leta nato poročilo, kot smo že povedali, z vdovcem Bernardom Novakom, vrvarskim mojstrom in lastnikom druge vogalne hiše v Florijanski in Hrenovi ulici.

Pavel Pruner¹ (pivovarnar od leta 1781. do 1821.) Vdova Katarina je bila ob moževi smrti še mlada. Imela je komaj 35 let. Čez tri leta — precejšnja žalovalna doba za tiste čase — se je vnovič poročila. Za moža si je izvolila 11 let mlajšega pivovarskega pomočnika Pavla Prunerja s Koroškega. Šenklavška poročna knjiga pove, da se je 27. avgusta 1781. leta oženil »d. Paulus Pruner, liber, cervisariorum socius, e Corinthia oriundus, cum sponsa sua D: Catharina, a dfto Christiano Feichter, Cervisario derelicta vidua.« Priči pri poroki sta bila mestni ekspeditor Jakob Žibert (Schibert) in občinski svetnik, jerhar Jakob Perles. Ženitovanjsko pismo je bilo napisano 4 dni prej. Ne homo se motili, če domnevamo, da je Pruner delal prej v pivovarni pri vdovi Feichterici kot pomočnik ali poslovođa, preden je zagospodaril nad Kleplato vino. Vse lastnike pivovarne pri »deteljici« so ljudje brez razlike imenovali »Kleplat«, tako tudi Kristijana Feichterja in sedaj Pavla Prunerja. Iz katerega kraja Koroške je bil Pruner doma, ne vem. V Celovcu se že 15. januarja 1594. beleži neki kamnosek z imenom Mihael Brunner (celovski mestni arhiv).

Andrej Žužek (Schuschekh), 1721.—1764. *pasar* Blaž Videc (Viditz) in žena Marjeta (plačujeta od hiše in vrta), 1765. (pribl.) do 1811. Marija Katarina Liechtenthall, od 29. X. 1811. Mihael Martin Gerson, od 3. VI. 1812. Tomaž Šeškar (Scheskar in Scheschkar), od 10. III. 1829. Katarina šeškar, od 24. VIII. 1830. c. kr. erar (kriminalni fond). Prvotna hišna številka 12 se l. 1805. izpremeni v št. 80. Leta 1840. se na tej št. beleži »K. k. Inquisitions Haus«, ki zavzema tudi hišni številki 81 in 82. Z letom 1877. dobimo novo številko 11 (c. kr. državno poslopje), z letom 1901. pa številko 13 v Hrenovi ulici (lastnik c. kr. justični erar). L. 1933. je lastnik finančni erar.

³ Porrov vrt je ostal v lasti Feichterjeve, nato Prunerjeve in potem zopet Feichterjeve pivovarne. Iz virov, ki so mi bili na razpolago, ni razvidno, kdaj je prišel iz lasti Feichterjev. L. 1869. že stoji tu hiša Antona Kollnika (tedaj Hrenova ulica št. 316), l. 1877. se beleži poleg Kollnikove hiše številka 11 v Hrenovi ulici (last c. kr. erarja, sedaj sresko načelstvo), ki se tudi z letom 1901. ne izpremeni. Kollnikova hiša ima od l. 1877. dalje hišno številko 9 v Hrenovi ulici. Leta 1933. je tam lastnik Ivan Križnar.

⁴ Ime se prvotno piše Pruner, šele pozneje Bruner in Brunner. Jaz ga bom pisal tako, kot sem ga dobil v zapiskih.

(Dalje prihodnjič.)

PROCVIT PIVOVARNIŠTVA V LJUBLJANI — 18. IN 19. STOLETJE

V L A D I S L A V F A B J A N Č I Č

(Nadaljevanje.)

Tudi Ljubljana je imela že v 17. stoletju svoje Brunerje. Tako beremo v sodnem zapisniku iz l. 1653. (fol. 148) o Juriju Prunnerju, gostilničarju »pri zlatem turu« (»Zum guldenen Auer Ochsen«) na Starem trgu (sedaj št. 17).¹

Tri tedne po poroki, 19. septembra 1781., je »pivovar Pavel Pruner sporočil magistratu, da si je z oženitvijo s pivovarnarko Katarino Feichter pridobil pivovarsko pravico, zato prosi za podelitev meščanstva.« Sprejet je bil brez tistih težav, ki so jih svoj čas delali njegovemu predniku, že na svečani mestni seji dne 6. okt. istega leta. Meščanske takse pa je moral plačati celih 47 goldinarjev.

Naslednje leto (26. decembra) zaprosita Pruner in žena magistrat, da se neki »dolg v znesku 1813 gld. nemške veljave prevknjiži na njuno ime, da bi se boljše zavarovala dediščina pastorkov« (s. p. str. 530). Novi gospodar je pač želel pokazati, da namerava biti dober očim Feichterjevim otrokom. In res bomo čuli o Brunerju marsikaj, nikdar pa nobene pritožbe njegovih pastorkov.

Bruner se je izkazal sijajnega gospodarja. V teku let se mu je posrečilo dvigniti že itak trdno Kleplatinovino do velikega bogastva. Najprej je kupil obsežna zemljišča na Ilovici.

Brunerjevi travniki na Ilovici in Gruberjevo pogorišče na Šentjakobskem trgu. Na Ilovici je imela že vdova Kristijana Feichterja, še preden se je poročila s Prunerjem, v lasti dva deleža tamošnjega občinskega sveta (gmajne), podvrženega desetini in primščini. Pri delitvi gmajne na Ilovici med ljubljanske hišne posestnike, ki se je izvršila leta 1781., je odpadel en delež na Feichterjevo hišo (pivovarno) v Florijanski ulici, drugi pa na hišo na Karlovški cesti. 24. julija 1783. sta Bruner in žena nato kupila od bivšega jezuita, abbéja Gabrijela Gruberja, graditelja po njem

¹ Lastniki hiše št. 17 na Starem trgu: do l. 1651. se ta hiša sploh še ne beleži v davčnih urbarjih, čeprav je bila »patidenčna«. L. 1651. je lastnica Katarina Meglič. V hiši je krčmar Jurij Prunner, ki plačuje znatno vsoto 8 gld. obrtnega davka. Kot »Meglitschisch Hauß« se ta hiša beleži vključno do l. 1659. L. 1660. pa je že lastnik »Herr Georg Prunner« do l. 1669. (Prunner je bil tudi kamnosek, rokodelstvo je izvrševal v Rožni ulici), 1670.—1677. njegovi dediči in vdova (za obrt niso plačevali, v hiši pa je bilo po več drugih obrtnikov. L. 1677. se prvič beleži v hiši »Herr Claudij della Fontana), 1678.—1729. »Herr Claudij della Fontana«, ki tu v začetku ne plačuje obrtnega davka, čeprav mu je predpisan v znesku 8 gld. Imel je gostilno tudi na voglu Rožne in Zvezdarske ulice. Leta 1690. je vpisan kot »Claude De la fontaine« po francosko. Od l. 1691. do 1701. plačuje redno po 8 gld. obrtnega davka. Gostilna na Starem trgu je torej gotovo delovala. Od l. 1702. dalje pa se beleži kot »ohne Gewerb«. L. 1730. do 1770. Andrej Rome (pisan tudi Rame), pek, in njegova žena Helena, 1771.—1789. gospa Marija Eva Žnideršič (Schniderschizin), od 19. junija 1789. je lastnik Anton Sparovitz, za njim pa Andrej in nato Janez Marn (pisan tudi Mahren). Hiša je imela prvotno številko 169, od leta 1805. št. 23, od l. 1877. pa Stari trg 17 (lastnik Edvard Puppó). L. 1901. se kot lastnik beleži Karel Puppó, l. 1933. pa Josipina Puppó.

imenovanega prekopa, še nadaljnjih 6 deležev. Zaradi te kupčije je pozneje prišlo do dolgotrajne pravde — tekla je polnih 5 let — ki jo na kratko omenja tudi Vrhovec v svoji »Hauptstadt Laibach«, str. 54—55. Ker sta proces sprožila naš pivovar Bruner in njegova žena in se v njem izkazala kot vztrajna in v bistveni točki zmagovita pravdarja, podajmo tu v kratkih obrisih dogodke, kakor izhajajo iz obsežnega konvoluta v mestnem arhivu (f. 10).

28. junija 1774. leta je izbruhnil v Krakovem silovit požar, v katerem je zgorelo 51 hiš v tem predmestju, 58 pa to stran vode v okolici sv. Jakoba. Požar je do cela uničil tudi vsa poslopja pravkar razpuščenega jezuitskega reda² na trgu sv. Jakoba: kolegij, oba seminarja, gimnazijo in cerkev sv. Jakoba.

Jezuitske zgradbe so zavzemale ves današnji Šentjakobski trg.³ L. 1630. so prevzeli menihi od dedičev Jakoba Lichtenbergerja, ki je bil v začetku 17. stoletja »Schuelmeister« v Ljubljani, še hišo onstran današnje Zvezdarske ulice, tam, kjer stoji jugovzh. del »Virantovega« vrta. Tu se že l. 1631. beleži v urbarju *nova šola* (»Die neue Schuel so Jacob Lichtenbergers hauß gewest«), od l. 1632. pa kot *ново sezidani* (jezuitski) *seminar* (»Das Neu erbaute Seminarium so hieuer Jacoben Lichtenbergers hauß gewest«). Levo od novega seminarja (če gledamo iz Virantove hiše, današnjega poštnega ravnateljstva, v Zvezdarsko ulico) je stala tedaj hiša čevljarja Primoža Geigerja, ki jo je l. 1631. prevzela Lichtenbergerjeva vdova, potem ko je lastni dom prodala jezuitom, še bolj levo pa krčma Jurija Prunnerja (današnja Zvezdarska ulica št. 4).⁴ Desno od novega seminarja so stale po vrsti (proti Šentjakobu) tele hiše: 1. jermenarja Jerneja Šušteršiča, 2. jermenarja Janeza Radla, 3. ključavničarja Janeza Felberja dedičev in 4. jermenarja Matije Korbiča, ki jo je l. 1631. prevzel od Krištofa Konduta, tudi jermenarja. Vrsto je nadaljevala 5. hiša vojaškega bobnarja Janeza Lubanoviča, ki jo je 100 let pozneje posedoval kamnosek Luka Mislej, za njim pa kipar Francesco Robba.

Razen Lichtenbergerjeve hiše so bile vse druge v posesti meščanov. Šele leta 1719. je še ena hiša v Zvezdarski ulici prešla v jezuitske roke. To je bila hiša deželnega trobentača Andreja Wallicha (pred 90 imi leti Geigerjeva last, nato po vrsti vdove Lichtenbergerjeve, Matije Vrbina in Andreja Karloviča). Hiša, ki je, kot rečeno, stala med prejšnjo Prunerjevo krčmo in deškimi seminarjem, se s tem letom začenja tudi beležiti kot »Jezo N: das Seminar Soc. Jesu«. Tako tvorita poslej že dve hiši tako imenovani novi deški seminar, kamor je vodil iz starega jezuitskega poslopja že od l. 1634. lesen mostovž preko današnje

² Jezuitje so se naselili v Ljubljani l. 1596., razpuščeni pa so bili l. 1773.

³ Glej o tem Radicseve »Alte Häuser«, I. Serie, str. 14 do 19, ter III. Serie, str. 102 do 108, in Vrhovčevo »Hauptstadt Laibach«, str. 50 do 55.

⁴ Zgodovino te hiše je popisal Radics v svojih »Alte Häuser«, III. Serie, str. 102—108.

Nekdanja pivovarna „Deteljica“ (Kleplat) v Sv. Florijana ulici št. 24

Zvezdarske ulice. Med leti 1763. in 1770. so jezuitje prevzeli od krčmarja Franca Brinovca še vogalno, že večkrat omenjeno nekoč Prunerjevo krčmo, ki je tedaj imela hišno številko 66 (»No 66 Franc Wrinouitz Aniezo N: das Seminarium Soc: Jesu von einem Hauß...«, urbar za l. 1763.—1770.). Tako so imeli končno jezuitje za deški seminar na tisti strani ulice na razpolago tri hiše vse do razpusta reda leta 1773.

Veliki požar leta 1774. je vpepelil vsa jezuitska poslopja na trgu sv. Jakoba: kolegij, oba seminarja, gimnazijo in cerkev sv. Jakoba, kakor tudi sosedne meščanske hiše. Cerkev in gimnazijo so pozneje pozidali, kolegij pa so popolnoma odstranili in pogorišče izpremenili v Trg sv. Jakoba. Ostali svet in pogorišče pa je 30. marca 1775. l. kupil navigacijski ravnatelj Gabrijel Gruber, ki je od l. 1769. na ljubljanski filozofski fakulteti poučeval mehaniko in hidravliko. Gruber je tam sezidal do leta 1781. tako imenovano »mehanično« ali »matematično hišo« (poznejšo Virantovo, današnje poštno ravnateljstvo). Sočasno s tem stavbiščem pa je kupil Gruber l. 1775. tudi *pogorišče onstran* (današnje Zvezdarske) ulice, na katerem so ob času požara stala 3 poslopja »novega« jezuitskega seminarja (tedanje hišne številke 66, 67 in 68¹) ter 3 meščanske hiše (št. 69, lastnik jermenar Gregor Bajželj (Waischel); št. 70, mizar Tomaž Finsterwaldner in št. 71, župnik Janez Feliks Kappus).

Prvotno si je Gruber izprosil od dunajskega dvora oprostitev sleherne kontribucije za »svoje v Ljubljani za mehanični pouk zgrajeno poslopje in poleg tega kupljeno, prazno stoječe pogorišče, dokler ne donášata nikakega dobička«, ker bo njegova »mehanična hiša« koristila splošnosti (13. aprila 1776.). Na prazno pogorišče odpadajoča kontribucija je za vseh šest prejšnjih hiš znašala 40 gld. 1 kr., »najemninska dajatev« (Zinß) zemljiški gosposki pa 25 in pol krajcarja na leto. Ta davek so pozneje prenesli sorazmerno na vse ostale meščanske hiše. Magistrat se je proti temu pritožil. Končno se je zadeva uredila tako, da so *pri razdelitvi občinske gmajne Ilovice l. 1781. prisodili Gruberju šest deležev, odpadajočih na pogorišča hišnih številk 66, 67, 68, 69, 70 in 71.* Zaostali davek se je sicer res porazdelil na vse meščanske hiše, bodoče

¹ Zagonetna je opomba v urbarju pri hišnih št. 67 in 68: »2 Häuser, deren *eines* (!) in das Seminarium Verbaut worden«. Potemtakem je le ena hiša služila deškemu seminarju.

plačevanje kontribucije pa je prevzel nase Gruber, ki je v letih 1781. in 1782. besedo tudi držal

Mehanično hišo, ki je po dograditvi dobila hišno številko 71, je Gruber obdržal zase, pogorišče šestih hiš pa je 31. decembra 1783. prodal meščanu in občinskemu svetniku Dominiku Hronu (priimek se piše tudi »Hrann«). V kupni pogodbi je pogorišče takole omejeno: »Prvič, proda gospod Gabrijel Gruber svoja (»sein im Eigen Brandstätten) *pogorišča in svet, ki ga omejuje na eni strani ulica, na drugi sedanja Mikoličeva hiša št. 72, na tretji reka Ljubljani, na četrti pa sedanja Lippova hiša št. 65, v last na ta način, da ne sme niti gospod kupec niti njegovi nasledniki na njem ničesar graditi, marveč smejo svet izkoristiti samo za vrt*«, to pa zato, »da se omenjeni mehanični hiši ne odvzame razgled in prosti zrak«. Kontribucijo, ki je bremenila ta svet, je Gruber izrecno prevzel na svojo mehanično hišo. Hron je nato pogorišče pretvoril v vrt.²

24. jul. 1783. je Gruber prodal svojih šest deležev na Ilovcu (večkrat se piše tudi »Jelovca« [Jellouza]) pivovarju Pavlu Prunerju in njegovi ženi Katarini za 1500 goldinarjev. Kupec je denar, ki ga je navigacijski direktor nujno rabil, takoj odštel. Kmalu nato je Gruber skrivaj odšel in se pozneje pojavil v Rusiji, zapustivši v Ljubljani obilo dolgovi. Da vterja cesarski davek od Gruberjevega pogorišča, ki ga je magistrat pobiral v celoti za državo, si je magistrat pomagal kar tako, da je prijel Hrona in Prunerja, ki ju je imel pri roki. Ko sta se ta dva nekaj obotavljala, so ju prisilili k pokorščini z zagrožitvijo z vojaško eksekucijo. Moža sta se vdala in sta plačevala celih 15 let vsak po polovico cesarskega davka namesto pobeglega Gruberja. Šele l. 1798. se je uprl najprej Pruner nadaljnemu plačevanju. Njegovi pritožbi, ki je napravila vso dolgo instančno pot, so končno ugodili in naložili ves davek Hronu. Ta pa je zato tožil barona Leopolda Rastnerja kot tedanjega lastnika mehanične hiše. Čeprav je dobil pravdo v prvi instanci v Ljubljani in pri apelaciji v Celovcu — pl. Rastern je moral ali priznati prenos kontribucije s Hronovega vrta na mehanično hišo ali

² Napačno je torej Vrhovčevo naziranje (»Hauptstadt Laibach«, št. 51), da stoji današnji Virantov vrt samo na svetu nekdanjega novega jezuitskega seminarja. Kje je bil seminar, je natančno opisal magistrat v svojem dopisu deželni vladi (spis z dne 19. avg. 1799., št. 1118, fasc. 10): »Prejšnji jezuitski seminar se je delil na dva dela. En del je stal na levi strani ulice, kjer je sedaj barona pl. Rastnerja poslopje (t. j. Gruberjeva »mehanična hiša«), drugi del pa sta tvorili dve hiši na desni strani ulice, ki sta sedaj del Hronovega vrta (»den 2 ten Theil machten zwei rechts der Gasse liegende Häuser aus die nun *einen* Theil des Hronischen Gartens ausmachen«). — Od prvega dela seminarja s kolegijem vred se je kontribucija odraštovala naravnost deželni gosposki (Landschaft), magistrat s tem ni imel opravka. — »Drugi del seminarja pa je bil podložen magistratu. Od tega je regens Sem : S : J : plačeval davščine do vključno 1773. l. Od tega časa pa do vključno l. 1780. se je kontribucija v smislu najvišjega dvornega odloka z dne 29. marca 1777. in visoke deželne intimacije z dne 28. aprila 1777. razdelila na meščanske hiše. Od l. 1781. do 1783. pa je davščine poravnaval abbé Gruber. Ko pa je nato Gruber pobegnil, je razdelil magistrat dajatve od dveh nekdanjih seminarju pripadajočih hiš in ostalih tamošnjih pogorišč pod rektif. št. 230 do 234 po polovici na Dominika Hrona kot novega lastnika pogorišča, sedaj vrta, in Pavla Prunerja kot novega lastnika na pogorišča odpadlih deležev ilovške gmajne.«

pa dovoliti zazidavo vrta — se je rotovž še nadalje držal Hrona (ki je bil, nota bene, občinski svetnik, cehovski in tudi četrtni mojster!) kot dejanskega lastnika Gruberjevih pogorišča, češ da magistrat ne bo prijemal Rasterna, ker lahko to stori Hron sam, kakor ve in zna.

Brunerja sta zahtevala še povračilo 307 gld. 19½ kr. s 4 % obresti, kolikor je v 15 ih letih nanesel njun del protipravno plačane kontribucije. V tožbi, ki sta jo za ta znesek naperila proti Hronu, sta propadla, nakar sta svojo zahtevo naslovila magistratu. Ta se je upiral na vso moč. Brunerja pa sta iskala pomoči proti magistratu na kresiji. Kako se je zadeva končala, ne stoji v konvolutu fasc. 10. V zadnjem spisu tamkaj (št. 1378 z dne 10. dec. 1803.) razpisuje kresija razpravo o predmetu za 16. december 1803. Magistrat prosi kresijo, naj se razprava preloži za 6 tednov, »ker je referent, ki najbolje pozna stvar, odsoten po opravkih (bil je to neki Franc Pirnat), ali pa naj se dovoli pismeni zagovor.« Iz vsega izhaja, da je nepravilnost zagrešil magistrat, ki je celih 15 let silil Brunerja k plačevanju za Gruberja. Kresija torej ni upoštevala magistratovega izgovora, da je Bruner (in Hron) s petnajstletnim plačevanjem potrdil krivični ukaz »prejšnjega magistrata« iz l. 1783.

Pozneje — kdaj in kako, nisem mogel dognati iz virov, ki sem prišel do njih — pa je prišel sam Pruner v last Hronovega vrta. V urbarju za leta 1800. do 1833. je pod rektificiranimi števkami 230—234 ali hišnimi števkami 66—70, zaznamovanimi kot »abgetragene dem 10 ten Schilling unterworfenen Häuser« vpisan *Pavel Pruner*, od 29. dec. 1814. pa Jožef Miller. Nato od 12. okt. 1840. (urbar za leta 1833. do 1849.) baron Nikomedes Rastern, z istim dnem pa je za Rasternom vpisan »*Virant Anton von Ratschiza*«, od 17. dec. 1844. pa Marija Virant. Pozneje je prišel ta vrt v roke Kranjske hranilnice.

O Brunerju na Ilovici beremo tudi v spisu št. 1672 iz leta 1792. (fasc. 258). Kresija je zahtevala od magistrata, da zasliši »*Pavla Prunerja, vulgo Kleblatt*«, ker je sokriv zasipanja jarka na Ilovici. Meščanski ranocelnik Lovrenc Humel je namreč 6. sept. ovadil Miho Vrhovca iz Most (von Muste Haus Nro 3 wohnhaft), da je v družbi več drugih zasul jarek na Ilovici in posekal vrbovje (»*Felberbaume*«). Vrhovec pa je na kresiji obdolžil tudi Brunerja. Z na magistrat povabljenim Brunerjem so sestavili takle *zapisnik*:

Ljubljana, 6. nov. 1792.

Navzoča: Gospod Jožef *Kokeil*, magistratni svetnik¹ Jožef Martinic, aktuar.

1. Kako je poklicanemu ime? — Pavel Pruner, *vulgo Kleplat*, meščanski pivovar tukaj.

2. Ali ve, zakaj je bil klican? — Ne vem.

3. Ali ima navado voziti po jarku na ilovški gmajni? — Po tem jarku se ne da voziti. Le parkrat v zadnjem poletju sem peljal čezenj. Konje sem moral spreči in po podloženih deskah, ki sem jih prinesel s seboj, potiskati voz čez jarek. To je prvi jarek pri *Pablino- vem (Poulin) gradu*. Čez druge jarke nisem nikoli peljal.

¹ Kokeil, doma z Gorenjskega, je bil ljubljanski župan od 26. avgusta 1798. do l. 1811.

Nekdanja pivovarna Kleplat iz Hrenove ulice

4. Ali ni s tem prevozom zasul jarka? — Nikakor ne, marveč je jarek močno zaraščen s travo, na katero sem položil deske in prišel čez.

5. Ali ni povabljenemu znano, da so jarki na razdeljeni gmajni zadelani in ob njih rastoče rakitovje posekano? — Da bi bili jarki zasuti, mi ni znano, pač pa sekajo rakite *čolnarji in ribiči*, kar se je že meni samemu pripetilo na moji gmajni. Tudi živina, ki jo po košnji otave gonijo na pašo, si dela pot tod skozi in mendra porastlo drevje.

6. Ali pozna poklicanec čolnarje in ribiče, ki so zakrivali posekanje? — Ne vem nikogar navesti, vendar vsi trdijo, da so ti tisti, ker lahko povsod vozijo, kadar voda prestopi bregove.

7. Ali ima še kaj povedati? — Drugega ničesar.

Podpis vseh treh. »*Kleplat*« se je podpisal: Paul Pruner.

Bruner je bil tedaj že lastnik *dveh hiš v Florijanski ulici*. L. 1788. je namreč kupil sosedno hišo tik pivovarne v smeri proti pisanim vratom (danes št. 26, last dr. Vinka Zorca, odvetnika v Beogradu.)²

² Lastniki današnje Zorčeve hiše v Florijanski ulici 26 od konca 16. stol. do l. 1600. Mihael Slivec (Sluez), 1600. do 1613. Jeronim Bartolei (tudi Bartholey), 1614.—1619.

Brunerjev spor s sosedi. Pavel Bruner je bil torej premožen človek. Za takega je veljal tudi pri sosedih, ki so mu zavidali bogastvo. Dražila pa jih je tudi njegova oblastnost. Tudi magistrat ga je poznal s te strani in mu ni vedno ustrezal. Poučen v tem oziru je spor zastran kanalizacije v Florijanski ulici, ki se je začel l. 1787. in še čez dve leti ni bil končan.

»Že v oktobru lanskega leta«, pravi magistratovo poročilo kresiji (f. 49, spis 2650 de 1788.), »sta pri nekem ogledu odkrila dr. Gollmayer (mestni svetnik) in stavbni mojster Prager, da teče iz hiše pritožnika (sc. Pavla Brunerja) odprt tok skozi nekaj vrtov in hiš (!) in se potem izliva v Ljubljano. Ta iztok je poln pivovarniške nesnage, svinjskega gnoja in druge umazanije z dvorišča, ki je pri ogledu nudilo strašansko sliko. Iz narave te nesnage je povzeti, da povzroča, ko jo segreje dnevno (sic!) sonce in potegne izparico kvišku, neznosen smrad, pridi vodnjake po vrtovih in na neodpusten način neznansko mnogo doprinaša k nezdravosti. Na nujno prošnjo stavbnega mojstra se je že lanskega oktobra naložilo Brunerju, da mora zgraditi nov kanal iz svojega dvorišča v mestni kanal, ki vodi skozi Hrenovo ulico. Ker bi bil ta vodotok dolg samo nekaj korakov, bi povzročil le malenkostne stroške. Bruner pa se vsled zagotovil nekih ljudi ni zganil in do pomladi ukaza ni izpolnil.

Tedaj pa je začel prijemati sosede, da morajo leti nositi stroške. Ker je bil po njihovem zaslišanju zavržen, se je pritožil na slavno kresijo, ki ga je tudi

odbila. Ko je uvidel, da s politične (!) plati ne more uspeti, je nastopil pravno pot zoper sosede in proces se je začel. Magistratno poročilo pove nadalje, da je Bruner, že ko je prejel magistratov ukaz, nalašč postavil zidana vrata tam, koder bi moral peljati kanal. Sedaj pa se izgovarja, da tod ne more napeljati kanala. Vrata da se ne smejo izpodkopati, ker ne more skozi nobena druga vrata dovažati vode v pivovarno. Videli pa so ga že večkrat, da vozi vodo v pivovarno skozi hišna vrata, kar se še včasih zgodi.

Bruner je namreč v svojem prizivu na kresijo trdil, da voda ne teče z njegovega dvorišča, marveč prihaja tja iz Rožne ulice. Smrad pa da povzročajo Suhadomnikova stranišča. Ker je zdaj vsled suše usahnil njegov vodnjak, mora vsak drugi dan vodo dovažati. Drugega dovoza k hiši pa nima kot tistega, ki mu ga hočejo sedaj zapreti. »Slavna kresija! Moj obrat preneha, če se mi dovoz vode zapre sedaj, dokler je moj vodnjak brez vode!« Tako zaključuje Bruner svojo pritožbo z dne 13. julija 1788.

Sosedje pa so takole odgovarjali na Brunerjevo zahtevo, da morajo oni plačati napravo kanala na temelju neke zastarane dolžnosti:

»Bruner nima pokrite greznice, marveč gnojnično mlako, ki se ne razlije samo enkrat, ampak zelo pogosto, vsled česar trpe vrtovi, zidovi in okolni vodnjaki. Smrad pa lahko (sic!) škoduje tudi zdravstvenim razmeram ljudi... Mi sosede nismo dolžni prenašati, da se vsa nesnaga odtaka po vrteh. Bruner nima pravice, napraviti vse soseske Rožne in Hrenove ulice za svoje podložnike in nam ukazovati, da bi kot hlapci morali trebiti njegovo nesnago, to tem manj, ker dela ta smrad velikokrat hudo škodo vrtovom, hišnim posestnikom pa grozi, da se jim podro zidovi, kar očitno nasprotuje politični stvari (!) in tudi policiji... Mi nismo nobeni tlačani in sužnji kakega pivovarnarja. Brunerju naj se naloži, da nas v bodoče pošteđi z izrazom ‚Dienstbarkeit‘. Svoj iztok naj sam izpelje v mestni kanal z lastno pridnostjo in lastno služinčadjo ter s svojim denarjem, kakor to mora zase storiti vsak sosed, ne pa da bi bil dolžan služiti kakemu Brunerju... Sosed Gučnik je bil in je ljubitelj snage in je brez moranja in pritiska napravil ta kanal skozi svoj vrt, da ne bi moral svinjarijo (Sauerey) javno trpeti. S tem pa ne nastaja ne zanj ne za sosesko kaka služnost (Dienstbarkeit), ker ga ne veseli, da bi imel (pri hiši) sužnje in da bi se vpeljale služnosti, ki jih med meščani nikdar ni bilo... Človeku, ki je njegova itak vsa okolica, ki ima premoženje in ki se obnaša kot nekaka ‚vice-oblast‘, naj bi se gradili s krvjo in denarjem ubogih sosedov kanali in čistili njegove nesnage?... Suhadomnik in Karl Graf lahko kot poštene, zanesljivi priči potrdita, da teče nesnažna voda skozi celo sosesko od Brunerja in da se s tem uničuje večina hiš. Tudi kapnica teče z mnogoterih Brunerjevih poslopij in streh. Že zato mora kanal napraviti on sam.

(Dalje prihodnjič.)

njegovi dediči (v hiši je sedlar Lovrenc Winkler, ki plačuje poleg svojega tudi hišni davek), 1619.—1624. čolnar (Scheffmann) Matija Umek (Vmegkh), 1624.—1625. njegovi dediči (notri lončar Jernej Struckhl), 1625.—1646. tesar Krištof Kržinar (Kerschinner ali Kreschinner. V najeminskem urbarju l. 1643.—1645. je vpisana »Marusch Krischinnerin«), 1647.—1677. kuhar (Koch) Janez Williz (Bilec?), Janez je vpisan samo v »Cammer Zinß Urbar«, nato Luka Willez, 1678.—1683. njegovi dediči, 1684.—1685. Janez Krištof Puecher (mestni sodnik in pozneje župan. O njem v »Kroniki« l. 1937., str. 227. Puecher je imel še hišo Pred škofijo (danes št. 16) in eno na današnjem Vodnikovem trgu št. 4), 1686.—1689. zdravnik dr. Janez Piegel, 1690.—1706. njegovi dediči, 1707.—1729. Janez Piegel, 1729.—1782. kipar Henrik (Mihael) Lehr (pisan tudi Löhr) in žena Marija Suzana, 1782.—1788. izdelovatelj orgel Jožef Kočar (v urbarju piše Gutschera Orglmacher, v Instanzkalendru za l. 1782. Kotscher, za l. 1787. pa Kutschera). Od 5. sept. 1788. do 31. dec. 1825. sta vpisana pivovar Pavel Bruner in Katarina, nato do 5. okt. 1826. pivovar Janez Feichter, do 7. jun. 1831. njegova žena Ana za polovico, nato Janez Feichter in Katarina za Anino polovico, od 6. junija 1837. Janez Feichter (sin) za Katarino četrtino, od 20. maja 1839. oče Janez Feichter za četrtino (sina) Janeza Feichterja, od 16. maja 1846. vdova Marija Feichter, vpisana z l. 1869. kot poročena Urh. Do l. 1805. je imela hiša št. 33 »am alten Markt«, potem do l. 1876. (lastnik Janez Steska) št. 95, od tedaj pa do leta 1900. (lastnik Anton Zorec, trgovec) št. 34, sedaj pa št. 26 v Florijanski ulici (lastnik dr. Vinko Zorec)

Bivši rastlinjak iz leta 1842. ob severnem zidu frančiškanskega vrta. Za njim poteka Frančiškanska ulica z nekdanjo Greglovo hišo, danes last Učiteljske tiskarne. Rastlinjak so o. o. frančiškani i. 1937. podrli, ko so na njegovem mestu sezidali konvikt in lične prodajalne lokale v Frančiškanski ulici. Stal je tu ravno 95 let.

Bončar v Gorici, je bila pa že prav resna: osporavala je namreč kar veljavnost pogodbe, sklenjene med frančiškanskim konventom in mestnim magistratom glede odstopa sveta ob Slonovi ulici, češ da je bilo za to treba cesarjeve pritrditve. Gubernij se je moral v tej zadevi obrniti na knezoškofijski ordinariat z naprosbo, naj provinciala pomiri in mu razloži zadevo. Kako se je stvar naposled uredila, iz spisov mestnega magistrata in frančiškanskega konventa ni razvidno; gotovo pa se je poravnala, ker nadaljnjih pritožb s te strani odslej ni bilo.

Sredi junija 1841. so bile nove kramarske prodajalne prirejene za vselitev. *Kolavdacija* se je izvršila dne 23. julija 1841. Takrat je bil tudi svet na frančiškanskem vrtu že izravnani, svinjak in šupe postavljene, vodnjak poglobljen. Odprto je ostalo še vprašanje rastlinjaka, ki se zaradi ugovora mejaša Blaža Zalokarja, hotelirja pri Slonu, ni mogel sezidati ob zapadnem zidu. Naposled je magistrat l. 1842. rastlinjak vendarle zgradil na severni strani frančiškanskega vrta, tam, kjer je stal do l. 1937. Na tej komisiji se je

tudi sklenilo, da se osnutek odstopne pogodbe, katero je bil konvent izročil magistratu že aprila 1841., v občinskem svetu odobri in potem predloži guberniju v potrdilo.

Na podlagi uporabnega dovoljenja, izdanega po tej kolavdaciji, so se *kramarji konec meseca julija 1841. vselili* v odkazane jim nove prodajalne v Slonovi ulici. Dne 21. novembra 1842. je mestno zastopstvo podpisalo odstopno pogodbo s frančiškanskim konventom, po kateri je prišel ozek pas bivšega frančiškanskega vrta ob Slonovi ulici v izmeri 109 $\frac{1}{2}$ kvadr. sežnjev v last mestne občine ljubljanske. Pogodbo je ilirski gubernij potrdil dne 16. marca 1843., št. 5824/675, deželno sodišče pa je izdalo dne 16. septembra 1843., št. 8038, dovoljenje za zemljiškoknjižni prepis. Na tej podlagi je dal mestni magistrat *imetnike prodajaln* 1 do 10 in 13 do 22 v Slonovi ulici z razpisom z dne 14. maja 1844., št. 3208, *prepisati* v zemljiški knjigi *kot prave lastnike*, dočim so prodajalne št. 11 in 12 in uvozna veža sredi bazarja ostale še nadalje v lasti mestne občine.

PROCVIT PIVOVARNIŠTVA V LJUBLJANI – 18. IN 19. STOLETJE

V L A D I S L A V F A B J A N Č I Č

(Nadaljevanje.)

Res je, da Bruner ni plačal niti krajcarja še za stroške, pač pa *rajnki Kleblath*.¹ *Njegova še živeča vdova, sedanja Brunerica* se bo vedela dobro spominjati, da je ta od 1769. leta dalje pogosto plačal izdatke, pa ni napravljaval nobenih takih gnojnih kaluž, vodovodov in mnogoterih poslopij. Kleplatt je tedaj *prosil* sosedo, naj trpe takšno odpeljavo, dokler ne postavi še tisto leto cevi, ki jih je uničil požar . . . Samo *iz ljubezni do bližnjega* in v času *požarja* se mu je dovolil mali ka-

¹ Misli se Kristijan Feichter, ki so mu ljudje tudi že dejali Kleplatt.

nal, ki pa nikakor ni bil tako zanemarjen kot pa potem, ko je ta (Bruner) *pokupil streho za streho, zemljišče za zemljiščem* in napeljal odtok z vseh teh poslopij v sedanji kanal. Zoper greznico se seveda (!) nihče ne more pritoževati, pač pa se na škodo, ki jo dela odtok iz nje in iz vodnjaka ter kapnica s streh, toži *usa sosesčina* . . . Podpisani: Jurij Widemann, *urar*; Janez Waldecker, *nožar*; Dioniz Malle, *pilar*; Matija Schenhauer, *strugar*; K. Götz, *mizar*, in Jan. Nep. Gučnik. (17. okt. 1787. in ponovno 24. apr. 1788., spis 1525/1788. f. 49.)

Bruner je s svojo tožbo propal v Ljubljani in tudi »consilium appellationis inter. et super. Austriae« v Celovcu mu ni dal prav. O tem je bil magistrat obveščen z dopisom 28. julija 1788. Bruner je kljuboval dalje. Zaman so bili vsi magistratovi ukazi in grožnje, Bruner »se jim je posmehoval«. Zadnji spis o tej zadevi je z dne 23. julija 1789. V njem se ugotavlja, da je Bruner zgubil tudi pravdo, s katero je hotel prisiliti sosede, da sami napravijo kanal ali pa vsaj prispevajo k stroškom. Zato se mu ukaže, ker se doslej ni niti zganil, da zgradi kanal do Hrenove ulice v enem mesecu. Sicer ga bo dal napraviti mestni blagajnik (ki je že pred letom dni dobil tak nalog!) in bo stroške »executive« izterjal od Brunerja.

Bruner na Poljanah. Kaj kmalu se je Bruner pojavil tudi na Spodnjih Poljanah.¹ Tam je bilo poleg pristav in hiš, ki so bile podvržene magistratu kot zemljiški gosposki, tudi nekaj *svobodniških* (Freisassen) posestev s hišami. Do leta 1733. je imel *svoje imenje (Gült) tudi ljubljanski stolni kapitelj*, ki ga je dne 29. aprila 1733. prodal magistratu. Imenje je merilo tedaj 12 »kmetij« (Hueben). Tu je bilo 11 pristav (Hoffstätt) in en mlin z 12 kamni, dva travnika, 16 stolnemu kapitlju podložnih koč (Keuschen), 7 vrtov ob Ljubljani ter 3 senice (Heu Schupfen). V kupni pogodbi se je magistrat zavezal, da bo namesto enkratnega plačila za kupljeno imenje »plačeval stolnemu kapitlju vsako leto ob sv. Juriju po 380 gld. nemške veljave na vse večne čase (auff immer wehrende Welt Zeiten), da bo šestim kanonikom za njihovih 6 hiš v Ljubljani vedno dajal »po meščanski ceni« opeko in apno za popravila in da bo brez sleherne mitnine puščal skozi mestna vrata vsa živila, žito in vino, ki ga vikarji iz njihovih župnij (v kolikor se tam pridela) pošiljajo kanonikom v Ljubljano bodisi za užitek ali za prodajo. Da si zagotovi izpolnjevanje te pogodbe »za vse večne čase«, se je stolni kapitelj vpisal s hipoteko ne samo na prodano imenje na Poljanah, marveč tudi na magistratno imenje Kozarje, ki ga je bil magistrat kupil od »rimskega cesarskega veličanstva«. Če rotovž ne bi točno plačeval, preidejo ta imenja takoj v last stolnega kapitlja. Škof Žiga Felix je potrdil prodajo 22. maja 1733., cesar pa 9. sept. 1833. (MAL, kupna pogodba št. 47).

Lastniki enajstih pristav so bili ob prevzemu: gošpod Janez Jakob pl. Widerkehrn, Mihael Drnovšek, Anže Jevnikar (Hansche Junikar) 2 pristavi, Janez Andrej Kreuzberger, *gospod Franc Ernest* pl. Steinhoffen in žena Marija Salome (3 pristave), *gospod Gašper Franchi*, Jernej Ingolič ter Sibenaiherjeva vdova in dediči. *Mlin* je imel Franc Krištof Forstlechner. — *Kajzarji* so bili ti-le: Gregor Cankar (Zankher), Sebastijan Janežič, Janez Lukman, Miha Drnovšek, Janez Griessenpökh, Jožef Sluga, Jakob Sluga (2 bivši *Pucherjevi* pristavi), Filip Klemenčič, Franc Učan (Vtschan), Pavel Tellian, Adam Seničar, Luka Majcen (Meitzen), Jurij Kline, Jernej Ingolič in Štefan Makovec.

Med te poljanske svobodnike ter med prej kapiteljske, sedaj magistratne podložnike je posegel Pavel Bruner, najbrž še pred letom 1787. Zakaj v seznamu ljubljanskih hišnih posestnikov za to leto že vidimo, da je v poljanskem predmestju na hišah št. 34, 35, 37

in 38, ki se označujejo kot »landschaftliche Freisassen«, lastnik »Paul Pruner Bräuer«. Prav tako v naslednjih seznamih za leta 1798., 1800. in 1802. Leta 1805. so hiše dobile nove številke: 35 (prej 34), 34 (prej 35), 33 (prej 37), 32 (prej 38). *Hiša z novo številko 32 je stala ob koncu današnje Živinozdravske ulice proti Ljubljani, na desni strani, če pridete s Poljanske ceste, ostale pa na isti strani vzdolž poti nazaj na Poljane.* Med št. 33 in 34 je zaznamovano na Dežmanovi karti (l. 1827.) večje poslopje brez hišne številke. L. 1828. so v seznamu hišnih posestnikov zabeležene št. 23, 33 in 34 kot porušene (»abgetragen«), št. 35 pa kot last *Kmetijske družbe*. Leta 1840. imamo zopet nove številke: prejšnje 32, 33, 34, 35 so zdaj po vrsti 43, 44, 45, 46. Posestno stanje pa je poslej isto, le na št. 46 je od l. 1853. zabeležena *podkovska šola* (Hufbeschlags-Lehranstalt).

Za tri hiše nisem mogel dognati prejšnjih lastnikov, ker manjkajo v urbarju poljanskih svobodnikov, ki ga je Narodni muzej pred kratkim prevzel od sodišča, baš tiste strani. Pač pa sem za hišo št. 35 (poznejšo 34 in končno 45) ugotovil iz kapiteljskih urbarjev (kapitlisch geweste, nun magistratische Gült) v mestnem arhivu, da sta jo Pavel Pruner in žena Katarina kupila od »gospoda« Jožefa Ferdinanda pl. Wolffa (prepis je z dne 21. V. 1790., kupila pa sta jo gotovo že vsaj l. 1787.). Pred Wolfom je bil okoli l. 1750. njen lastnik dr. Gašper pl. Frankhi, pred njim pa »Herr Casper Franchi«. *Gašper pl. Franchi* je umrl 25. sept. 1733., star 76 let. Njegovi potomci so dobili nadevek von Franchenfeld. Sam Gašper je bil »zvonar na Karlovški cesti že od l. 1688., po rodu z Beneškega. Ko je l. 1734. (glej gori!) umrl, je zapustil podjetje svojemu sorodniku Jožefu Samassi, ki ga je bil že zadnja leta podpiral v njegovem zvonarskem obrtu.« (Dr. Rudolf Andrejka: »Najstarejše ljubljanske industrije«, Kronika 1934., str. 59.)

Ta »Hofstatt« je bila v kapiteljskem imenju, ki ga je l. 1733. kupil magistrat in postal njena nova zemljiška gosposka. Franchiji so plačevali po 5 gld 41 kr cesarskega davka, po 2 gld 19 kr 3 v pa magistratu. 12. januarja 1772. pa je hiša oproščena primščine (laudemium) in plačuje le še 24 kr 2 v najemnine (Zinß) mestu ter se v kapit. urbarju za l. 1783.—1793. imenuje kot »somit freyeigenthumliche Hoffstatt«. To morda razloži, zakaj se v seznamu hišnih lastnikov za l. 1787. beleži med svobodniki. Ta napaka je v poznejših seznamih (n. pr. l. 1840.) popravljena in je zapisan magistrat kot zemljiška gosposka.

Za to in sosednimi pristavami so stale njive in vrtovi, ki jim je pozneje konce odsekal Gruberjev prekop. Tako vsaj smemo, mislim, sklepati iz opombe v kapit. urb. (1797.—1829.): »Laut Buchf. Ausweiß ddo. 7. Febr. 1772² wurde wegen den zum *Grabendurchschnitt abgenommenen Gründen* an Steuer 1 fl. 42 ¼ kr. abgeschrieben.«

Prehodno je bil Bruner tudi lastnik svobodniške hiše ali pristave tedanje št. 31 na voglu sedanje Živinozdravske ulice in Poljanskega nasipa (zraven št. 32, ki jo je imel že prej). Tako vsaj izhaja iz spisov l. 1809. V seznamih hišnih lastnikov pa tam ni naveden.

V seznamu za leto 1805. se Bruner beleži prvič kot lastnik še ene hiše. To je bila tedanja št. 29 (danes

¹ Zgornje Poljane so segale do Ambroževega trga, Spodnje pa od tam proti Gruberjevemu prekopu.

² Prekop so začeli kopati l. 1772. pod Gruberjevim vodstvom. Delo pa je dokončal Vinc. Struppi l. 1782.

51) na Poljanski cesti, na levi roki, če se gre proti Gruberjevemu prekopu. Tudi ta hiša je bila svobodniška. V njej je imel Bruner gostilno. Točil je vino in pivo.¹ Za Brunerjem je bil lastnik njegov pastorek, pivovarnar Janez Feichter, potem pa Feichterjeva vdova Marija, poročena pozneje z Matevžem Urhom. L. 1840. je tam št. 29 na Spodnjih Poljanah, l. 1877. Poljanska cesta 57 (lastnica Marija Kubelka), od l. 1901. pa Poljanska cesta 51 (lastnica Marija Kubelka). L. 1933. lastnik Franc Dolničar.

Bruner je potemtakem nakopičil silno bogastvo v svojih rokah. Ni čuda, da so mu bili sosedje nevoščljivi. Za svoje stvarne ali namišljene pravice se je šentflorijanski pivovar umel vedno in povsod postaviti z največjo neodjenljivostjo. Z magistratom se je posebno rad bodel. Tako tudi po prvi francoski okupaciji za borih 49 goldinarjev.

Francozi in ljubljanski krčmarji. Prva francoska okupacija, l. 1797. Kot popisuje Dimitz v »Geschichte Krains« VIII., s. 256—59, se je prikazal prvi francoski parlamentar v Ljubljani 30. marca 1797. l. ob pol osmih zjutraj. Naslednje jutro ob devetih je prišla predstraža z enim ritmojstrom, enim poročnikom in tremi lovci (chasseurs) pred rotovž, popoldne ob dveh pa 95 mož in zvečer še 320 grenadirjev, ki so prenočili v Ljubljani. 1. aprila je vkorakal Bernadotte z godbo in se nastanil v škofišču. 24. aprila ob 8. zjutraj se je pripeljal iz Leobna Napoleon z generaloma Masseno in Muratom. Odpočil se je v škofišču, ob dveh popoldne pa je že odpotoval v Trst. 8. maja so zadnji Francozi zapustili Ljubljano.

Ljubljanske krčmarje so Francozi »od vpada v mesto pa do popolnega odhoda francoskih čet, to je od 31. marca do vključno 9. maja 1797. l.« (MAL, sveznj 70) znatno oškodovali. Krčmarji tožijo v spisih, da jim je bilo vino (in pivo) deloma že rekvirirano, vendar so »sovražne čete zlasti v pivnicah objestno (mutwillig) zahtevale še preko rekvizicije«. Po njihovem zatrjevanju so Francozi »mnogim odvzeli kar ključke od kleti ali pa sicer izsilili vino in pivo, plačali pa nič«. *Francozi so popili*, če hočemo verjeti krčmarjem, v dveh mesecih 174.918 bokalov vina pri 88 vino-točih in 18.459 bokalov piva pri šestih pivovarnarjih. Zastonskega piva je po tej statistiki šlo: pri Pavlu Brunerju v Florijanski ulici 6709 bokalov, pri dr. Blažu Klobusu v Gradišču (danes Vegova ul. 8) 2500, pri Tomažu Auerju v Gradišču (danes Rimska cesta 17) 3500, pri Dominiku Jamniku pred špitalskimi vrati (danes Prešernova ulica 7) 1200, pri Miklavžu Merku pred Vicedomskimi vrati (danes Wolfova ulica 12) 3600 bokalov piva in 900 bokalov vina in pri Matiji Siebenhartu na Sv. Petra cesti (danes št. 14) 1200 bokalov piva in 200 bokalov vina.

Zastonskega vina so Francozje popili največ pri Jakobu Dežmanu (8810 bokalov), pri Ferdinandu Avbku (Auböck) 8500 bokalov, pri Matiji Suhadouniku 5605, pri Andreju Hittiju 5600, pri Petru Kladniku 4720, pri Lovrencu Šuprovcu 4708, pri Francu Colnerju 4370, pri Juriju Šantlu 4460, Luki Dolničarju v Medjatovi hiši in na Ježici (»bei Mediat und bei dem Saustrom na Jeshe«) 3400 bokalov. Da niso trpeli nobene škode na pijači, so se sami navedli le štirje:

¹ »Izkaz gostilničarjev, ki točijo vino in pivo, ter tistih, ki točijo samo pivo in žganje«, z dne 8. avgusta 1822. (fasc. 20).

Jožef Savinšek, Andrej Malič, »Johandl Wirt« in Jakob Udovč.

Vsi krčmarji so plačali dac od pijače, ki so jo popili Francozi, vložili pa so na Dunaj prošnjo za povrnitev škode in daca. Pavel Bruner edini ni maral nič slišati o kakem plačevanju 49 gld 12 kr daca za 6709 bokalov piva, ki ga je bil skuhal v marcu in so mu »to pivo použili sovražniki, sam pa ni prejel nobenega vinarja«. Dacarija je imela velikanske težave z Brunerjem. Nobena terjatev ni pomagala. Bruner ni razvezal mošnjička. Verjeli mu pa tudi niso kdo ve kako. Takole je pisal o zadevi dacarski inšpektorat mestnemu magistratu 27. novembra 1800.:

»Pustimo odprto vprašanje, ali je Bruner res dal kaj piva Francozom in ni za to dobil nič plačila. Ker pa je bilo pivo, za katero dolguje dac, zvarjeno in pripravljeno za iztoč že v marcu, še pred sovražnikovim vpadom, ne bo mogel nikdar dokazati, da za to pivo ni prejel plačila. Vzemimo pa, da je moral Bruner dati vse pivo, kar ga je vpisanega v tukajšnjih dacarskih knjigah, zastonj Francozom, se mu bo znesek za neplačano pivo povrnil iz splošne delžne odškodnine... Bruner je tudi podpisan na prošnji, s katero prosijo tukajšnji krčmarji Nj. Veličanstvo za izpregled daca in, ker so morali krčmarji ne glede na svojo predstavko začasno poravnati svoje zneske, ne more veljati izjema samo za Brunerja. Zato prosimo še enkrat slavni magistrat, da Brunerja prisili k plačilu zaostanka 49 gld 12 kr pivskega daca in da naj ta čaka na najvišjo odločitev, v koliko bo deležen milosti od-pisa.«

Oblastva pa tudi ostalim krčmarjem niso kar slepo verjela navedenih števil, marveč so od njih zahtevala dokaze in celo prisego. Krčmarji so se izmikali, ker so mnogi med njimi pač — pretiravali. Vsa stvar s tem dacom se je vlekla do konca 1804. l. in iz spisov (ki potlej prenehajo) ni razvidno, kako se je stvar končala.²

² Kako zelo upravičena je bila nezaupljivost dacarskih oblasti, nam kaže seznam zadacane razne pijače iz l. 1790. (MAL f. 232), komaj 7 let prej. *Isti Pruner je celo leto zadacal samo 2000 bokalov piva po 3 krajcarje in 5 veder vina po 5 gld 20 kr*, Dominik Jamnik 2500 bokalov piva in 4 vedra vina (po 4 gld 30 kr), Matija Siebenhard samo 200 (!) bokalov piva, 3 vedra vina (po 5 gld 20 kr) in 4 bokale žganja (po 26 kr), Miklavž Merk 2500 bokalov piva in 20 veder vina (po 4 gld 30 kr), Tomaž Auer 1000 bokalov piva in 60 veder vina (po 4 gld), Rozalija Mihelič, dr. Klobusova prednica v Gradišču, 1000 bokalov piva (po 3 kr kot pri vseh pivovarnarjih). *Od 165 imenoma naštetih krčmarjev v mestu in predmestjih jih je točilo pivo 23, od teh 23ih s a m o pivo le štirje*: Janez Huber v šentpeterskem predmestju (tedanja št. 114), ki je zadacal le 150 (!) bokalov, Tomaž Auer, Rozalija Mihelič in Sebastijan Cergol (Zergoll) v Krakovem št. 78 (sedaj Emonska cesta 4) samo 300 bokalov. Ostalih 19 je točilo tudi vino in žganje. — Največ vina so dali zadacati: Jakob Gaber v Gradišču št. 5 (tedanja številka) 200 veder po 5 gld, Jakob Dežman v mestu št. 247 (t. š.) 130 veder po 4 gld 30 kr, Jurij Schandl v Kapucinskem predmestju št. 25 (t. š.) 140 veder po 5 gld, Jožef Sterban v Kapucinskem predmestju št. 28 (t. š.) 130 veder po 4 gld 30 kr, Peter Glattnigg v Gradišču 3 (t. š.) 150 veder po 5 gld. — Žganje je bilo bokal po 24 krajcarjev. Največ (200 bokalov) ga je potočil (prav za prav le zadacal) Matija Perme v mestu št. 265 (t. š.). — Če se ne bi v resnici popilo nesorazmerno več pijače, kot pa so jo dali gostilničarji zadacati po navedbah v »Fassion über den Jährlichen Ausschank der Verschiedenen Getränke Bey Unterzeichneten dem Mittel Nach gerechnet«

Ruske čete v Ljubljani. Ko so hodile od pomladi l. 1799. do prvih mesecev l. 1800. ruske čete skozi Ljubljano, se nikoli ne omenja, da bi Rusi pili tudi pivo. Dobivali so vino (porcija za vojaka je bila $\frac{1}{4}$ bokala) in žganje. Zanimiva je okrožnica deželnega glavarstva v Ljubljani z dne 15. aprila 1799., »s katero se pozivajo špekulanti, da dobavljajo iz tukajšnjih dežel žganje v Italijo za potrebo ruskih cesarskih čet«. Okrožnica pravi: »Ker se mora po došli izjavi c. k. n. a. generalne komande skrbeti za to, da se ruskim cesarskim četam tudi za njimi v Italijo dobavlja *tem tako potrebno žganje*, zato se v večje bodrilo špekulantom razglaša, da se bo vsem tistim, ki se hočejo s tem pečati, izdalo na vsakokratno željo brezplačno dovoljenje (Freipaß) za prost uvoz in izvoz in jim bodo v ta namen šle oblasti tudi sicer v vsakem oziru na roko.« Ker so se Rusi zadovoljevali z žganjem (in vinom), ne vedo magistratni spisi pri tej priliki ničesar povedati o pivovarju Brunerju.

Druga francoska okupacija (od 28. novembra 1805. do 25. februarja 1806.). — Dimitz (IV. str. 263) pravi, da je tedaj zavladal »sistem brezmernega izsiljevanja in požigalsčine (ein maßloses Erpressungs- und Brandschatzungssystem), ki naj bi ustregel ne samo vsem potrebam, marveč tudi vsem željam in muham osvajalcev«. Masséna je ukazal iztisniti iz Kranjske 3 milijone kontribucije¹ in dal prijeti talce tudi v Ljubljani.

Med tedanjimi oškodovanci je naznanil Pavel Bruner za svojo hišo na Poljanah št. 35 (tedanja številka), da so mu napravili Francozi na senu, slami in požganih plankah 287 gld 30 kr škode. Za priči je navedel Jerneja Kalana in Jurija Marteranca.

Brunerjeva škoda je bila srednje velika. Juriju Črnu v šentpeterskem predmestju št. 62 (tedanja hišna številka, kot vse tu navedene) so Francozi porabali, kakor je prisegel, vina, sena in ječmena za

(f. 232, akt 1321), bi se bilo, kot sem izračunal, *potočilo l. 1790. v Ljubljani samo 5190 $\frac{1}{2}$ vedra vina v približni vrednosti 27.000 goldinarjev* (vedro je bilo 4 gld 30 kr, 5 gld, 5 gld 20 kr, pa tudi samo po 2 gld 33 kr), *piva 14.600 bokalov za 7300 gld, 1132 bokalov žganja za pribl. 300 gld* (žganje je bilo po 24, 20 in 26 kr), *52 bokalov »Kronawiter« in 60 bokalov medicine* po 12 kr. (Medico sta točila Boštjan Kristijan in Miha Binder v mestu na številkah 275 in 281.) Potemtakem bi bili Francozi leta 1797. v dveh mesecih popili za tretjino več vina in piva zastonj, kakor pa so ga dali par let prej gostilničarji zadati za vse leto. Da je bila davčna oblast upravičena zmajevati z glavo nad davčno moralo ali resnicoljubnostjo ljubljanskih krčmarjev, ki se je razkrinkala pri tej priliki, je imela dovolj povoda, če je pregledala svoje številke. — Dimitz (IV. 180) pravi, da se je že l. 1763. zvarilo v Ljubljani 115.000 bokalov piva, razprodanega po deželi, dr. Lipič (Top. 89) pa navaja za l. 1834. količino 10.000 veder!

¹ Koliko so iztisnili iz dežele Avstrijci, bi bil predmet zanimive razprave. Čeprav se meščani niso upali proti njim toliko jadikovati kolikor zoper Francoze, nam mestni spisi nudijo dovolj gradiva tudi o tem. Avstrijske rekvizicije so bile prav tako občutne kot francoske. Avstrijci so n. pr. neprestano popisovali zaloge živeža, živine, vozil itd. v deželi, da so jih ob priliki zasegli. Iz nekega takega seznama (z dne 24. oktobra 1805., f. 111 VI) vidimo, da je imel Bruner na Poljanah (hišna št. 35) 5 konj, 12 govedi in 400 centov sena. Prav tedaj so popisali pri pivovarju Tomažu Auerju v Gradišču št. 52 2 konja, 4 goveda in 200 centov sena.

858 gld, magistratnemu podložniku Matiji Jami z Brezovice št. 17 za 875 gld 44 kr *denarja*, obleke itd. (priči: Andišek in Sever. Brezovski župnik je bil Luka Istenič), Jakobu Šimcu v Karlovškem predmestju 18 za 763 gld 21 kr vina, mrve, detelje, žepno uro in krompirja (Simec je prisegel), Jakobu Prasnigu v Gradišču 24 dva okomatana konja, vredna 350 gld (priči: Jurij Bayer in Jan. Jurij Herleinsperger) ter sena za 260 gld (priči: Martin Novak in Janez Breskvar), Janezu Juvanu v Kapucinskem predmestju 56 za 647 gld 32 kr sena, detelje, slame. Tomaž Petrič z imenja »Novi svet in Jamnikovo« (Kapucinsko predmestje 74) je prisegel, da so mu uničili sobnih vrat, peči, zajemač itd. za 76 gld 45 kr. Za Štefana Lubiča (šentpetersko predmestje 146) je potrdil Jernej Košir, da je njegov požgani kozolec vreden 45 gld. Dalje so prijavili škodo: Janez Gruber (mesto 41) za posteljnino in obleko v vrednosti 371 gld 51 kr (prisegel), Miha Ledenik (mesto 144) 18 gld za pokurjena sobna vrata, podstrešno izbo in stopnice, Franc Češnovar (Sv. Peter 105) za 20 gld detelje, sena, krompirja itd. (priči: Jožef Ložar in Andrej Gril), Matevž Ahlin (Karlovsko predmestje 9) za 19 gld 34 kr ajdove moke, slanine, krompirja, repe, *kozarcev*. Jurij Gaber (Gradišče 55) je prisegel, da so mu Francozi porabili za 80 gld vina, mesa, slanine, sena itd. itd. *Vsa v tem seznamu, ki obsega 98 oseb, napovedana škoda je znašala 16.655 gld 24 $\frac{1}{4}$ kr* (fasc. 111 VI).

Francozi so pri drugi okupaciji res mnogo trše ravnali nego pri prvi.² Glavne izgrede pa so zagrešili vojaki na svojo pest. To potrjuje *ukaz*, ki ga je dal 20. januarja 1806. krajevni poveljnik v Ljubljani, polkovnik Sancey natisniti v francoščini in nemščini pri Leopoldu Egerju in nalepiti po Ljubljani (f. f. 111 VI):

»Zabičujem vojakom posadke, da ničesar ne zahtevajo od prebivalcev, pri katerih so nastanjeni, razen če dajo sami ali pa za denar (»de ne rien exiger des habitants, chéz les quels ils logent, que de Gré-a Gré, ou en payant), in da shajajo ob navadnem odmerku živeža, ki sestoji iz funta in pol kruha, pol funta mesa, pol steklenice vina, zelenjave in soli, (povrhu imajo pravico do) prostora ob ognju in do luči. Gospodje častniki morajo gledati, da bodo podčastniki in vojaki živeli v dobrih odnošajih s prebivalci in ničesar ne zahtevali preko tega, kar je predpisano s to naredbo, ki bo natiskana in nalepljena povsod, kjer bo občinska uprava smatrala za umestno.«

² *Magdalena Pols* je predložila takle seznam o škodi, ki so jo napravile francoske čete pri svojem vkorakanju v Ljubljano z nastanitvijo v *prislavi Bežigrad* (Mayerhof Beschegrad) št. 67 v bližini Sv. Krištofa od novembra 1805. do januarja 1806.: 1. potrgali in požgali so plotu za 400 gld, 2. stolkli so ves rastlinjak (das ganze Glaßhaus aufgesprengt), razbili kozarce, požgali oknice in vrata, zbili peči, škoda 150 gld, 3. stavbnega lesa v skladišču in navadnih desak za tla za 250 gld, 4. pokurili in uničili za 400 gld velikih usnjarskih in jeharskih podnic, 5. v sobi pristave iztrgali in požgali tla ... 50 gld, 6. odtrgali 3 velika vrtna vrata s ključavnicami, zatiki in gredlji vred in požgali ... 90 gld, 7. razbili pri svojem odhodu dve novi peči, izruvali pečne mreže, sneli železna vrata ... 40 gld, 8. z obeh *strelododov* sneli vretenca (Spinnen?), drogove odlomili in odnesli ... 60 gld. *Skupna škoda 1440 gld.* Škoda sta kot »čisto nizko cenjeno« potrdila stavbni mojster Jernej Ložar 24. januarja 1806., 8. julija 1807. pa še župnik pri Marijinem Oznanjenju Klavdij Medič (sveženj 111 IV).

Nemški razglas pa pravi: »Da se preprečijo razne nevšečnosti, ki se dan na dan dogajajo med stano-dajalci in nastanjenimi vojaki posebno zastran hrane, se s tem naznanja: Ker se meso, kruh in vino dele vojakom itak iz zalog, zbranih z dežele, ne smejo nastanjeni vojaki od svojih gospodarjev za sedaj zahtevati ničesar drugega kot streho in ležišče, skupno luč, ogenj, kurivo, sol za kuho ter prikuhe, t. j. zelje, repo, krompir, kašo, ješprenj in slično, kakor so pač okoliščine. Iz pokrajinske deželne uprave. Ljubljana, 20. januarja 1806. Franc Ksav. baron pl. Lichtenberg.«

Francozi tretjič v Ljubljani, l. 1809. 30. maja 1809. so Napoleonove čete tretjič prišle v Ljubljano in ostale do 5. oktobra 1813. Tudi sedaj je Ljubljana mnogo pretrpela, posebno prvi čas do odcepitve ilirskih dežel od Avstrije. Gostilničarji so zopet zahtevali povračilo za škodo, ki so jim jo napravili Francozi. Vendar ne čitamo v nobenem poročilu ali seznamu, da bi jim očitali nasilja, kakor pri prejšnjih okupacijah.

Brunerja so obiskali Francozi na Poljanah in v Florijanski ulici. V računu za prehrano cesarske francoske vojske (franc. f. 23), ki ga je predložil 22. januarja 1810., trdi, da je bilo v njegovih hišah na Poljanah št. 29, 31, 32, 33, 34 in 35 nastanjeno v času od 23. maja 1809. pa do 22. januarja 1810. 211 francoskih vojakov po eden ali več dni. Dal jim je 935 krat hrano za ves dan, kar znaša 264 gld 55 kr, po 17 krajcarjev dnevno na osebo. V drugem računu navaja za 52 francoskih vojakov, ki so ložirali v njegovih šestih hišah na Poljanah od 23. maja do 14. junija 1809. l., da so popili dva sodčka *piva*, ki sta držala skupaj 249 bokalov. Pivo je računal po 8 kr bokal. Račun za to pivo je znašal 33 gld. 12 kr. Za porabljeno sol, slano, mast, luč, drva, posteljnino in slamo je štel 10 gld (po 2 gld na glavo), za kokoši, golobe (!) in drugo zaužito perutnino pa 40 gld.

Nikakor pa ni bil Bruner tisti, ki je bil najbolj oškodovan na Poljanah. V seznamu, kjer se navaja njegova škoda v znesku 264 gld 55 kr, stoji za Franceta Židana (hišna št. 3), da je porabil v istem času za prehrano Francozov kar 1405 gld 40 kr. Wenzel pl. Gandin (št. 60) 1430 gld, Urban Okorn (št. 21) 456 gld 20 kr, baron Franc Lichtenthurn (št. 50 in 51) 638 gld, Florijan Webers (št. 45) 443 gld 24 kr in Alojzija pl. Vermatti (št. 55) 500 gld 30 kr. Manj so potrošili samo Simon Križanek (št. 1) 231 gld 30 kr, Urša Ramutta (št. 2) 257 gld 30 kr, Janez Doberlet (št. 77) 35 gld in lončar Janez Rastner pa 106 gld 42 kr. Za ostalih 66 hiš na Poljanah ne stoji nič v tem seznamu, ker pač niso imele nobenih stroškov s prehrano francoskih vojakov.

Občutneje so oškodovali Brunerja Francozi, nastanjeni v njegovih dveh hišah v Florijanski ulici (št. 95 in 96). Od 21. maja 1809. do 21. januarja 1810. je imel tu na hrani (zajutrek, kosilo in večerja) navadno po 2 ali 3 oficirje in po enega do 3 sluge (domestiques). Za oficirje je računal po 4 gld na dan za osebo, za slugo pa po 1 gld 30 kr. Skupni račun je znašal 1270 gld 30 kr. Za kurjavo in svečavo od 1. novembra 1809. do 21. januarja 1810. je računal posebej za 2 oficirja v dveh sobah po 1 gld 30 kr na dan ali 123 gld za 82 dni. »Dalje je bilo v teh dveh hišah od 23. maja 1809. do 21. januarja 1810. nastanjeno 84 prostakov, katerih prehrana se šteje po 24 kr od osebe, t. j. 33 gld 36 kr. Celotna vsota, ki jo je Bruner na-

računal za prehrano Francozov v svojih dveh hišah pri Sv. Florijanu, je znašala 1427 gld 6 kr.¹ Čeden račun, pa tudi prav mastno zabeljen, celo za tedanje vojne razmere!

Prihod Francozov pa ni Brunerja zgolj oškodoval, marveč mu je prinesel, če nič drugega, vsaj to, da ga je rešil služenja v avstrijski armadi, čemur se je dotlej uspešno izmikal, l. 1809. pa bi ga bilo skorajda zasačilo. Ko so pred prihodom Francozov ustanavljali avstrijske meščanske zборе, so tudi v Ljubljani na magistratu sestavili zapisnik z meščani, kjer so ti morali izjaviti, v kateri zbor vstopijo, »ker se tokrat nihče ne more odvezati«. Seznam je sestavljen po cehih in poklicih. Od šestih *pivovarnarjev* so se pri-glasili za *lovce*: Pavel Bruner, Tomaž Auer in Nikolaj Merk, za *grenadirje* pa: dr. Blaž Klobous (pisan tako v tem seznamu, sicer so ta priimek pisali večinoma »Klobus«), Matija Siebenhart in Dominik Jamnik (franc. fasc. 28, akt 59).

Veliki bogataš Pavel Bruner je imel v zakonu z 11 let starejšo vdovo Katarino Feichterjevo, rojeno Šefman, katere premoženje je znal tako uspešno pomnožiti, enega samega otroka, hčerko Marijo Ano Frančiško, ki se je rodila v Florijanski ulici (tedanji št. 34) dne 5. januarja 1784. leta in bila krščena pri sv. Nikolaju. Botra sta bila dimnikar Janez Krstnik Madona in »devica Marija Ana Šefmanca«, najbrž kaka materina sorodnica.

¹ V drugih seznamih škode se Bruner ne navaja. Med izdatki mestne blagajne za francoske čete v maju in juniju 1809., ki so znašali 14.841 gld 51 kr, je zapisano, da je izplačal mestni blagajnik Dominik Jamnik (ki je bil sam pivovarnar v današnji Prešernovi ulici) Brunerjevemu pastorku Janezu Feichterju 200 gld za konja, ki so ju rekvirirali za generala Macdonalda. Brunerja tudi ni v rekvizijskem računu za dobo od 21. maja do 27. junija 1809., ki je znašal kar 57.374 gld. V tem kratkem času so utrpeli na rekvizicijah znatne vsote tle Ljubljanačani (po-leg drugih): Valentin Dreo 2101 gld 30 kr za vino, Andrej Malič 2694 gld za konje in vino, Jožef Seunig 4669 gld 30 kr za vino in sode, Luka Zajc 1295 gld 17 kr za vino, Jožef Savinšek 799 gld za vino, Lovrenc Anton Rudolph 1293 gld 54 kr za vino, žito, papir itd. — Posebne račune so predlagali v Gradišču med drugimi: krčmar pri »črnem orlu« (tedanja št. 24) Janez Praznik (Prassnig) za 909 gld 20 kr, kolikor so porabili pri njem francoski oficirji od 23. maja do 29. novembra 1809., *pivovar* Tomaž Auer za isti čas 408 gld, Janez Jurij Fridl, lastnik hiše št. 17, pa celo 4223 gld 56 kr, Janez Jurij Zweyer, lastnik hiš št. 26 in 27, 3355 gld, Jožef Seunig (št. 32) 2329 gld 51 kr, *Žiga Zojs* (št. 41) 860 gld 6 kr, Valentin Brenc (Wrence) vulgo »*Alleewirth*« (Gradišče 56) 1279 gld, pivovar dr. Blaž Klobous od binškoži 1809. do 23. januarja 1810. 928 gld itd. — V *kapucinskem predmestju*: Janez Steiner (hišna št. 3) 1550 gld, Jan. Nep. Detela (št. 10) 2831 gld 10 kr, Mihael Valentinčič (št. 25 in 26) 6431 gld, Andrej Malič (št. 59) 2366 gld, Ivana Juvan (št. 56) 2567 gld 5 kr, gostilničar (Gastgeb) Jurij Steppan in Franc Valentin (št. 64) prvi 2250 gld, drugi pa 1198 gld itd. — Zelo oškodovan je bil Vincenc Samassa (Karlovško predmestje št. 1), namreč za 2000 gld. — Največjega kavalirja se je izkazal *škof Ricci* (mesto, hišna št. 302, Ravbarjev kanonikat.) Ta je na poziv, naj napove svojo škodo, odgovoril takole: »Ker so pri meni nastanjeni štabni oficirji imeli hrano skupno z menoj in ker kurjava in razsvetljava ne pomenita toliko, da bi ju mogel zaračunati, ne prosim za nič drugega kakor da se mi vrmeta dve magistratu posojeni novi žimnici, dve novi posteljni odeji in rjuhe ali pa, da se mi to plača v gotovini. Ljubljana, 24. januarja 1810. Janez Anton Ricci, škof in stolni prošt« (fr. f. 23, akt 3).

Mati Katarina Bruner je umrla v Florijanski ulici št. 96 (kjer je bila pivovarna), dne 29. januarja 1821., stara 78 let, za vročinsko boleznijo (Nervenfieber), previdena s sv. zakramenti. Komaj pol leta za njo, 26. julija 1821., je pobrala »oslabeledost« (Entkraftung) še njenega drugega moža Pavla Brunerja.

Janez Feichter (pivovarnar »pri deteljici« od l. 1821. do 1845.).

Kakšna je bila usoda Brunerjeve edine hčerke Marijane Francke, nisem mogel ugotoviti. V mrljskih knjigah šentjakobske župnije ni zapisana. Kot otrok torej ni umrla na očetovem domu. Morda se je omožila in bila izplačana v gotovini. Pri dedovanju Brunerjevih nepremičnin ni bila udeležena ne ona ne Terezija Bruner (rojena menda l. 1778.), ki se je omožila s pivovarnarjem na današnji Rimski cesti, 43letnim vdovcem Tomažem Auerjem. Pri poroki te poslednje, ki se je izvršila pri sv. Jakobu 27. januarja 1807., je bil za pričo poleg magistratnega ekspeditorja Jakoba Glavana tudi pivovar Janez Feichter, Brunerjev pastorek. Koliko je bila Terezija v sorodu z Brunerjem, ne vem. Njegova hči vsekakor ni bila, ker se je Bruner oženil samo enkrat in sicer l. 1781.

Bodisi kakor koli, podedovala sta vse Brunerjeve hiše in druge nepremičnine njegova pastorka Janez in Marjeta, otroka Kristijana Feichterja in Katarine Šefman, poznejše Brunerice.

Janez Matija Feichter se je rodil »pri deteljici« 20. februarja 1778. Pri krstu v stolnici sta ga držala zakonca Janez Krst. Madona, dimnikar, in žena Marija. Iz Janezovih mladih let ne vemo ničesar. Oženil se je, ko je dopolnil 29 let, s 3 leta mlajšo kuharico Ano Brauner. Poročil ju je 9. novembra 1806. v stolnici Jernej Schöfman (materin sorodnik?) pred pričama Janezom Jurijem Herleinspergerjem, kovaškim mojstrom, in trgovcem Francem Čebuljem (Zebull). Ženin tedaj ni več stanoval na materinem domu, marveč na Starem trgu št. 23 (danes 17), kjer je bila v 17. stoletju slovita Prunnerjeva gostilna »pri zlatem turu«. Kaj je mladi Feichter tu počel ali je morda krčmaril vsaj kot najemnik ali poslovodja, je težko reči. Na vsak način se v poročni knjigi imenuje še kot »sin pivovarskega mojstra«. Samostojno torej še ni izvrševal obrti.

Nekaj let po poroki vidimo Janeza Feichterja in ženo Ano kot lastnika hiše št. 46 v Florijanski ulici (danes 21)¹ in pripadajočega deleža ilovške gmajne, št. mape 111.² Kot taka sta vpisana v urbarju od 23. septembra 1811., lastnika pa sta morda bila že prej. V tej hiši je Janez Feichter izvrševal krčmarski obrt. Dokaz za to je seznam ljubljanskih krčmarjev iz l. 1818. (MAL, fasc. 20.) Hišo je prodal po očimovi

¹ Lastniki hiše št. 21 v Florijanski ulici: l. 1600. (in najbrž še prej) — 1607. Gašper Vogrincec, 1608. (pribl.) do 1611. (pribl.) krojač Jernej Schmidt, 1612.—1615. Jerneja Schmidta vdova in dediči (od l. 1613. do 1615. plačuje zanje davek Francesco Locatell), 1616.—1617. krojača Pavla Schmidta dediči, 1618.—1636. mesar Mihael Pavšič (Pauschitsch, od l. 1619. se piše »Pausch«), 1637.—1642. vdova Marija Pavšič (Pauschikhin), 1643.—1652. njeni dediči, 1652.—1661. Janez Khnab, 1661.—1670. njegovi dediči (vdova), 1671.—1677. jermenar Bok Beddi (bil še pred l. 1671. v hiši), 1678.—1704. njegovi dediči (prvotno izvršuje obrt vdova, h koncu jermenar Jožef Khaty; do l. 1696. je v hiši mestni piskač (Turnermeister) Jurij Ju-

smrti, ko se je lahko preselil na očetov dom in te hiše res ni več potreboval, Gašperju in Urši Virantu.

Iz časov francoske Ilirije vemo, da je bil Janez Feichter lastnik »tako zvane Humblove pristave na Spodnjih Poljanah«. Tam je imel tudi kegljišče. 12. maja 1813. (fr. fasc. 7) je dobil od magistrata začasno dovoljenje, da sme »popraviti z deskami in s slamo krito streho prave pristave in kegljišča, ki nimata nobene zveze s predmestjem ali s kakim drugim poslopljem, nikakor pa se mu ne dovoli, da bi pokril s slamo kajžo na ulici, ki ima komunikacijo s predmestjem.« Odlok je podpisal župan Codelli.

Od 9. maja 1827. imata Janez Feichter in žena Ana nekaj mestnega gozda pri Rudniku. Hosta je bila pripisana hiši št. 35 v Florijanski ulici in je ostala pri njej tudi po Feichterjevi smrti.

Iz prvega zakona so se Janezu Feichterju rodili trije otroci: 1. hčerka, ki je umrla menda še nekrščena (21. jul. 1809.); 2. Katarina Marjeta Ana, roj. 18. jul. 1814. v očetovi hiši (»Alten Markt« 46, t. j. današnja Florijanska 21). Oče je tu zabeležen že kot pivovarski mojster (Bierbr. meister), vendar nimamo nobenega dokaza, da bi pivo varil v lastni pivovarni, čeprav vemo, da si je pridobil obrtno dovoljenje že leta 1811. Verjetnejše je, da je vodil Brunerjevo pivovarno »pri deteljici«. Mati je vpisana kot Bruner Ana, kar je očitna napaka, saj se je z deklinskim imenom pisala Brauner. Botra sta bila pivovar Pavel Bruner in očetova sestra Marjeta, poročena Tallavania. Katarina je umrla kot dekle menda l. 1837., stara 23 let.

3. Janez Pavel; rodil se je tudi v Florijanski ulici 46 30. decembra 1816. Oče je vpisan kot pivovar, mati pa ima zopet napačno deklinško ime »Ana Breuer«. Botra sta ista. Janeza Pavla je dal oče izučiti za pivovarja. L. 1837. je delal v pivovarni v Döblingu pri Dunaju kot pivovarski pomočnik. Odtod je nameraval odpotovati na Švabsko in je zato ljubljanski magistrat pisal gosposki v Gornji Döbling, naj mu izda potno dovoljenje (fasc. 11 iz l. 1837., št. 6588). Tam se vsekakor ni mudil dolgo, ker je umrl že 21. septembra 1838. v Ljubljani (Florijanska 96) za »živčnim mrtvo-udom«, star komaj 22 let. Polovici hiš v Florijanski ulici, ki ju je bil oče 18. junija 1831. zapisal obenem s polovico štirih njiv na ljubljanskem polju (rektif. št. 734—37) svoji hčeri Katarini in sinu Janezu, je po njuni smrti dal prepisati zopet na svoje ime (20. junija 1837. in 12. aprila 1839.).

4. Ana Inocencija, roj. na »Starem trgu« 46 (oče vpisan kot pivovar, mati zopet napačno kot »Anna gebohrene Bruner«) dne 28. julija 1819. Botra sta bila tudi sedaj Pavel Bruner in Marjeta Tallavania. Otroek je umrl v rojstni hiši že čez 7 mesecev (9. marca 1820.) za »notranjo vročino«.

govič (Georg Jugowitz), 1705.—1717. jermenar Jožef Khaty, 1718.—1753. (pribl.) jermenar Simon Irlich, 1753. do 1777. klobučar Janez Pitonič in žena Katarina, 1778. do 1811. Gašper Schanda in žena Marijana, od 9. avg. 1811. Schanda Franc, od 23. septembra 1811. do 26. novembra 1822. Feichter Janez in Ana, nato Gašper in Urša (pozneje Jera) Virant, ki sta lastnika še l. 1859. — Hiša je bila patidenčna. Prvotna št. 145, po l. 1805. št. 46, po l. 1877. št. 21 (za združeni prejšnji 45 in 46), lastnika Jernej in Frančiška Schuscheg; l. 1901. lastnica Čuček Franja, l. 1933. Kryl Franja.

² Gmajna Ilovica ima poseben urbar »Gemein-Antheile an der Illouza Distato des Laibach Flusses«.

Janez Feichter kot izvošček. 23. julija 1825. (fasc. 20, akt 3849/25) je zaprosil »Janez Feichter, meščanski pivovarski mojster pri deteljici pri sv. Florijanu« (zum Kleeblatt bey St. Florian), da mu magistrat izda obrtno dovoljenje za izvoščka. Prošnjo je utemeljeval takole: »Moja obrt kakor siceršno (sic!) kmetijstvo zahtevata, da imam več konj. Večkrat so me naprosili odlični gospodje, ki jim nisem mogel odreči, kakor tudi ne svojim gostom, (da jih vozim). Po vseh takih vožnjah pa sem imel sitnosti s tukajšnjimi izvoščki. Da zamorem ustreči prvim in umiriti druge ter z ozirom na to, da mi po eden ali tudi po dva konja stojita večkrat brez dela, prosim pokorno, da mi slavni magistrat blagovoli ob zakonitem obdavčenju izdati patent najemnega izvoščka.« Magistrat ga je uslišal 30. avgusta 1825.

Feichter se drugič oženi. Prva Feichterjeva žena, Ana roj. Brauner, je umrla za kapjo 6. novembra 1830., stara 50 let (v Florijanski ulici 96). V zakonu je preživela 24 let. Preden pa so minili trije meseci, se je vdovec Janez dne 23. januarja 1831. l. vnovič poročil z Ano Hofer, samsko, zak. hčerjo Janeza Hoferja vulgo Kircherja in Magdalene (roj. Kurgaš), rojeno v

kraju in župniji Kreuzen na Gorenjem Koroškem. Ženin je izjavil, da je star 52 let. Utajil je torej kar 2 leti. Nevesti pa je bilo 32 let. Zanimivo je, da je ob poroki stanovala v drugi ženinovi hiši (št. 95 Florijanska ulica). Priče pri poroki v šentjakovski cerkvi so bili gubernijski uradnik Herman Schanda, domenski uradnik Jožef Kloker in dr. Jakob Pfandl.

Iz tega zakona ni bilo otrok. Žena Ana je umrla (v hiši št. 95 v Florijanski ulici) še leto dni ne po poroki, dne 7. januarja 1832. leta za rakom na maternici. Pogreb je opravil mestni župnik Janez Zlatoust Pohlin.

Janez Feichter ni žaloval niti štiri mesece. 30. aprila 1832. se je oženil v tretjič. Vzel je Marijo Hierländer iz Spittala na Gornjem Koroškem. Nevestin oče je bil krčmar in posestnik v Spittalu št. 41. Mati je bila Konstancija, roj. Schmölzer. Priča pri poroki je bil zopet Herman Schanda, sedaj že c. kr. gubernijski adjunkt, in gostilničar Janez Pichler. Ženinu je bilo že 55 let, napovedal pa jih je samo 53. Nevesta, ki je poroko dočakala v hiši ženinove sestre Marjete, por. Tallavania v Florijanski ulici 47 (danes 23), pa je bila za 24 let mlajša.

(Dalje prihodnjič.)

TURŠKA JAMA PRI SV. KRIŠTOFU V LJUBLJANI

V I K T O R S T E S K A

Do l. 1875. je šla vsako leto na velikonočni ponedeljek dopoldne po šenklavški slovesni maši procesija k Sv. Krištofu, kjer so ta dan obhajali spomin cerkvenega posvečenja. Ta procesija je bila starodavna in se omenja že v urbarju Sv. Krištofa l. 1601. (Kapiteljski arhiv.) Pri Sv. Krištofu je bila pridiga in peta maša o posvečevanju cerkva (de dedicatione). Popoldne so bile ondi večernice in procesija od Sv. Petra (Cerkvena pratika iz l. 1665.). Po večernicah se je pa razvila otroška veselica tik cerkve v gramozni jami, ki so jo imenovali Turško ali Lovšeto jamo. Očividec prof. Ivan Vrhovec popisuje to veselico (Zbornik Slov. Mat. 1904, 24): »To vam je bil za ljubljanske paglavce vesel in srečen dan! Tam, kjer počivajo zdaj na tako zvanem novem pokopališču in čakajo vstajenja mrličiči, je bilo še pred nemnogimi leti vsak velikonočni ponedeljek živo kakor v mravljišču. Če je vreme le količkaj kazalo, so se jele precej po kosilu vsipati iz Ljubljane in iz njene bližnje in daljne okolice cele trume ljudi proti Sv. Krištofu. Videl si jih prihajati od vseh strani po polju in stezah in iz bližnjih vasi. V 'Turški jami' jih je že pričakovala mnogoštevilna ljubljanska mladina, z glavo pri glavi. Gori nad jamo in po njenih obronkih pa se je kar trlo gospode. Kakor dež so letele pomaranče, jabolka, pirhi, razne sladčice itd. doli med gnečo mladine, in kdor še ni sam izkusil in videl, kako frče in žvižgajo v vojski krogle križem sem in tja, si je napravil ta dan na prav nenevaren način pojem o tem. Letečim pomarančam, jabolkom in pirhom se je iztegovalo na tisoče paglavskih rok nasproti. Kdor je ujel in prestregel kak tak zviška prileteli dar, ga

je spravil brž v varnost ter se pripravil za nov lov. Za to, kar je sfrčalo mimo in ni priletelo v roke, se pametna in izkušena glava ni brigala, dobro vedé, da je izgubljeno, zakaj za tisto, kar je bilo padlo na tla, se je vnel med mladino vselej strahovit boj; napravila se je živa kopica; nastal je vrišč in krik, menda ne dosti drugačen kakor takrat, ko so bili utaborjeni Turki sami tam. Konec takega boja so bile po navadi pomečkane pomaranče, razdrobljeni pirhi pa razkuštrani lasje, in če je bil boj zelo hud, so skelela včasih povrhu tudi ušesa. Ker je bilo število metalcev vrhu jame vedno veliko, in so se jabolka, pomaranče, pirhi, preste, zemlje in druge take dobrote vsipale kakor dež gosto doli na srečne lovivce, je zgrešila marsikatera taka stvar svojo pravo pot ter marsikomu prav neprijetno priletela v hrbet, v glavo ali v obraz. Toda ta dan ni bolelo nič in tudi z gnilimi jabolki in pomarančami ali z mehko kuhanimi pirhi onečejene obleke ni bilo nič škoda. Konec tej zabavi je napravil po navadi šele mrak, ki je legel polagoma nad Turško jamo.«

L. 1875. je bila ta veselica zadnjikrat. To leto so namreč pokopališče pri Sv. Krištofu razširili čez vso Turško jamo in razveseljevanje v njej je moralo prenehati.

Kdaj se je ta navada pričela? Ljudje pripovedujejo, da je bil povod turški napad l. 1472. Takrat so Turki privihrali do Ljubljane in jo obkolili. Ker je bilo mesto utrjeno, se ga niso mogli polastiti. Napravili so tri tabore: v Šiški, na Poljanah in na kraju, kjer so l. 1497. postavili cerkev sv. Krištofa. Od teh treh strani so Ljubljano napadali, toda topovske krogle

PROCVIT PIVOVARNIŠTVA V LJUBLJANI — 18. IN 19. STOLETJE

V L A D I S L A V F A B J A N Č I Č

(Konec.)

Ta tretji in zadnji Feichterjev zakon je bil še rodovitnejši od prvega: 16. febr. 1833. se je rodila Ana Julijana, 19. junija 1834. Ema Alojzija (umrla 31. januarja 1840., kot vzrok smrti se navaja »häufige Bräune«), 13. febr. 1837. Valentina Marija Silvina (umrla 22. maja 1838. za jetiko), 20. junija 1839. Ivana Nepomucena Marjeta, 4. maja 1841. Janez Florijan Franc ter 1. julija 1844. Herman Ferdinand (umrl že 31. avgusta 1844. za sušico (Abzehrung)). Vsem otrokom je kumoval Herman Schanda, ki je l. 1839. že c. kr. gubernijski ekspeditni ravnatelj, botra pa je bila prvim štirim očetova sestra Marjeta Tallavanja, Janezu Florijanu Marjetina hči iz prvega zakona (z Alojzijem Martinicem) gospa Frančiška Laschan, soproga c. kr. okrožnega komisarja, Hermanu Ferdinandu pa Schandova žena Marija.

Feichterjevo gospodarstvo. Janez Feichter je dosti dobro gospodaril, deliti pa je moral večino Brunerjeve zapuščine s sestro Marjeto. Hiše in zemljišča ob Poljanskem nasipu in v živinozdravski ulici sta prodala večinoma c. kr. kmetijski družbi (prepis hiše št. 34 od Marjete Tallavanie na kranjsko kmetijsko družbo je z dne 7. aprila 1829.), ki je večino poslopij podrla, na št. 35 (poznejši 46) ustanovila podkovsko šolo, ostalo zemljišče pa porabila za vrt in razne zgradbe.

»Hišo z vrtom, odcepljeno od pristave Poljane«, ki je v svobodniškem urbarju zaznamovana kot št. 92 (nova 37) v Poljanskem predmestju, sta Feichter in njegova druga žena prodala 1. oktobra 1830. Angležu Williamu Molineju kot predstavniku c. kr. druge privilegirane družbe za rafiniranje sladkorja. Tam in na prejšnjem mestnem svetu stoji znamenita »cukrarna«.

Feichter je torej ohranil od vsega obsežnega Brunerjevega in lastnega posestva na Spodnjih Poljanah samo hišo z današnjo številko 51 na Poljanski cesti. V nadomestilo pa je kupil okoli l. 1830. od *Nikolaja Lederwascha nekdanjo Blagajevo »patidenčno«* hišo, vrt in njivo na *Zgornjih Poljanah*, kjer stoji danes II. državna gimnazija.¹ Tu je ustvaril »veliko gostilni-

ško podjetje. Na prostranem vrtu so se poleti prirejale mnoge veselice. Ime »pri Kleblatu« je prenesel tudi na poljansko gostilno.²

Hišo na Karlovški cesti 4 (danes 7) je Janez Feichter nasledil za materjo in očimom skupaj s sestro Marjeto, ki je pozneje postala njena edina lastnica.³ Od Marjete jo je kupil Franc Črnič (prepis 23. maja 1826.), ki se je močno zadolžil. Tako je bila samo ljubljanska »Sparkasse« vknjižena na hišo za 2000 gld. Od Črničevih dedičev je zato prišla hiša v last posojilnice (prepis 4. dec. 1846.). Mestna občina, njena lastnica z vpisom 18. julija 1858., jo je izpremenila v ubožnico. Za Vrhovnikovo trditev (»Gostilne v stari Ljubljani« str. 29), da je tam, »kjer je sedaj mestna ubožnica, tako zvani Črničev špital, delovala l. 1787. in še dolgo potem v prvi hiši št. 7 pivovarna Pavla Prunerja«, ni nobenih dokazov.

Feichterjeva sestra Marjeta. Rodbinski ugled in bogastvo je močno dvignila Janezova za dve leti starejša sestra Marjeta, ki se je kot hči Kristijana Feichterja in Katarine Šefman rodila 9. maja 1775. na št. 34 v Florijanski ulici. Prvič se je poročila menda že leta 1793., ko ji je bilo komaj 18 let, s pisarniškim uradnikom na magistratu, Alojzijem Martincem, sinom Franca Jožefa Martinca, ki je menda tudi bil magistratni uradnik in imel hišo in vrt na Poljanski cesti tam, kjer stoji danes *Alojzijevišče*.⁴ Mož ji je kmalu umrl (l. 1799.), zapustivši ji hišo na Poljanah in gmajno (št. mase 48) na Ilovici ter hčerko Frančiško, roj. 12. jan. 1796., ki se je 4. novembra l. 1840. poročila pri sv. Florijanu s c. kr. okrožnim komisarjem v Novem mestu na Dolenjskem (stanoval je tam na št. 44) Viljemom Laschanom (rojenim 9. jul. 1799. na Dunaju v predmestju Laingruben od očeta zdravnika dr. Matije Laschana in matere Terezije roj. Fischer).

V drugič se je Marjeta vdovela Martinic poročila 9. avgusta 1806., ko je bila stara 31 let, z Viljemom Tallavanio, c. kr. nadporočnikom, računovodjem polka vojvode Rudolfa. Ženin je bil star 43 let, še samski. Stanoval je v nevestini hiši št. 47 (danes 23) v Flo-

¹ Lastniki hiše št. 14 na Poljanski cesti (današnje gimnazije): Pred letom 1640. se beleži v rubriki »Vor dem Closterthor« v mestnih davčnih urbarjih samo 5 hiš ali pristav. Z l. 1640. to število močno naraste. Nedvomno pa so nekatere teh hiš bile tu že prej, sicer ne bi bile »patidenčne«. L. 1640.—1646. Filip Amberger; 1647.—1649. Mihael pl. Chumberg, stolni prošt »alhier«; 1650. Michael pl. Khumberg, prošt v Novem mestu; 1651.—1680. grof Blagaj (pozneje pisan »Eberhard Leopold Ursini Graff von Blagay«), 1681.—1770. Blagajevi dediči (l. 1705. vpisan Volk Vajkhard Barbo), 1771.—1797. Jožef Anton Vermatti pl. Vermersfeldt, od 2. jun. 1797. Alojzija pl. Vermatti, od 8. nov. 1811. Franc Hoinig (Hoinig), od 1. okt. 1814. Nikolaj Lederwasch, za njim pa pivovar Janez Feichter. Prvotna hišna št. 59, nato 55, l. 1840. je št. 68 na Gornjih Poljanah, l. 1853. enako (lastnica Marija Urh), l. 1876. pa Poljanska cesta 14 (lastnica Hedvika Eisl), l. 1901. enako (lastnica Del-Cott Hermína). Danes je tam realna gimnazija.

² Vrhovnik, Gostilne v stari Ljubljani, str. 27.

³ Kakor tudi travnika pri opekarni, ki ga je imel v lasti že Pavel Pruner in je spadal k hiši št. 35 (rektif. št. 156 1/2).

⁴ Lastniška vrsta hiše št. 4 na Poljanski cesti: l. 1640. do 1656. gospod Ernest (Mihael) Schere (ali Scherr) plačuje od Nagličeve pristave in druge pristave pri brvi (»beim steig«), 1657.—1706. njegovi dediči (od l. 1669. s plemiškim nadevkom von Schernburg), 1707.—1714. gospod Mihael pl. Schernburg, 1715.—1744. Janez Krst. Schulz, 1744.—1765. (pribl.) Maria Rozalija Martinz (ali Martiniz), 1765.—1793. gospod Franc Jožef Martinz, od 29. maja 1793. Martinz Alojz in Marjeta, od 15. marca 1799. Marjeta Martinz sama, od 31. dec. 1802. Wenzel von Gandin, od 3. junija 1828. dr. Johann Zhuber. Hišna št. je bila tu prvotno 64, nato 60, z l. 1840. (lastnik dr. Janez Zhuber) 73, enako l. 1853., ko je lastnik knezoškof Anton Alojzij Wolf. Od l. 1901. je tu št. 4 na Poljanski cesti (Collegium Aloisianum).

rijanski ulici.¹ Priči pri poroki v cerkvi sv. Jakoba sta bila sam mestni župan Jožef Kokeil in Simon Kremnizer. Hišo št. 47 (23) v Florijanski ulici je kupila Marjeta Martiniz 5. dec. 1804. od gospodične Ksaverije pl. Frankenfeld, prepisana pa je bila nanjo 1. febr. 1806. Nevesta je hišo založila kot možovo kavcijo za poroko v znesku 3000 gld., za katero vsoto se je erar 3. aprila 1806. vknjižil na hišo. K hiši sta spadala tudi dva deleža ilovške gmajne (števil. 151 in 152). — Otrok iz tega zakona menda ni bilo, imela sta le rejenko Viljemino, ki pa je umrla stara komaj 10 let za sušico, 12. maja 1837.

31. oktobra 1820. je Marjeta kupila še eno hišo v današnji Trubarjevi ulici² tik Gruberjevega pogorišča, oz. Hronovega vrta, 4. maja 1824. pa še hišo št. 143³ tik zraven proti Ljubljani. Prvo je podedovala po njeni smrti hči Frančiška poročena Laschan, drugo pa je odkupil mestni magistrat in jo dal podreti, da napravi prostor pred novim šentjakobskim mostom. Danes ni nobene teh hiš več, kakor tudi ne nekdanje Mislejeve (Robbove) tik zraven v Zvezdarski ulici.

Marjeta Tallavania, vdova in hišna posestnica, je umrla v svoji hiši v Florijanski ulici 47 (danes 23) za »sušečo vročico« (Zehrfieber) dne 22. febr. 1840., ko je dopolnila 64 let.

Njen rodni brat, pivovarnar Janez Feichter pa je živel še 5 let. Umrl je za jetiko (zdi se, da je bila vsa

¹ Lastniki hiše št. 23 v Florijanski ulici: 1656.—1659. zvonar (Glogengießer) Ignac Renner; 1660.—1664. Matija Grillius, župnik v šentvidu pod Stično; 1665.—1666. Andrej Grillius, župnik istotam, 1667.—1692. njegovi dediči (v hiši že l. 1678. in dalje slikar Jakob Jamšek in medicinar Janez Weiß), 1693.—1696. Adama Grilla (tudi Grilla) dediči, nato do pribl. 1771. Franc Jožef Pilligram, 1772. do 1797. (pribl.) Franc Žiga Pilgram, l. 1798. Terezija pl. Frankenfeld, od 11. jan. 1799. gospodična Ksaverija pl. Frankenfeld, od 4. febr. 1806. Marjeta Martinz, od 12. okt. 1841. njena hči Frančiška Laschan. Prvotna hišna številka je bila 144, nato 47, od l. 1876. (lastnik Karel Hudabiu-nigg) pa št. 23, enako l. 1901. (lastniki Frana Bahovca dediči) ter l. 1933. (lastnik Fran Zorman).

² Lastniki hiše št. 1 (podrte) v Trubarjevi ulici: pred l. 1616. menda Andrej Piscator, l. 1616.—1631. mesar Janez Šušteršič, ki je imel tudi krčmo (l. 1623. potočil 25 1/2 soda terana in doljenca), 1632.—1633. njegova vdova in dediči, 1634.—1664. tobenač Jurij Mugerle, 1665.—1703. njegovi dediči (v hiši krčmar Andrej Skalizer, l. 1686. in dalje), 1704.—1768. (pribl.) steklar Jožef Zaun, 1769. do 1814. Dominik Hron, od 29. dec. 1814. Jožef Miller, od 10. jan. 1815. baronica Genovefa Rastern, od 26. maja 1820. Ignac Sachers, od 31. okt. 1820. Marjeta Tallavania in Janez Kreitter, od 7. marca 1826. Marjeta Tallavania sama, od 12. okt. 1841. njena hči Frančiška Laschan. Hiša je imela zaporedoma številke: 73, 142 in 1 (Truberjeva ulica). Hišo je menda podrl potres. L. 1901. je lastnica sveta Kranjska hranilnica.

³ Lastniki druge Talavanjine hiše pred šentjakobskim mostom: l. 1614.—1628. vojaški bobnar Janez Libanovič (tudi Lubanovič in Lebanovič), 1629.—1641. njegovi dediči, 1642.—1659. Lovrenc Lubanovič, 1660.—1673. njegovi dediči, 1674.—1715. deželni bobnar Janez De Battista, 1716.—1749. klobučar Sebastian Teutsch (tudi Teitsch), 1750.—1770. (pribl.) klobučar Anton Lang, 1771. (pribl.) do 1789. Matija Kallichgruber ter zaporedni ženi Frančiška in Lucija, od 9. okt. 1789. Simon Ledeneg, od 9. dec. 1803. Miha Ledeneg, od 4. maja 1842. Marjeta Tallavania, od 28. nov. 1827. mestni magistrat, ki jo je dal podreti. Hiša je imela prvotno številko 74, po l. 1805. pa št. 143.

rodbina jetična) 24. marca 1845. leta v Florijanski ulici 96 (»pri deteljici«).⁴

Hčeri Ana Julijana in Ivana Nepomucena Marjeta Marija, ki sta ob očetovi smrti imeli po 12 oz. 6 let, sta se, ko sta dorasli, obe omožili. Prva se je 4. febr. 1852. poročila pri sv. Jakobu v asesorjem pri c. kr. okrožnem koleg. sodišču v Radovljici Andrejem Kovarčičem, doma iz Slepška pri Mokronogu, roj. 30. nov. 1804. 48 letni ženin je stanoval v Radovljici št. 11, 19 letna nevesta pa »pri deteljici«, ko sta bila na oklicih. — Druga pa se je poročila 25. nov. 1861. s kr. davčnim oficialom Janezom Stesko, rojenim v Gradšču št. 37 v Ljubljani (5. maja 1837.), sinom računskega svetnika v Gradcu Janeza Steske in Ivane Hord.

Vdova Marija Feichter, vnovič poročena Urh (pivovarnarica od l. 1845. do 1846. ter od 1859. do 1865.). Feichterica je bila ob moževi smrti stara že blizu 42 let. Nekaj časa je vodila pivovarno sama. 23. novembra 1846. leta pa se je poročila s 16 let mlajšim bivšim semeniščnikom Matevžem Urhom, stanujočim na Poljanah št. 22, ki je hodil poučevat njuni hčeri. Urh je bil doma iz Tržiča na Gorenjskem, rojen 18. sept. 1820. v hiši št. 144. Oče Anton Urh je bil zasebni uradnik pri tamošnji graščinski gosposki, mati je bila Marija, rojena Klander. Priči pri poroki v šentjakobski cerkvi sta bila zvonar Anton Samassa in Vincenc vitez Steinberg, akcesist pri državnem knjigovodstvu. — Iz tega zakona izhaja samo hčerka Marija,⁵ roj. 23. sept. 1847., ki se je pozneje poročila s tapetnikom in jermenarjem Jožefom Filcem s Češkega. Njihov sin, poštni oficial v pok., menda še živi.

Matevž Urh (pivovarnar od l. 1847. do 1859.). Feichterjeva vdova, sedaj Urhova žena, je morala po poroki seveda vrniti svoj obrtni list, ki se je glasil še na ime Janeza Feichterja. Zaprošila je za novo obrtno dovoljenje. V prošnji je med drugim navajala, da ji je mož zapustil obilo dolgov, da pa poseduje veliko zalogo ječmena, sladur, hmelja in vse potrebne naprave za pivovarsko obrt. Magistrat je njeno prošnjo 20. aprila 1847. odbil, ker se smejo ženskam izdajati krčmarska, pa tudi pivovarniška dovoljenja samo izjemno, ona pa je »sedaj poročena z mladim človekom, ki bi lahko sam izvrševal pivovarstvo« (fasc. 20, akt 2115). Zato je 27. julija 1847. zaprosil za obrtno pravico sam Urh, ki je v prošnji poudarjal, da se je že dodobra vpoznal s pivovarskim obrtom in ga lahko sam vodi. Obljubil je tudi, da bo skrben vzgojitelj otrokom svojega prednika Janeza Feichterja. Magistrat mu je izdal pivovarsko dovoljenje 17. avg. 1847. (fasc. 20, akt 5098).

Mož pa je živel razsipno. Vozaril se je po gosposko okrog, zgubljal na taroku, delal dolgove, zaigral celo kočijo, v kateri se je pripeljal.⁶ 17. marca 1851. (fasc. 22, akt 1357) so mu na prošnjo znižali obrtni davek od 30 na 15 gld., ker je obrt opešala. Gostilno »pri deteljici« je oddal na račun natakarku Jožetu Zorcu

⁴ Ljudje so imenovali pivovarno in gostilno »pri Kleplatu«. Nosila pa je napis »Zum heil. Florian«. Pri ogledu l. 1832. (?) so ocenili prostore kot »primerne«, prav tako pijačo in kuhinjsko posodo. Pri tej priliki so zabeležili gornji napis.

⁵ Oče je v krstni knjigi pri sv. Jakobu pravilno označen kot pivovarski mojster Matevž Urh, mati pa očitno napačno kot Marija, rojena Perger.

⁶ Zvedel g. dr. Andrejka. Matevža Urha je cum licentia poetica obdelal dr. Iv. Tavčar v »Izza kongresa«.

(Sorz) (f. 20, akt 2422/1857.). L. 1858. Urha ni več v Ljubljani, marveč živi v Kamniku, kjer je zaprosil za podelitev pivovarniške koncesije v Kamniku (f. XV/4, akt 6477 iz l. 1858.). Medtem se je z ženo *sodno ločil*.

Marija Urh je zopet zaprosila za samostojno pivovarniško obrtno dovoljenje (10. maja 1859., fasc. XV/4, št. 3196). V prošnji pove, da njen v Kamniku živeči, sodno ločeni mož ne more več izvrševati obrti, ker nima ne potrebne obratne glavnice, ne pivovarniških prostorov in ne orodja (to je bilo vse njeno). Njej bo pomagal kot pomočnik njen sin (Janez Florijan Franc), ki je izučen v pivovarski stroki. Vzela pa bo še drugega izvedenca. Varila bo dobro pivo, saj je to njena lastna korist in so skoro vse njene pivovarniške naprave nove ali pa izboljšane. Magistralni referent je predlagal odklonitev prošnje, ker je prosilkin sin šele 17 let star in torej ne more voditi pivovarne in ker mož še vedno poseduje pivovarsko pravico in plačuje davek. Po sodni ločitvi sta mož¹ in žena dve različni stranki in se ne sme podeliti na isto hišo dvema osebama ista obrt. Večina na magistratni seji pa je bila drugega mnenja in je Urhovki podelila obrtno pravico 14. julija 1859. Marija Urh je pivovarila in krčmarila v Florijanski ulici in na Poljanah do 30. septembra 1865.

Feichter Janez ml. Urhovkin sin iz prvega zakona Janez je prevzel l. 1864. v najem gostilno Barbare Kogel na Tržaški cesti 58 (danes *Rimska cesta 22*), 30. sept. 1865. pa v last hišo in gostilno »pri deteljici«, kakor tudi sosedno hišo skupaj s sestro Ano Julijano Steska. V hiši št. 95 (danes 28) v Florijanski ulici je imel tudi gostilno, ki jo je oddal v najem Antonu Umbergerju, prej najemniku gostilne v Študentovski ulici št. 289. Sam je upal dobiti službo na južnem kolodvoru. Spis, ki o tem govori (fasc. XV/4, 8894 iz leta 1869. z dne 4. okt.), je zadnji spis o poslednjem pivovarju v Florijanski ulici. Hiša št. 96 je prešla 23. dec. 1869. v last nečaka Edvarda Steske, sosedna (danes dr. Zorčeva) pa v posest nečakinje Ivanke Steska.

2. PIVOVARNA V VEGOVI ULICI ŠT. 8

Na mestu današnje Robežnikove hiše v Vegovi ulici št. 8 je stala v Valvasorjevih časih in že prej pristava, ki je bila od l. 1686. dalje last trgovca Gašperja Pipana. Pristava (Hoffstatt) je bila precej prostorna, vsaj delno zidana in uporabna tudi za stanovanje. Zemljiška gosposka ji je bil nemški viteški red v Ljubljani. Med drugimi hišami, pristavami in zemljišči, ki jih je ljubljanski magistrat 19. maja 1738. kupil od viteške komende in ki so ležale večinoma v Gradišču, je bila tudi Pipanova pristava,² kjer je že dalj časa

¹ Matevž Urh je napravil v Ljubljani velike dolgove. Tako je bil dolžan gospe Mariji Svetina 2000 gld., na menico pa 912 gld. Ko je bil že v Kamniku, se je zadolžil 27. aprila 1857. za 116 gld. pri Henrikju Klandru, 29. okt. 1857. za 500 gld. pri Francu Debevcu, 14. jun. 1859. za 1500 gld. pri Janezu in Mariji Tomc itd. Ti dolgovi so bili vknjiženi na njegove pravice na hišah v Florijanski ulici, v kolikor si jih je zasigural v ženitveni pogodbi 25. junija 1847.

² *Lastniška vrsta v Vegovi ulici št. 8*: l. 1686.—1694. Gašper Pipan, 1695.—1696. Krištof Gertheis (v davčnih urbarjih za ti dve leti je zabeležen »Casper Pippan, aniezo Christoph«), 1697.—1733. Franc Anton Obreza, 1734. do 1750. dr. Franc Jeronim Obreza (v njegovem imenu do

Bivša Obrezova, potem Miheličeva, potem Klobusova, potem Erzenova pivovarna Gradišče 40, odnosno (od l. 1805.) 3, danes Vegova ulica 8

obratovala Obrezova pivovarna, tedaj last maloletnega Franceta Jeronima Obreze, poznejšega zdravnika, upravljal pa jo je njegov oče, odvetnik dr. Janez Jurij Obreza, sin Pipanovega naslednika Franceta Antona Obreze, cerkniškega rojaka. Pristave se je držal vrt, od katerega se je kot od pristave plačevala najemnina viteški komendi. Drug Pipanov vrt je ležal nedaleč od tod, v jarku pred mestnim zidom. Spadal pa je pod mestno gosposko.³

Gašper Pipan, lastnik pristave od l. 1686. do 1694. Pipan je bil trgovec (»Khauffman«, »Handlsmann«). Mestu je plačeval v začetku po 12 gld. obrtnega davka, pozneje pa vedno manj, leta 1694. samo še 6 gld.

O njem vemo že iz lanske razprave o žabniški pivovarni, da se je 19. februarja 1669. poročil z vdovo po črnivcu (»Schwarzferber«) Krištofu Krainerju, Marijo Elizabeto, rojeno Zlebnik.⁴ Krištof Krainer je bil v ožjih stikih s pivovarjem Matijo Staindorferjem in tudi njegov upnik. Po Staindorferjevi smrti je želel na račun dolga prevzeti tudi njegove pivovarniške priprave. Ali je do tega prišlo ali ne, ni znano. Sam Krainer je imel v najemu mestno barvarno⁵ na žabja-

leta 1746. oče dr. Janez Jurij Obreza, potem pa mati Marija Julijana Obreza), 1750.—1773. dr. Andrej Jožef Mihelič in žena Marija Elizabeta roj. Obreza, 1774.—1782. vdova Marija Elizabeta Mihelič, 1783.—1792. Rozalija Mihelič, od 16. avg. 1792. do 21. dec. 1820. dr. Blaž Klobus in žena Rozalija, nato Matej Klobus, od 7. dec. 1840. Jožef Erzen, od 15. sept. 1859. Jožef Schaffer, od 3. avg. 1871. Ignac Seeman. — Pristava z vrtom (»Eine sterbrechtmeßige Hoffstatt und Garten«) je imela prvotno številko 40 v Gradišču, po letu 1805. pa številko 3. L. 1840. se je ulica imenovala »Untere Gradischa = Gasse« ali slovensko »Dolnje Gradišče«. Z letom 1876. so tu Vegove ulice št. 8. L. 1901. so lastniki Marija Truden, dr. Friderik Seeman, Matilda in Ivan Seeman, l. 1938. Uršule Robežnik dediči.

³ *Lastniki vrtička v mestnem jarku v Gradišču* (»ein Gärtl in dem Graben«): l. 1660. (pribl.) do 1678. Simon Spiller, 1679. (pribl.) do 1685. Florijan Wedenikh, 1685. do 1697. Gašper Pippan, od l. 1698. Anton Obreza in dediči.

⁴ »Kronika« 1937., str. 230.

⁵ *Najemniki barvarne pri žabniškem stolpu*: l. 1623. Janez Košir (»Hanns Caschier, Ferber, Zinst von einer aufgerichteten Hütten vnd Offen ... fl 5«), l. 1637.—1645. Blaž Damnikh (včasih pisano tudi »Jamnikh«), nato njegovim dedičim, od l. 1648.—1667. Krištof Crainer, l. 1667.—1670. je vpisana vdova po Krištofu Krainerju, od l. 1671. do 1688. pa Krainerjevi dediči. Pozneje se v najemniških urbarjih (»Cammer Zinß Vrbarium«) ta barvarna ne omenja več.

ku poleg Vodnega stolpa in hišo v bližini, danes Žabjak št. 10.¹

Ali se je že Gašper Pipan bavil s pivovarstvom, o tem nimamo nobenih podatkov. Prav tako ne za čas, kdaj se je začelo variti pivo v današnji Vegovi ulici. Pipan je trgoval menda s suknom. Žena je po svojem prvem možu, Krištofu Krainerju, nasledila barvarno in morda tudi hišo na Žabjaku. Pipan je torej prodajal najbrž sukno, ki se je vsaj spočetka barvalo v Krainerjevi barvarni.

Za sprejem med ljubljanske meščane se je moral zelo dolgo potegovati. Njegova prva prošnja je bila »začasno« odklonjena 16. februarja l. 1671. (s. p. fol. 22—23) in mu sporočeno, naj potrpi (»und auf geduld angewiesen«). Čakati je moral celih 15 let. Šele leta 1686. mu je bila podeljena meščanska pravica proti sprejemnini 15 gld., kar je bilo tedaj nekako srednje visoka taksa. (»Herr Jacomo Schell«, poznejši Jakob pl. Schellenburg, ki je bil sprejet isto leto med 12 drugimi, je plačal 20 gld. Ausgabe Buech de 1686.)

Tedaj je bil Pipan že v drugič oženjen. Prva žena, Marija Elizabeta, je umrla 28. maja 1680. l., stara 52 let. Pokopali so jo pri sv. Petru. Drugi ženi je bilo ime Marija Magdalena, rojena menda leta 1653. Odkod je bila in kako se je pisala kot dekle, nisem mogel dognati. Iz dobe drugega Pipanovega zakona je za beleženo več njegovih civilnih pravn. Tako toži Pipana in ženo neki Janez Jurina za 600 gld. nemške veljave (s. p. 1687., fol. 77), Pipan pa gostilničarja »pri zlatem turu« (danes Stari trg 17) Klavdija de la Fontana in velikega kramarja Zuane di Albertisa, imenovanega del Ponte (fol. 61). L. 1691. se pravda za 90 dukatov z Janezom Mravljetom in baronom »zu Egkh« Simonom Engelbrehtom (s. p. fol. 165).

Poleg posestva v Gradišču in (morda) na Žabjaku je imel Gašper Pipan, kakor vemo povsem zanesljivo, še pristavo in zemljišče v obsegu 1 kmetije (»Eine hieben«) pri št. Janžu, v današnji Dalmatinovi ulici.²

¹ *Krainerjeva hiša na Žabjaku*, za katero je pobiralo mesto malo najemnino, je imela tele lastnike: l. 1637. do 1645. črnivec Janez Košir, nato do l. 1648. njegovi dediči, l. 1648.—1667. črnivec Krištof Krainer, 1668.—1690. njegovi dediči (opomba v najemninških urbarjih po l. 1690.: »Diese schuldt völliig des Cräner hat ein Er. Magistrat daß Hauß darfir Eingezogen den 2. Nov. 1690.«) Z letom 1723. se beležita tu lončar Andrej Garweiß in njegova žena Katarina, od l. 1739. (pribl.) do 1752. Ignac Mihelič, nato pa lončar Jožef Pošinič (pisan tudi Poschnitz in Puschnitz), od (pribl.) 1760. lončar Janez Hueber (pozn. Huber), od (pribl.) 1770. Jakob in Neža Potrata, od 25. jan. 1793. Janez Potrata, od 8. jan. 1808. Meden Lovrenc »*Ex Pfarrer*«, od 8. jan. 1810. Janez Franc Klem, od 12. dec. 1815. Adomovitsch Anton in Marija, od 19. jan. 1839. Adamitsch Marija, od 18. dec. 1847. Jakob Kuchar. L. 1876. se beleži Janez Kuchar, l. 1901. Elizabeta Kuhar, l. 1933. Košir Marija, l. 1938. pa Franc Dermastja. Hiša je imela prvotno št. 20, po l. 1805. št. 84 (mesto), z letom 1876. pa dobi št. 10 na Žabjaku.

² *Lastniki Pipanove pristave pri št. Janžu, danes Dalmatinova ul. 13:* do l. 1695. Gašper Pipan, za njim Krištof Gertheis, 1697.—1733. Franc Anton Obreza, nato dr. Janez Jurij Obreza »als Vertreter seines Söndl Franz«, za tem dr. Andrej Jožef Mihelič in njegovi dediči. Z 28. febr. 1795. sta v urbarju vpisana kot lastnika Rozalija in dr. Blaž Klobus, od 30. sept. 1796. Matej in Marija Leutz. Prvotno je tukaj bila hišna številka 130, po letu 1805. pa št. 128 v šentpeterskem predmestju. Tedaj je bila lastnica Marta Janežič; od 17. avg. 1819. Jernej Cerar (Zerrer in Zörer),

Posestvo je bilo podložno nemškemu viteškemu redu kot zemljiški gosposki. Primščina (Sterbrecht) je znašala 30 gld. nemške veljave.

Trgovec Gašper Pipan je umrl leta 1695. Mestni sodni zapisnik od ponedeljka, 24. oktobra tistega leta (fol. 115) pove, da prosi gospa Marija Magdalena, vdova po Gašperju Pipanu, naj se vskladiščeno blago, ki ga je zapustil njen mož in je bilo že sodno popisano, izroči njej ali pa do likvidacije njenih zahtevkov (»Sprüch«) v znesku 680 gld. nemške veljave spravi na primerno mesto, da se ne bi pokvarilo.

To blago, cenjeno na 680 gld., je iztržil Matija Christian.³ Obrnil se je na magistrat, da mu pove, komu naj da ta denar, ker se gospa vdova ne mara pred ureditvijo njenih zakonskih zahtevkov v nič vmešavati. Ker pa se blago kvari, prosi, da se mu izroče ključič od skladišča. Z rotovža so mu odgovorili, naj položi denar na magistratu. O ključih pa zapisnik ne pravi ničesar (s. p. 1695., fol. 115). Iz vsega tega ni razvidno, za kakšno blago gre. Vsekakor pa za *kvarljivo* blago. Ali je morda bilo tudi pivo vmes?

Krištof Gertheis (1696.—1697.) Marija Magdalena ni dolgo žalovala za Pipanom. Že prvo leto po Gašperjevi smrti se je v drugo poročila in sicer s Krištofom Gertheisom. Ta pa je kaj hitro umrl, že prve mesece po poroki, l. 1697. (s. p., fol. 45).

Franc Anton Obreza, lastnik Pipanovine od l. 1697. do 1733. Vnovič obdovela Marija Magdalena je bila tedaj stara že 44 let. Pohitela je s tretjo poroko. 21. julija 1697., ko je Gertheis komaj par mesecev počival v grobu, je gospod Sebastijan Trojer pri sv. Nikolaju blagoslovil njen zakon s Cerkničanom Francem Antonom Obrezo. Priči sta bili g. Mihael Zalokar (Sallacher) in g. Gregor Ržen (Reshen).

Obrezi ni bilo treba tako dolgo čakati, da so ga sprejeli med ljubljanske meščane, kot njegovemu predniku Gašperju Pipanu. Že prvo leto po ženitvi je bilo med enaindvajsetimi drugimi podeljeno meščanstvo tudi »gospodu Antonu Obrezi od Cerknice« (Herr Anthoni Obresa von Zierkhiz). Bil je gotovo najbogatejši in najuglednejši med vsemi kandidati tistega leta, ker ga seznam imenuje »gospoda« in je plačal 20 gld sprejemnine, vsi ostali — razen treh meščanskih sinov, ki so bili po stari navadi oproščeni — pa po 15 gld. Pivovar Matija Neidlinger (Neullinger) je isto leto plačal le 10 gld. (»Neu aufgenombene Burger De anno 1698«, Empfang Buech 1698.).

V lanski razpravi⁴ sem zapisal, da je bil Obreza okrog leta 1700 *zakupnik pivskega daca* v Ljubljani in je kot tak preganjal pivovarja Linčana Matijo Neidlingerja za zaostanek na pivskem davku. Skupaj z vrvarjem Maissom je pripomogel, da je prišel Neidlinger na kant in moral zaprositi za službo mestnega biriča.

Poroka s Pipanco je spravila Obrezo v trgovino s suknom. Če pri Pipanu nismo mogli dognati, ali se je

od 15. sept. 1841. Marija Cerar, nato pa Marija Wirk. Ulica se l. 1840. imenuje »Barmherzigen = Gasse« (slov. »Dolge ulice«). L. 1876. je lastnik nove št. 7 Janez Jerman. V seznamu hišnih lastnikov za l. 1901. sta številki 5 in 7 v Dolgih ulicah zaznamovani kot »prihranjeni« za novo št. 13. Danes je tam *stanovanjska hiša Mestne hranilnice ljubljanske*.

³ Matija Christian mlajši je bil mestni sodnik v letih 1720./21.—1722./23. ter 1738./39.—1740./41., župan pa leta 1726./27.—1728./29. in 1732./33.—1737./38.

⁴ »Kronika« l. 1937., str. 231.

pečal s pivovarstvom ali ne, moremo to z vso gotovostjo trditi o Obrezi. Ta pa ni bil lastnik kake skromne pivovarnice (Preyhütte), marveč je posedoval v Gradišču pravo pravcato pivovarno (Preyhaus). To dokazujejo dokumenti iz dobe po njegovi smrti, ki jih bomo navedli v nadaljnjih izvajanjih. Kdaj se je začelo pivovarstvo v Vegovi ulici, kot rečeno, ni bilo mogoče ugotoviti. Obrezova (das Obressische Preyhaus) pa se je imenovala tamošnja pivovarna še dolga desetletja po smrti moža, od katerega je naziv izhajal. Podobno ko pri Kleplatu v Florijanski ulici.

Naš Cerkničan je hitro bogatel. Verjetno je, da je bil petičen že pred oženitvijo z vdovo Gertheisovo, prejšnjo Pipanco. Ta zakon razuma pa je premoženje znatno pomnožil.

Bogastvo je odprlo Obrezi vrata k mestnim čistem. Te pa so bile po tedanji šegi neusahljiv vir novih dohodkov. Kdaj je postal član občine, najnižjega zbora izvoljencev, ne vem, ker so se sodni zapisniki iz te dobe poizgubili. Knjige o prejemkih in izdatkih pa dokazujejo, da je bil vsaj leta 1707. že član zunanjega sveta, da je torej že priplezal za nadstropje višje, med »štiriindvajsetnike«. Tega in naslednjega leta je bil mestni podblagajnik, prav tako leta 1716. in 1717. Vmes je bil tudi »računski komisar« (Raith Commissarius) in »vinomerec« (Weinmesser). 27. oktobra 1718. leta so izvolili Obrezo za notranjega svetnika. Med »dvanajstnike«, tako rekoč nesmrtnike v občinski upravi je prišel na mesto Matije Križaja, ki je bil po cesarski naredbi odstavljen, ker ni kot višji mestni blagajnik izročil svojemu nasledniku računskega prebitka, kolikor ga je bil ostal dolžan (»den schuldig Verbliebenen Cammer Raithrest«)¹. Zanimivo je, da je bil Obreza izvoljen za notranjega svetnika »s pogojem, da se preseli s komendskega na mestni svet in tam stanuje« (s. p. 1718., fol. 211). Obreza je tedaj torej še stanoval v pivovarni, ki je spadala pod viteško komendo. (Mesto je kupilo komendsko imenje šele 20 let pozneje.) Kot hišni lastnik je bil podložnik nemškega viteškega reda, kot oseba — obrtnik, trgovec — pa je bil seveda svoboden meščan že od leta 1698.

Magistratovi zahtevi mu ni bilo težko ustreči. Pred dvem letoma je prodal krojaču Andreju Žužku Kronlechnerjevo hišo, danes Blinčevo v Krojaški ulici št. 5,² ki jo je bil kupil l. 1708. Tam se je od tega leta beležil njegov obrtni davek v povprečnem letnem iz-

¹ Da so ostajali mestni blagajniki dolžni občini leta in leta znatne, včasih ogromne vsote, je bilo prej v navadi. Račune so polagali šele po več letih. Medtem so z občinskim denarjem kupčevali in špekulirali. Mestna blagajna je bila kar na blagajnikovem domu. Samo po sebi je bilo umevno, da mora mestni blagajnik obogateti. — Zadeva s Križajem se ni končala tragično, ker je pozneje mož spet prišel v notranji svet in postal celo sodnik v letih 1727./28. do 1729./30. ter 1736./37. do 1737./38.

² Lastniki dr. Blinčeve hiše v Krojaški ul. 5: l. 1657. do 1667. Jurij Kronlechner (tudi Khranlehner), 1668.—1677. gospa Marija Kronlechner, 1678.—1706. njeni dediči. (V hiši so tedaj stanoval različne stranke: l. 1680. sta n. pr. imeli obrt Magdalena Černe in njena sestra Doroteja Ferfilla, l. 1695. pa se beleži kovač Janez Schwarz.) L. 1707. je lastnica Marija Kronlechner, 1708.—1715. Franc Anton Obreza, 1716.—1736. krojač Andrej Žužek. Žužek je imel tik zraven še eno hišo. Obe hiši sta bili l. 1720. spojeni v eno (»Andreas Schuskehk schneider von zween zusammen gebauten Häuser«). L. 1737.—1755. (pribl.) krojač Primož Telban z ženo; 1756. (pribl.) do 1790. krojač Jožef

nosu 6 gld. Leto dni po prodaji Kronlechnerjeve hiše v Krojaški ulici je Obreza kupil od meščanskega špitala večjo hišo na Mestnem trgu (danes št. 19), ki je nekoč bila last lekarnarja in mestnega sodnika Domenica Brogiola.³ Kupna pogodba je z dne 31. januarja

Stauдекher in žena Marija, od 7. jan. 1791. pa Janez Stauдекher. — Hiša (včasih se imenuje tudi samo »Hoffstatt« [domec], kar bi pojasnilo, zakaj se je od nje plačeval nesorazmerno manjši davek kakor od sosednih meščanskih hiš) je imela prvotno številko 260 »am Platz«, po letu 1805. št. 242 »Schneider-Gassel«, z l. 1877. pa št. 5 Krojaška ulica. — Do 6. aprila 1805. je lastnik Janez Sebig, nato do 5. julija 1805. Sebigova vdova, vnovič poročena Deschmann. Slede Jurij Grabner (še l. 1832.) in dediči. V seznamu hišnih lastnikov za l. 1877. je vpisan v Krojaški ulici 5 Franjo Kollman, prav tako l. 1901. L. 1933. je lastnik Robert Kollman, l. 1938. pa je v seznamu hišnih posestnikov dr. Leon Blinc.

³ Hiša št. 19 na Mestnem trgu je nastala iz dveh hiš, ki sta od l. 1787. združeni v eno. Lastniki prve hiše (polovice tik današnje št. 20): konec 16. stoletja Miklavž Still. Kot »Niclaß Stillisch hauß« se beleži do l. 1618., hišni davek pa je plačeval že od l. 1613. »herr Verbez« vse do konca 1617., ko je jasneje zapisan kot Janez Krstnik Verbez (župan l. 1623./24. in 1626./27. do 1628./29.). Za l. 1618. plača za Stillovo hišo davek gospod Alexius Frey, ki je lastnik do l. 1635. L. 1636.—1641. slede Freyevi dediči. V hiši je od l. 1632. obrtoval lekarnar Domenico Brogiol (meščan od l. 1624., sodnik v letih 1649./50. do 1650./51. in 1656./57.) Brogiolli (včasih ga pišejo tako, desetletja po smrti celo Brignioli) je zapisan kot »Appotekher«, plačeval pa je »vom handl« od 20 do 30 gld. obrtnega davka. Hišnega davka je bilo prvotno 5, pozneje 6 gld. na leto. Brogiol postane lastnik hiše l. 1642. in ostane to do 1660. Do leta 1665. mu slede dediči, ki plačujejo še nekaj časa od trgovine 12, nato pa samo 6 gld. Med leti 1666. in 1715. je lastnik meščanski špital. Tedaj sta v hiši zaporedoma bivala lekarnarja Domenico Amadori in Janez Grafenhueber. Slednji je bil mestni sodnik v letih 1693./94. do 1695./96., župan pa od l. 1699./1700. do 1701./02. Od 1716.—1733. Franc Anton Obreza, 1734.—1750. njegov vnuk zdravnik dr. Franc Jeronim Obreza, od 30. jul. 1750. do 1773. odvetnik in pivovarnar dr. Andrej Jožef Mihelič, 1774.—1780. trgovec Matija Bartalotti (župan v l. 1768./69.—1770./71.), od l. 1781. dalje trgovec Janez Krstnik Hartl. Hiša je tedaj imela številko 277. Hartl je l. 1787. kupil še sosedno hišo št. 276 in obe hiši prezidal v eno. — Lastniška vrsta hiše št. 276 (t. j. polovice proti današnji št. 18): l. 1600.—1603. gospod Janez Ludovik Saurer (v hiši je vdova Jurija Raisingerja), 1604.—1625. trgovec Giovanni Battista Ghidinelli, ki se l. 1611. sam podpisuje Bernardini ditto Ghidinelli, pozneje pa samo Bernardini (župan l. 1610./11. do 1611./12., 1613./14. do 1615./16., l. 1622./23. ter 1625./26.). Od trgovine in prodajalen (»vom Handl vnd Laden heusern«) je plačeval Bernardini, imenovan Ghidinelli, letno po 50 gld. L. 1626.—1680. Bernardinijevi dediči, 1681. do 1720. gospod Giacomo Locatelli (pisan tudi Jacomo Locatelli), 1721.—1787. Matija Christian, oče in sin. Prvi je bil mestni sodnik l. 1720./21., in 1738./39. do 1740./41. ter župan l. 1726./27. do 1728./29. in 1732./33. do 1737./38. — Naslednji lastnik Hartl združi obe hiši v eno samo, ki dobi l. 1805. novo številko 239. Od 3. jul. 1818. l. do 21. maja 1839. je lastnica te združene hiše Hartlova hči Jožefa por. Laurin, za njo do l. 1836. trgovec Franc Gregel, nato do 1883. l. Marija Gregel. Z letom 1876. dobi hiša današnje številko 19 Mestni trg. Od 18. avgusta 1883. so lastniki Marija Krisper, Ana Samassa in Franc Gregel, vsak po 1/3. Mariji Krisper sledi l. 1887. Jožef Vincenc Krisper. L. 1908. sta bili lastnici Berta baronica Winkler, roj. Samassa in Elza Galle, roj. Samassa. Danes je hiša last dr. Viktorja in Franca Schiffrerja. — O tej hiši je pisal Peter pl. Radics v »Alte Häuser«, Serie II, str. 50—57. Njegove deloma netočne podatke iz starejše dobe sem popravil po mestnih davčnih urbarjih.

1716., kupnina je bila poravnana 3. julija 1716., »otvorenje« (»Grundtaufschlagen«) pa dovoljena 1. marca 1717. (s. p. 1717.).

V to hišo se je preselil Obreza, ko je postal notranji svetnik. Pivovarna pa je bila še naprej v Gradišču.

Tri leta po tistem je kupil na Mestnem trgu še sosedno hišo od grofa Lamberga, današnjo številko 18.¹ S tem pa seznam Obrezovih hiš še ni izčrpan. Razen že omenjene Pipanove pristave in posestva v Blatni vasi je imel Obreza že od leta 1706. tik zraven še eno pristavo in vrt, ki ju je kupil od dedičev po dr. Markoviču.² Na mestu obeh teh poslopij, od katerih je Pipanovo spadalo pod komendo, Markovičevo pa kot »patidenčno« pod magistrat, stoji danes stanovanjska hiša Mestne hranilnice ljubljanske v Dalmatinovi ulici št. 13.

Mestni sodni zapisniki nam razkrivajo nekaj zanimivosti iz Obrezovega življenja, seveda večinoma gmotnega značaja, kakršne je pač obravnaval mestni svet. Tako čitamo v s. p. l. 1716. (fol. 121) Obrezovo

¹ *Lastniki št. 18 na Mestnem trgu*: l. 1600.—1615. gospod Franc Gall (pisan tudi Goll), 1616.—1618. njegovi dediči. V hiši je od l. 1610. dalje Lenard Vischgoi (tudi Vischkoi), ki je poleg svojih letnih 10 gld. za trgovino, plačeval tudi že hišni davek v znesku 10 gld. Kot lastnik se Lienhardt Vischkoi beleži od l. 1619. do 1623. L. 1623. je plačal od 20 sodov medu, 20 starov pšenice, od popra, prošeka in od sejmov 28 gld. 16 kr. davka. L. 1624.—1638. Vischkoijevi dediči. Trgovski davek plačuje Florijan Vischkoi. L. 1638. pa je v hiši že »Herr Gregor Khunstl Burgermaister«, ki plača »vom handl« 40 gld. Gregor Kunstl (*mestni sodnik* v letih 1622./23. in 1626./27. do 1627./28. ter *župan* l. 1638./39.) se beleži kot hišni lastnik samo l. 1639. L. 1640.—1685. gospoda Gregorja Kunstla dediči. Trgovski davek (okoli 20 gld.) plačuje gospod Janez Khunstl. L. 1686. preide hiša v last polhograjskih baronov: 1686.—1699. (pribl.) »Herr Marx Ant. freyh. von Pillichgratz, 1700.—1705. grof Janez Herbart Turjaški, 1706. do 1720. grof Franc Adam Lamberg, 1721.—1733. Franc Anton Obreza, 1734.—1756. dr. Franc Jeronim Obreza, 1756. do 1791. trgovec Matija Barthalotti (*župan* l. 1768./69. do 1770./71.), od 26. apr. 1791. do 4. febr. 1823. trgovec Janez Mihael Kuck. Nato Alojzija Lukman, od 20. marca 1833. Jožef Lukman, od 30. dec. 1836. Jurij Schantel, od 28. okt. 1843. Franc in Amalija Schantel. Hiša je imela prvotno številko 278 »am Platz«, od l. 1805. št. 238, od 1876. dalje pa Mestni trg št. 18. L. 1901. se beleži tu v seznamu hišnih posestnikov Fran Schantel, danes pa Karel Soss.

² *Lastniki Markovičeve pristave v Blatni vasi*. Poslopje je bilo sicer »patidenčno«, vendar moremo slediti vrsti lastnikov šele z letom 1640. Tedaj in naslednje leto je bil lastnik pristave »pred špitalskimi vrati« zdravnik dr. Andrej Ludovik Bežjak (»Herr Andree Ludwig Wessiakh M. D. von der hoffstatt«), od l. 1642. do 1651. dr. Bežjakovi dediči, 1652.—1656. gospod dr. Markovič (»Herr D: Markhouitsch«), 1657.—1677. gospod Wolfgang Markhouitsch, 1678.—1705. njegovi dediči, 1706.—1755. gospod Franc Anton Obreza in njegovi dediči (»von der Hoffstatt in Khottdorff«), 1756.—1795. advokat in pivovarnar dr. Jožef Andrej Mihelič in njegovi dediči. Od 28. febr. 1795. dalje je vpisan advokat in pivovarnar dr. Blaž Klobus in žena Rozalija. Ta pa sta še 18. apr. istega leta prodala hišo Tomažu Jernejcu (Thomas Jerneiz). Od 12. jan. 1802. je lastnik Janez Kumauer (pozneje pisan Kunauer). Hiša je prvotno imela št. 131, od l. 1805. pa 129 v šentpeterskem predmestju. L. 1840. in 1853. se v seznamu posestnikov navaja kot lastnik št. 129 v Dolgih ulicah (»Barmherzigen-Gasse«) Franc Kunauer, l. 1877., ko dobi hiša novo št. 5 v Dolgih ulicah, pa je zapisan Franjo Kunovar. Danes stoji tu in na sosedni parceli *stanovanjska hiša Mestne posojilnice*, Dalmatinova ulica 13.

zehtevo, da vtakne mestni sodnik Janez Karel Mally³ »na prosilčevo odgovornost v tukajšnji mestni stolp« meščana in zlatarja Martina Puecherja, ki je zapravil 82 lotov avgsburškega cerkvenega srebra, izročnega mu v predelavo 12. febr. 1716. Moža naj pridrži v stolpu, da ne bi ušel, vse dotlej, dokler ne vrne srebra. Magistrat je naročil sodniku, naj uporabi naglo pravico (»die schleinige Justiz administrieren«), tako da se Obreza ne bo imel več razloga pritoževati (22. maja 1716.). Zdi se mi, da je bilo to zlato last bratovščine corporis Christi, kjer je bil Obreza blagajnik.

Iz letnika 1721. izvemo, da je Obrezova žena v času, ko je njen mož bil višji mestni blagajnik, zalagala vojaštvo in občino s suknom in platnom: Gospa Marija Magdalena Obreza predlaga račun v znesku 5 gld. za platno za vojaške rjuhe (»Frau Maria Magdalena Obressin legt ein außzug vor was sye Zu machung der leilacher Vor die Soldaten Leinbath gegeben«). Mestni svet je naročil višjemu blagajniku, t. j. trgovkinemu možu Obrezi, da plača račun (21. junija 1721., s. p. fol. 67).

L. 1725. se je stari Obreza zaradi občinskih zadev silovito razburil. Mestni očetje so mu namreč naložili, da mora prevzeti skrbništvo nad Milbacherčinimi otroci. Mož se je upiral na vse kriplje. Dejal je, da je žena zelo stara (»hoch bey Jahren«) in vedno bolna ter da ne more nič delati. Sam ima polne roke posla s svojim gospodarstvom. Skrbništva že zato ne more prevzeti, ker se je potegoval po smrti gospoda Milbacherja za *pošto* in tudi sedaj zanjo kompetira (»inmassen derselbe Vmb ds Postambt Bereiths nach zeitlichen Hintritt des Hern Milbacher seel: Vnd auch aniezo Competiert«), česar pa ne bi mogel storiti kot skrbnik, ker bi to nasprotovalo koristim varovancev... Pritožnik je član slavnega magistrata in je v resnici vsega obžalovanja vredno, da bi ga s tem suženjstvom spravili celo ob življenje (!). V službi mestu je od velikih skrbi osivel. Po dovolj prestanih spletkah se je odločil za skrajno potrebni počitek in službo Bogu. To pa bi se s to Bogu in ljudem znano vspletkarjeno jeroščino razdrlo. Sicer pa slavnemu magistratu ne primanjkuje veliko zmognejših, mlajših in večje hvalčnosti dolžnih članov, ki ne morejo navesti nobene take, na zakonu utemeljene opravičbe kot prosilec in ki so za življenje gospe Milbacherice imeli vse v rokah in velike dobrote prejeli od Hingerleve hiše,⁴ kot n. pr. gospoda Križaj in Stefan. Primeren bi bil tudi gospod Valusig poleg več drugih, slavnemu magistratu dobro znanih članov... Prošnjik je nadalje že sedmo leto obremenjen z blagajništvom pri bratovščini sv. Rešnjega Telesa in, čeprav je za vsa ta leta napravil obračun, mu tega obračuna do danes niso niti osporavali, še manj pa potrdili, tako da je še sedaj zaradi tega v večnem strahu. Krona vsej nesreči pa bo, da se mora nadejati najhujšemu razdoru v svojem zakonu, kar nebesom gotovo ne more biti všeč, ker ga žena ne bo smatrala za nikakega soproga (sic!) in tudi ne bo hotela prebivati pri njem, če bo prevzel to jeroščino.

Vsi ti razlogi pa niso prepričali magistrata. Vztrajal je pri svoji zahtevi in zagrozil Obrezi, da bo nepo-

³ Mally, ki je nastopal kot nekak vodja opozicije v občini proti vladajočim gospodom na rotovžu, je bil sodnik v letih 1712./13. do 1716./17., 1719./20. ter 1725./26.

⁴ Danes Souvanova hiša, Mestni trg 24.

K članku:

Ljubljana kot
umetnostno središče

Fortunat Bergant, Ljubljanski tipl:
Tičar

Klišé je last Akademske založbe v Ljubljani

pustljivo izterjal od njega globo 200 dukatov v zlatu, če takoj ne prevzame skrbništva (s. p. 15. marca 1725., fol. 43).

Obreza se je moral vdati. Prosil pa je, naj mu pri jerobstvu pomagata Križaj in Anton Raab in da skrbništvo ne sme ovirati njegove konkurence z varovanci pri potegovanju za podelitev pošte (»vnd Entlich das dise gerhabschaffts administrierung an seiner Concurenz mit dessen Pupillen Zu Überkhombung des Postambts Vnschädlich sein möge«). Tej prošnji je mestni svet ustregel (s. p. 16. marca 1725., fol. 44).

Obreza je le z veliko nejevoljo opravljal vsiljeno mu skrbništvo. V svoji jezi je začel pošiljati nekaterim občinskim svetnikom razne terjatve iz Milbacheričine zapuščinske mase. Ti pa so mu vračali miło za drago s tem, da so mu ostro motrili na prste pri pregledu mestnih računov za leta 1719. do 1721. Stari mož je

bil tako užaljen, da ga ni bilo na nobeno sejo mestnega sveta več. Milbacheričino zapuščino pa je vendarle moral oskrbovati.

Umrli je Franc Anton Obreza decembra l. 1733. ali prve dni januarja 1734. (s. p. 1734., seja 21. jan.). Za univerzalnega dediča je bil postavil svojega vnučka Franca Jeronima, ki ga je zastopal oče, obojnega prava doktor Janez Jurij Obreza, pokojnikov sin. Vdovi Mariji Magdaleni je bil z oporoko določen dosmrtni užitek. S pogodbo 20. junija l. 1734. sta se Franckov oče in Marija Magdalena popolnoma sporazumela glede dediščine, da se ogneta velikim pravnim stroškom. Kmalu pa je vdova zahtevala, da se sporazum razveljavi. Glavna razprava o tem sporu se je vršila 27. novembra na rotovžu (s. p. 1734., fol. 154—156).

Marija Magdalena je trdila, da je bila *zapeljana*. Hočejo ji dati samo 1000 gld., njeni zahtevki pa zna-

šajo 4000 gld. »Prikratba radi podpolovične prave vrednosti je čisto jasno podana. *Dá se dokazati, da nese pivovarna čistih 800 gld.* Kje pa ostane užitek od hiš, zemljišč in kar še zraven spada, a njej se je obljubilo za vse to samo po 350 gld« (»Erhölet also die Cassion ganz klar... ultra dimidium lediert: ist Erweyßlich das *das Preyhaus* Deductis Deducendis bey die 800 fl abwirffet: wo bleibt der genuß der Heyser, grundstückh, vnd was deme anhängig darfür aber derselben Vor solchen Fruchtgenuß nur 350 fl Versprochen worden.«) Zahteva nadalje tudi polovico srebrnine, ki jo je dedovala za svojim drugim možem, Krištofom Gertheisom. Zatrjuje, da se je Gertheisovo in Obrezovo premoženje sploh pomešalo. Vse to je dr. Obreza vedel in namenoma izpustil (iz pogodbe).

Dr. Janez Jurij Obreza je na dolgo in široko zagovarjal veljavnost sporazuma. Dejal je, da o dolusu ne more biti govora, ker je *vdova toliko let upravljala celo premoženje* (torej tudi pivovarno) in je vedela za vse. Sporazumela sta se samo zato, da ne bi prišlo do drage pravde.

Pri razpravi med staro Obrezovko in dr. Janezom Jurijem Obrezo — ali je bil njen sin ali samo pastorek, nisem mogel dognati, verjetnejše se mi zdi slednje — je nastopil še neki Janez Krstnik Vogl, sin Gertheisove sestre Marije Magdalene, z zahtevo, da se mora izločiti Gertheisovo premoženje od Obrezovega in nje-mu priznati del dediščine.

Mestni svet je ugodil dr. Obrezi in potrdil poravnavo od 20. junija. Stara Obrezovka je torej propadla s svojo pritožbo. Vogl pa je še tri nadaljnja leta vodil pravdo proti obema Obrezoma za izločitev Gertheisove zapuščine (s. p. 1734., fol. 158; s. p. 1735., fol. 49; s. p. 1736., fol. 45).

Ko je proces še trajal, je 23. okt. 1737. Marija Magdalena Obrezovka umrla na svojem domu v današnji Vegovi ulici 8. Stara je bila 84 let (s. p. 1737., fol. 117 in mrliška knjiga župnije sv. Nikolaja). Pokopali so jo pri bližnjih kapucinih, ki so imeli cerkev in samostan na zemljišču današnjega drevoreda »Zvezde«.

Vogl pa še ni odnehal, marveč je zdaj preciziral svoje zahteve. Terjal je 1000 gld., ki da so nedvomno Gertheisovi, iz Obrezovkine zapuščine pa Gertheisove dragulje in srebrnino. Mestni svet ga je napotil na ljubljansko viteško komendo, »ker je gospa Obreza umrla na komenskem svetu« (s. p. 1737., fol. 117).

Dr. Janez Jurij Obreza. Po Obrezovkini smrti je oskrboval celotno premoženje njen pastorek (ali sin?) dr. Janez Jurij Obreza v imenu svojega sinčka Franceljna. Upravljal je seveda tudi pivovarno. Pivovarstvo pa je bila meščanska obrt. Zato je zaprosil za meščansko pravico, ki so mu jo mestni očetje prav uslužno podelili na seji 7. februarja 1738. Dr. Obreza jih je prosil, naj ga pridejo zapriseči na njegov dom, ker je bolan. Prav radi so tja pohiteli namestnik mestnega sodnika Jurij Ambrož Kappus ter svetnika Tomaž Vincenc Mulič in Jožef Rubida. Spremljal jih je mestni registrator (fol. 14). Primerna pogostitev gotovo ni izostala. Tako je terjala tedanja šega. Meščansko takso so novemu meščanu predpisali šele mesec dni pozneje, 7. marca. Odmerili so mu 20 gld. nemške veljave, kar za bogatega moža ni bilo mnogo.

Dr. Obreza je vodil pivovarno do svoje smrti. Nedvomno je imel v obratu izučene pivovarske pomoč-

nike (»Braüknechte«). Njihova imena pa nam niso ohranjena.

V sodnih protokolih čitamo večkrat o pravadah, ki jih je imel z raznimi dolžniki in pravimi ter nepravimi dediči. L. 1738. n 1739. je tožil nekega Franceta Jožefa Žigona (Shigan), ki je nastopal (ni povedano, iz katerega naslova) kot »progllašeni dedič po Mariji Magdaleni Obreza« in si prilastil njen pribor srebrnih nožev, žlic in vilic. Žigon je izjavil, da je to isti pribor, ki ga zahteva zase tudi Vogl. Zato ga je deponiral pri zemljiški gosposki v viteški komendi. Končno je na pribor resigniral, zahteval pa je 1000 gld. v denarju. Pravda se je vlekla več let.

Sodni zapisnik z dne 10. sept. 1742. (str. 228) razpravlja o sporu med dr. Janezom Jurijem Obrezo ter Antonom Jeničem in njegovo ženo Marijano, rojeno Kapl. Stari Obreza je bil oskrbovalec Kaplove zapuščine. Do njene likvidacije pa je prišlo šele 8 let po Obrezovi smrti. Njegov sin, dr. Janez Jurij je ponudil zakoncema Jenič 900 gld. in 12 dukatov, da se ognejo pravnim stroškom. Zadeva je zanimiva v toliko, ker je v besedilu razprave točno povedano, da je dr. Janez Jurij Obreza pravi sin ranjkega Franca Antona Obreze. Značilno — toda ne prav verjetno — je tudi njegovo zatrjevanje, da ni med Obrezovo zapuščino nikake gotovine (»bekanntermassen sich kein paar gelt befindet«).

Vdova Marija Julijana Obreza in njen sin dr. Franc Karol Jeronim Obreza. Dr. Janez Jurij Obreza je umrl 28. avgusta 1746. Pokopan je bil pri bosih avguštincah (na stavbišču Kmečke posojilnice na Dunajski cesti). Po oporoki z dne 28. marca 1738. je bila proglašena za univerzalno dedično po njem njegova vdova Marija Julijana (s. p. 2. sept. 1746., str. 257). Vodstvo vsega premoženja in pivovarne je prešlo nanjo. Pravi lastnik, njen sin France je tedaj študiral na Dunaju medicino. Zdi se, da je bil fant zelo živahen dijak. Konec zime l. 1749. je bil cel aretiran na Dunaju in mati se je morala zavzeti na ljubljanskem rotovžu, da je potrdil pravilnost krstnega lista, s katerim se je fant pri prijetju izkazal pred notranje-avstrijsko vlado (s. p. 1749., str. 115).

Študija ni dokončal na Dunaju, marveč je hotel to storiti na vseučilišču v Bologni. Mati je naslovila tole prošnjo na magistrat:

Njen sin Franc Jeronim je tri leta posečal zdravniški pouk na Dunaju. Da bi se v omenjeni vedi čimbolj izpopolnil, želi sedaj oditi za poldrugo leto v Bologno (»nach Bononien«) in tam doseči doktorat (»gradum medicum«). Ker pa je že porabil očetovo dediščino 600 gld., prosi, da se ji dovoli za potovanje in študij vzeti 600 gld. hipoteke (seveda na dedovo zapuščino, t. j. pivovarno, hiše in zemljišča),

Mestni svet kot vrhovni skrbnik je prošnjo odklonil, ker mati »iz pupilarnih sredstev«, ki z njimi upravlja, in iz njihovih letnih dohodkov *prav lahko omogoči svojemu gospodu sinu nadaljevanje študijev* (s. p. 1749., str. 324). Tako se je tudi zgodilo.

Fant je moral biti v Bologni zelo marljiv, kajti že 2. junija naslednjega, 1750. leta, beremo v sodnem zapisniku: Gospod Franc Jeronim Obreza, *doktor filozofije in medicine*, prosi magistrat, da ga z dekretom proglasi za polnoletnega, ker je že dopolnil 22 let. Magistrat je rade volje ustregel.

K članku:

Ljubljana kot
umetnostno središče

Fortunat Bergant, Ljubljanski tipl:
Prestar

Klišé je last Akademske založbe v Ljubljani

Dr. Andrej Jožef Mihelič, advokat in pivovarnar. S svojo polnoletnostjo je postal mladi zdravnik pravi lastnik pivovarne in vseh dedovih hiš, pristav in zemljišč. Pa se ni maral pečati s pivovarstvom, marveč se je popolnoma posvetil zdravniškemu poklicu. Vlogo pivovarnarja je prevzel njegov svak, advokat dr. Andrej Jože Mihelič (poznejši plemič kakor, v ostalem, tudi Obreze. To plemstvo je bilo seveda denarno, ki so ga dosegli tudi mnogi meščanje).

Dr. Mihelič se je bil poročil z dr. Francovo sestro Marijo Elizabeto 13. febr. 1747. pri avguštincih (v današnji frančiškanski cerkvi). Priči sta bili Franc Ernest pl. Stainhoffen in zdravnik dr. Friderik baron Rosenthall.

Že 30. julija 1750., komaj 8 tednov po dosegi polnoletnosti, je prodal mladi zdravnik odvetniku dr. Miheliču eno hišo na Mestnem trgu in sicer tisto, ki je

stala »med Obrezovo in Matije Christiana hišo«. Prenos lastništva je bil dovoljen po starodavni navadi na slovesni mestni seji dne 1. marca 1751. Dr. Franca Obrezo je zastopal kot pooblaščenec dr. Franc Luka Marenik (s. p. str. 85).

Mesec dni potem, ko je kupil hišo na Mestnem trgu, sta dr. Mihelič in žena prevzela tudi pivovarno v Gradišču od vdove Marije Julijane Obreza (»Frau Maria Julliana obresin wittib, herr Andree Joseph Michellitsch J: U: Dr. und Maria Elisabetha dessen Eheconsortin biten den Zwischen ihnen wegen *durch die frau obresin denenselben übergebenen Preyhauses*, und was deme mehr anhörig errichteten übergaabs Contract De Dato Lezten augusti 1750 jahrs ghs: Zu raticificieren«). Magistrat je, kot novi lastnik komendskega imenja, priznal prenos posesti 13. jan. 1751. (s. p. 1751., str. 19). V nobenem spisu, kar sem jih našel,

ni razloženo, kako je to, da je mati razpolagala s pivovarno, ki je bila po dedu last dr. Franceta Jeronima. Morda je fant s tajnimi posojili zaštudiral pivovarno ali pa jo podaril materi (oz. sestri). Vsekakor smemo sklepati, da je mlada Marija Elizabeta dobila pivovarno kot *doto* in da je torej dr. Mihelič pivovarno *priženil*.

Sedaj, ko je bil lastnik hiše na Mestnem trgu (današnje št. 19) in pivovarne v Gradišču, je dr. Mihelič brž zaprosil za meščansko pravico. Če je hotel izvrševati obrt, se temu ni mogel ogniti. Kot doktor prava se je potegoval za »privilegirano meščansko pravico«. Magistrat mu je meščanstvo podelil isti dan, ko je privolil v prenos posestva pivovarne, t. j. na seji dne 13. januarja 1751. Taksa je znašala 36 gld. nemške veljave. Prihodnje leto, na dan sv. Jakoba, 31. julija, je bil med šestimi drugimi izvoljen v »občino« (Gemeinde), najnižje mestno predstavnisko telo, tudi dr. Andrej Mihelič (s. p. 1752., str. 251).

Marija Julijana Obreza je bila l. 1751. popolnoma izločena iz uprave pivovarne. Živela pa je še celih 9 let. Umrta je 9. februarja 1760., stara 82 let. Kot pred 14 leti njenega moža, so tudi njo pokopali pri bosih avguštincih. Po njej je dedovala njena hči Marija Elizabeta, žena dr. Miheliča.

Medtem je dr. Mihelič koval cekine kot kranjski advokat (»Praenobilis ac Clarissimus Dominus Josephus Andreas Michellitsch J : U : Inclytae Provinciae Carnioliae Advocatus« ga imenujejo matične knjige stolne župnije sv. Nikolaja) in kot meščanski obrtnik pivovarnar. *Njegova pivovarna je bila največja in najbrž tudi najboljša v Ljubljani*. L. 1756. (»Rectificiertes Vrbarium« fol. 110) je plačal 64 gld. 11 kr. pivovarskega davka (»Prey Vrbar«), dočim so ostali pivovarnarji bili ocenjeni na sledeče vsote: Janez Jurij Schmidt (pozneje pri Perlesu v današnji Prešernovi ulici) 29 gld. 50 kr., Pavla Kleplatha vdova v Florijanski ulici 10 gld. 20 kr., Matija Brandl (na današnji Rimski cesti, pri Živcu) 9 gld. 17 kr., Anton Steffel v Židovski ulici 8 gld. 2 kr. in Nikolaj Merk (v današnji Wolfovi ulici, Oražnov dom) 7 gld. 20 kr.¹ Seveda so vsi ti pivovarnarji imeli s pivovarno združene lastne pivotoče ali gostilne. Od teh so l. 1756. plačali po 1 gld. 8 kr. obrtnega davka. Pivo so varili večinoma za potrošnjo v lastnih obratih. Zalagali pa so tudi druge gostilničarje po mestu in deželi.

Dr. Mihelič je prišel s svojimi odjemalci večkrat navzkriž. Tako teče od l. 1753. do 1755. njegova tožba proti gostilničarki Katarini Pillich za 108 gld. 54 kr. za dobavljeno pivo (s. p. 1753, str. 46 itd.). 18. avgusta l. 1763. toži dr. Mihelič, imetnik Obrezove pivovarne (»Inhaber des obresischen Preihauses«), krčmarja Janeza Filipiča za pivo, ki mu ga je dobavil od 7. aprila 1760. do 27. januarja 1761. l. Terjatev

¹ Miheličeva pivovarna je ohranila vodilno vlogo še dolgo časa. L. 1762. in 1763. je bil pivovarniški davek takole razpodeljen: dr. Mihelič 75 gld. 36 kr., Nik. Merk 35 gld. 6 kr., Franc Ksav. Jamnik (Schmidtov naslednik) 29 gld. 42 kr., Matija Brandl 28 gld. 12 kr., Anton Steffl 4 gld. 48 kr. (franc. akti, fasc. 24, koncolut 13); l. 1769.: dr. Mihelič 45 gld. 30 kr., Merk 30 gld. 30 kr., Saagmeister 21 gld. 4 kr., Feichter 16 gld. 47 kr., Jamnik 15 gld. 9 kr.; l. 1772.: dr. Mihelič 42 gld. 12 kr., Merk 34 gld. 52 kr., Feichter 23 gld. 52 kr., Jamnik 16 gld. 10 kr., Brandl 11 gld. 54 kr.

je znašala 60 gld. 24 kr. — pivo je bilo na debelo po 4 kr. bokal. Zapretil je Filipiču z zaporom, če ne plača v 14 dneh (s. p. 1763, str. 163). Tedaj se je šlo za neplačane dolgove v zapor v mestni stolp. Tam je dolžnik sedel, dokler ni plačal. Vzdrževati pa ga je moral upnik.

L. 1768. je tožila Miheličeva žena Marija Elizabeta Blaža Sterkina za 93 gld. 15 kr., ki jih je bil dolžan za pivo (s. p. 26. novembra 1768.). Pravda je tekla tudi še naslednje leto.

Dr. Mihelič je imel spore tudi s svojimi sosedi v Gradišču, tako z Gregorjem Piškurjem zastran iztoka na cesto pri vrtnem plotu (s. p. 18. oktobra 1763.) l. 1769. z Janezom Rotarjem (Rotter) in l. 1772. z Jožetom Kušarjem, ker mu je zasipaval jarek.

Že leta 1755. je zaprosil dr. Mihelič občino za odstop »koščka sveta tik njegovega vrta, da postavi tam ledenico«. Ta košček sveta je segal od njegovega vrta pri pivovarni do deželne ledenice (»bis zu der Land-schafft Eys-grueben«). Občina mu je ustregla na seji 28. novembra 1755. leta. Lastno ledenico je pač rabil za hlajenje piva. Sicer je bilo v Ljubljani več ledenic, tako n. pr. mestna pred samostanskimi vrati.

Za stanje jarka ob mestnem zidu v Gradišču je značilen zapisek pri Miheličevi hiši v »Vrbarium über die Vorhin Commendisch vnd Capitlisch geweste gült« iz l. 1764.:

»Magistrat kraljevega glavnega mesta Ljubljane, tudi kot lastnik prej komendskega sveta in imenj v mestu in zunaj mesta Ljubljane ter kot zemljiška gosposka, zabičuje sedanjim gospodom lastnikom, oz. imetnikom pred križanskimi vrati ležeče pristave in vrtov rajnke gospe Marije Julijane Obreza (naslednje): Ker je mestni magistrat opazil, da se le-ta (t. j. dr. Mihelič) prizadeva, da bi nasproti pristave ležeči mestni jarek, oz. vrt napolnil z razno sipino, oviral odtok vode in odvajal vodo na drugo stran, vsled česar je ob tamošnji ledenici in zasebnikom v rabo prepuščenem mestnem obzidju nastalo pravo močvirje... se mu ne samo resno zabranjuje nadaljnje zasipavanje in polnitev, s čimer se voda in močvirje odvajata k obzidju, marveč se mu nalaga, da vpostavi prejšnji kanal, ki se je iztekal dober meter od obzidja, sicer bo pri prvi pritožbi sosedstva primoran poravnati škodo. Po tem naj se ravna. Sedanje samostalno zasipavanje in napolnjevanje (jarka) pa naj se zabeleži v zemljiški knjigi... V Ljubljani, na rotovžu 19. julija 1764.«

L. 1771. je dr. Mihelič pomnožil svoje premoženje z dvema hišama v Blatni vasi. Na občinski seji 11. marca je bil dovoljen prepis nanj in na njegovo ženo Prešernove hiše (»das Preschernisch Haus und Garten in Kottendorf«) in prejšnje Obrezove hiše. Prva je stala na mestu sedanje hiše št. 7 v Dalmatinovi ulici.² Tako je postal dr. Mihelič lastnik precejšnjega dela današnje Dalmatinove ulice (s. p. 1771., fol. 113).

² Lastniki hiše št. 7 v Dalmatinovi ulici: Dr. Janez Krstnik pl. Preschern do l. 1771.; l. 1771.—1774. dr. Andrej Jožef Mihelič; l. 1774.—1780. vdova Marija Elizabeta Mihelič; od 8. jan. 1780. do 7. maja 1802. čevljar Simon Lednig (pisan tudi Ledeneg) in žena Marija Ana. Hiša je imela številko 132 v diskalceatski ulici (prvotno pri št. Janžu, pozneje št. petrsko predmestje), po letu 1805. pa št. 130. Za Simonom Lednikom je bil do 21. jan. 1803. lastnik Mihael Ledeneg, nato do 6. marca 1818. Janez Krstn.

Medtem ko je dr. Mihelič širil svojo posest, je dr. France Obreza, zdravnik, počasi likvidiral očetovo zapuščino in je 27. septembra 1756. prodal svojo hišo na Mestnem trgu Matiji Bartholottiju (s. p. 28. febr. 1757.). Na Obrezovo ime naletimo le še parkrat v mestnih zapisnikih, tako 4. januarja 1772., ko se je pritožil proti lekarnarju Ernestu Bittu. Dr. Obreza je prosil magistrat, naj »omenjenemu gospodu Bittu ukaže, da se on in njegovi ljudje popolnoma vzdrže vseh dr. Obrezovi časti škodljivih govoric«, ter jim zagrozi z zaporom v stolpu. Če ima Bitt kaj proti dr. Obrezi, naj se obrne na pristojno sodišče.

Dr. Andrej Jožef Mihelič je umrl zadnjega februarja l. 1774. (s. p. str. 99). Ureditev njegove zapuščine se je zavlačevala celi dve leti. Šele na mestni seji 21. junija 1776. so bili proglašeni za dediče: vdova Marija Elizabeta Mihelič ter njena hči in varovanka Rozalija Mihelič, g. dr. Lovrenc Semen kot zastopnik svoje žene Terezije, roj. Mihelič, g. Karel Avguštin Weikhard, doktor medicine, kot zastopnik svoje soproge Julijane, roj. Mihelič ter g. dr. Franc Sedej za svojo ženo Marijo, roj. Mihelič.

Vse imenovane so bile hčerke dr. Miheliča in njegove žene Marije Elizabete, ki mu je rodila menda 12 otrok, večinoma deklic. Dečki so bili trije, pa so zgodaj pomrli. Kumovala sta pri krstih navadno dr. Franc Jeronim Obresa in njegova mati Marija Julijana, včasih pa tudi Lovrenc pl. Warl ali Anton pl. Webern z ženo Ano Marijo. Umrli otroci so bili vsi pokopani pri bosih avguštincah na Dunajski cesti. Preživele hčere so se, kot smo videli, dobro pomožile. Marija Terezija je obvdovela že s petindvajsetimi leti, ko ji je 12. avgusta 1778. umrl mož, pravnik dr. Lovrenc Semen, star 42 let. Naslednjega leta se je odpovedala očetovi dediščini in jo vso prepustila sestram (s. p. 7. decembra 1779., s. 414).

Le-te so koncem l. 1779. prodale na javni dražbi hišo št. 132 v šentpeterskem predmestju, njivo pri sv. Krištofu, dva travnika na Prulah, kozolec in njivo pri sv. Petru in tri njive, od katerih se je plačevala najemnina cerkvi Naše ljube gospe na Šmarni gori (s. p. 1779., s. 319, 320 itd.). Hišo in vrt v ulici bosonožcev je kupil 8. januarja 1780. čevljar Simon Lednik, ki je že prej bil lastnik bližnje dr. Miheličeve njive, pa jo je prodal trgovcu Angelu Mar. Alborgettiju (s. p. 1781., s. 84 in 85).

Vdova Marija Elizabeta pl. Mihelič je umrla okrog l. 1782. Dedščino v Gradišču, zlasti pivovarno je prevzela hčerka *Marija Rozalija*, roj. 31. avgusta 1750., ki jo zapisniki stalno imenujejo »Freule«. Nekoč veliko premoženje pa se je razbilo med dr. Miheličeve otroke in upnike. V zemljiški in zastavni knjigi za Gradišče, ki jo hrani Narodni muzej, so vknjižena na pivovarno naslednja bremena: takoj po dr. Miheličevi smrti, 3. marca 1774., dediči po Mariji Rozaliji Milbacher za 9800 gld., vdova Marija roj. Obreza po ženitni pogodbi z dne 8. februarja 1747. za 2500 gld.,

Jager, potem pa Marija Zach. L. 1840. in 1853. je v seznamih hišnih lastnikov v »Barmherziger Gasse« 130 vpisan Valentin Zeschko, prav tako l. 1876. v »Dolgih ulicah« št. 3 (prej 130). L. 1901. so v novih »Dalmatinovih ulicah« 7 (prej Dolge ul. 3) vpisani V. Zeschkovi dediči. L. 1933. so lastniki te hiše — seveda večkrat prezidane ali čisto na novo zgrajene — Stanko Jesenko, dr. Andrej Kuhar in dr. Oton Fettich.

za vdovnino letno po 150 gld. ali v glavnici po 4 % 3700 gld., hči Julijana pl. Waikhart s carta bianco od 6. novembra 1769. — najbrž ob možitvi¹ — 4000 gld., dve postavki po 5609 gld. in 8112 gld., dr. Blaž in Jožefa Klobus (carta bianca iz l. 1767.) 1200 gld., dalje razni zneski, ki jih je »frajla« Rozalija zapisala sestram, in še vpisi raznih drugih upnikov. Velika je morala biti vrednost dr. Miheličevega premoženja, da se je dalo obložiti s tolikim bremenom.

Dr. Blaž Klobus. Vendar se je pod njimi polagoma razrušilo. Največji del je pridobil dr. Blaž Klobus z ženo Rozalijo, ki sta na dražbi 16. avgusta 1792. kupila kot najvišja ponudnika tudi *pivovarsko pravico* za 7500 gld. 30 kr. (fasc. 20). Kupila sta seveda tudi hišo in vrt ter sploh vse, kar je bilo v Gradišču.

Dr. Blaž Klobus je bil sprejet za meščana dne 14. februarja 1795. z motivacijo, da ima meščansko pivovarsko pravico. Plačal je razmeroma nizko sprejemnino, 25 gld. (fasc. 57, akt 133/1795).

Rodil se je dr. Klobus — po poizvedbah g. dr. Rudolfa Andrejke, ki mi je svoje podatke ljubeznivo odstopil — l. 1753. v Škofji Loki. Po pravem poklicu je bil odvetnik. Umrl je 12. aprila 1822. v Gradišču št. 8 (danes Soteska št. 10). Oženjen je bil z Rozalijo pl. Burg, rojeno l. 1756., ki je umrla v Gradišču 19 (danes Rimska cesta 6). Zakon je ostal brez otrok. Njegov sorodnik — morda brat — je bil Boštjan Klobus, strojar v Škofji Loki, čigar hči Marija, roj. 1774., se je 8. januarja 1804. pri frančiškanih v drugič poročila s krčmarjem Antonom Strojonom v Gradišču 68.

Dr. Klobovs je bil bogataš. Poleg hiše in pivovarne v Gradišču je l. 1795. pridobil pristavo v Dolgi (Premecarski = Barmherzigengasse) ulici 129, ki je l. 1802. prešla na Janeza Kunovarja. Danes stoji tam dr. Regalijeva hiša v Dalmatinovi ulici. L. 1802. je podedoval kot sodedič hišo Janeza Nep. Polza v Kapucinskem predmestju 37, ki je stala poleg današnje Svetinove hiše (Kongresni trg 3) in zapirala dohod v Šelenburgovo ulico. Kupil je tudi hišo Andreja Jelovška (današnja Šumijevo) v Gradišču² za 7000 gld., a jo je l. 1814. prodal gostilničarju Bernardu Markoviču. L. 1820. pa je pridobil hišo Luke Selana v Gradišču št. 8 (današnja št. 10 v Soteski).³

¹ Julijana Mihelič je bila rojena 5. februarja 1749.

² *Lastniška vrsta Schumijeve hiše v Gradišču 90*. Hiša je bila patidenčna. Zraven je spadal tudi vrt. Do l. 1805. je nosila št. 54 (Gornje Gradišče), nato 23, po l. 1876. pa št. 9. L. 1752. (in gotovo že prej) je bil lastnik Anton pl. Wollwitz, 1771.—1784. Janez Krst. Melling, po l. 1785. Andrej Jelouscheg, nato dr. Janez Burger, z vpisom 28. septembra 1810. dr. Blaž Klobus, z 29. oktobrom 1814. Bernard Markovič, s 5. julijem 1828. Franc Markovič, z 18. aprilom 1832. Bernard Markovič, s 13. julijem 1832. Anton Bedenčič. L. 1877. je po seznamu hišnih posestnikov lastnica Ana Mauser, l. 1901. Josipina Schumi, l. 1933. Evgenija Hribar, l. 1938. pa Rado Hribar.

³ *Lastniška vrsta v Soteski 10*: v začetku 17. stol. do l. 1621. Urban Jeromančič; 1622. do (pribl.) 1639. Gregor Žorga (Schorga); 1640. (pribl.) do 1664. (pribl.) Urban Plestenjak (Plesteniakg, pozn. Plestaniakh); 1664. (pribl.) do 1678. (pribl.) Tobija Smrekar (Sumrekhar); 1678. do 1730. (pribl.) Smrekarjevi dediči (»von einem Heußl. NB: H: von Schmidthoffen possediert«); 1730. do 1740. (pribl.) Andrej in Eva Ferjančič; 1740. do 1770. (pribl.) Gregor in Helena Piškur (Piškhur); 1770. do 1783. Janez in Barbara Mening; 1784. do 1790. (pribl.) Jakob Praznik (Prasnik); 1790. do 1798. Ignac in Marija Hacker; od

Kako je šlo ljubljanskim pivovarjem za časa treh francoskih okupacij, sem povedal že v zgodovini Kleplatove pivovarne. Dr. Klobus je l. 1809. najavil 928 fl. škode od francoskih čet (franc. fasc. 23, škoda v predmestjih). Več kot on je imel v Gradišču škode samo Luka Zupančič (1616 fl.). Precej občutnejše so bili prizadeti Vincenc Samassa v Karlovškem predmestju št. 1 (2000 fl.), Franc Valentin v Kapucinskem predmestju št. 64 (2440 fl.), Eva baronica v. Borouitz roj. De Buchenthal v Kapucinskem predm. 58, pa 2272 fl. Vsi drugi — seznam obsega 27 imen — so bili manj oškodovani. Po dr. Klobusovem lastnoročnem in podpisanim računu so Francozi takole porabili tistih 928 fl., od binkošti 1809. do 23. januarja 1810.:

1. prehrana in postrežba 3 častnikov v 9 dneh	108 fl.
2. tridnevni stroški za približno 60 tu nastanjenih mož Marmontovega kora (drva, slama, razbito pohištvo)	50 fl.
3. devetdnevna nastanitev preko 100 mož istega kora	150 fl.
4. dvomesečna prehrana, kurjava in luč za prvega topniškega častnika Brondolinija	240 fl.
5. 20. avg. za 1 oficir. ženo (1 dan in 1 noč)	4 fl.
6. enomesečni stroški za 2 bolna oficirja	240 fl.
7. za drugega oficirja 2 dni	8 fl.
8. 13. nov. za bolnega oficirja de Fouille (6 dni)	24 fl.
9. od 5. do 12. nov. prehrana za 2 kapitana	56 fl.
10. od 11. nov. 3 dnevna prehrana oficirja	24 fl.
11. od 15. do 25. nov. prehrana skladiščnika (M. garde Magazin)	24 fl.
Vsota	928 fl.

Matevž Klobus. Od dr. Blaža Klobusa je pivovarno kupil njegov sorodnik Matej Klobus, ki se je rodil 3. oktobra 1750. v Poljanah. 21. januarja 1806. se je poročil z vdovo Ano Mark. Iz zakona ni bilo otrok. Matej je umrl za kapjo v Gradišču št. 3 dne 21. jan. 1840. l., star skoro 90 let. Hči njegove žene iz njenega prvega zakona Marija Mark se je 6. febr. 1832. poročila z mestnim ranocelnikom Jožefom Erženom.¹ Ta je bil lastnik pivovarne po l. 1841.

Preden je prevzel pivovarno »pri zvonu« v Gradišču, je bil Matevž Klobus gostilničar v Kapucinskem predmestju št. 6 (ime »pri šestici« izvira iz tega starega številjenja), danes Tyrševa cesta 8 (seznam krčmarjev iz l. 1818., f. 20). 20. januarja je vložil prošnjo na mestni magistrat, naj se mu »dovoli zopetna otvoritev stare pivovarne g. dr. Blaža Klobusa v Gradišču št. 3 in se mu podeli pivovarska pravica«. Navaja, da je kupil pivovarno z vsemi pivovarskimi napravami itd. od g. dr. Klobusa, da je »izučen pivovar« in da je »tudi potoval in delal kot pivovarski pomočnik (Bräuknecht)

6. julija 1798. do 14. avgusta 1811. Luka in Ana Marija Selan; nato do 28. januarja 1820. Luka Selan; za tem Florijan Mischitz, nato Jernej Boštjančič; od 1. marca 1820. Matej Klobus; od 5. decembra 1820. dr. Blaž in Rozalija Klobus; od 17. januarja 1826. magistratni svetnik Bernard Klobus; od 13. junija 1826. dr. Andrej Frank; l. 1853. so vpisani v seznam hišnih lastnikov dr. Franka dediči, l. 1877. Terezija Šimenc, l. 1901. Jerica Pintar, l. 1933. in 1938. Marta Damjanovič. Prvotno sta tu bili hišni številki 45 in 46 v Gradišču, po l. 1805. št. 8 v Soteski (Einöd-Gasse), po l. 1876. pa Soteska št. 10.

¹ Te in še nekatere podatke imam od g. dr. Andrejke.

po Štajerskem, Koroškem in v Avstriji, in sicer v Badenju pri Dunaju«. Poudarja, da »z njegovim prevzemom ne nastaja nobena nova pivovarna,² marveč se ponovno odvarja stara pivovarna, ki le nekaj let ni bila v obratu«. Občinstvu bo povečana konkurenca samo v korist. »Ostali pivovarji ne morejo popolnoma zadovoljiti občinstva, saj se zadnja leta pivo uvaža celo z Vrhnike, kar bi z boljšo postrežbo prenehalo«. Obljublja, da »bo varil dobro pivo, in sicer take vrste, ki jih želi publika«. Podjetju bo kos, ker je pogodba z dr. Klobusom zanj tako ugodna, da bo lahko svoj kapital porabil za obrat. Končno naglašja, da že več let toči vino in je družabnik pri žitni trgovini. Klobus je tedaj stanoval pri današnji »šestici«. Rotovž je prošnjo uslišal že 7. februarja 1820.

Poslej je Matevž Klobus skoro dve desetletji pivovaril »pri zvonu« v Gradišču. Proti koncu se je obrat zmanjšal, zato je zaprosil za znižanje obrtnega davka. Magistrat mu je 6. junija 1837. znižal davek za polovico. Odlok kresije z dne 9. avgusta 1837. (f. 22, akt 5339), s katerim se Klobusu zmanjšuje pridobnina od 30 na 9 gld., pa pravi celo, da »Matevž Klobus že dalj časa ne vari piva, marveč toči le proizvod drugega obrtniškega tovariša in je torej postal samo pivotoč (Bierwirth)«. Iz naslednjega pa bomo videli, da je šlo Klobusu prav dobro in da je pivovarna zopet začela izdelovati pivo, le da obrata ni več vodil stari Matevž sam, marveč njegov poslovodja Andrej Nening.

Nening je bil rojen l. 1811. v Gradcu, kjer se je učil obrti od 27. junija 1827. do 20. sept. 1829. Nato je služil v »prvih hišah« v Gradcu, od koder je krenil, da »si zboljša usodo«, s 4000 gld. dediščine in prihrankov v Ljubljano. Tu je stopil v službo k Antonu Dolničarju, gostilničarju in hotelirju pri »zlatem levu« na Dunajski cesti števil. 62 in 63 (pozneje števil. 5 in 7), predniku Andreja Fröhlicha. Od marca 1837. je kot višji natakar vzel na račun ves obrat v hiši št. 62. Prišlo pa je do spora z magistratom, nakar je Nening (pišejo ga tudi Nennig) prešel h Klobusu v Gradišče. Tu je vodil ne samo pivotoč, marveč tudi pivovarno.

9. septembra 1839. je Andrej Nening vložil na magistrat prošnjo za samostojno pivovarsko pravico. V prošnji navaja poleg življenjskih podatkov, da je s svojim delom doslej spravil pivovarno »pri zvonu« do nedvomljive povzdige, da streže Ljubljančanom z nepotvorjenim pivom in da je g. Klobus, ki je s svojo živahno delavnostjo prišel v srečne razmere, pripravljen Neningu dati v najem ali tudi prodati hišo v Gradišču.

Prošnjo je ponovil 30. jan. 1840., ker je magistrat zahteval od njega dokaz, da razpolaga z zadostno obratno glavnico. Iz njegovih obširnih izvajanj povzemamo, da je prebival v Ljubljani od marca 1837., da »Klobusova pivovarna prej že sploh ni več delovala. Ko pa je bila poverjena njegovemu vodstvu, je doži-

² Ljubljanski pivovarnarji so se vedno na vse kriplje upirali odpiranju novih pivovarn in celo novih pivotočev. Rotovž je krepko podpiral njihova prizadevanja po ohranitvi monopola v pivovarski stroki. Komaj dobro leto pred Matevžem Klobusom je 12. maja 1818. zaprosil pivovarnar na Vrhniki Jurij Anton Javornik za dovoljenje, da bi smel točiti svoje pivo v Ljubljani. Magistrat je prošnjo odbil, 1. sept. 1819. pa tudi kresija z motivacijo, da je v Ljubljani dovolj vinotočev, katerim se lahko oddaja vrhniško pivo. Za Jurijem Jauernigom pa da stoji »špekulant Valentin Klemenčič« (fasc. 20).

vela tak procvit kakor še nikoli poprej.« V točki sedmi se je takole izrazil o ljubljanskih pivovarnah:

»Splošno je znano dejstvo, da se razen pivovarske pravice g. Klobusa od vseh petih ostalih nobena redno ne izvršuje, da je pivo, ki ga izdelujejo ostale pivovarne, večkrat slabo in neužitno in da skoro vsi krčmarji v Ljubljani, ki ne jemljejo piva pri meni, naročajo to z *Vrhnike*. Zato je prava krajevna potreba, da se podeli še ena pivovarska pravica, in sicer možu, ki ima voljo in zmožnosti, da jo izvršuje redno in da ustreže potrebam občinstva« (fasc. 20, 595/1840.).

Magistrat mu je odgovoril 2. febr., da bo njegovo prošnjo upošteval, ko se izkaže, da razpolaga s primernimi prostori za izvrševanje pivovarske obrti.

Nening ni prevzel Klobusove pivovarne v Gradišču, marveč je 12. febr. 1840. javil magistratu, da je vzel v zakup za 12 let *Klobusovo hišo in pivovarno na Zelenem hribu v Kurji vasi 20*. Na ta način je 11. marca dosegel zaželeno pivovarsko pravico.

Jožef Eržen. Po Klobusovi smrti je pivovarno »pri zvonu« podedoval njegov zet, mestni ranocelnik *Jožef Erschen*. Pivovarska obrtnica mu je bila podeljena 13. aprila 1840. (fasc. 20, akt 1737 in 2339). Obrt je izvrševal 17 let. L. 1857. — tedaj je bil občinski svetnik — pa je Eržena zadela kap in je docela ohromel. Njegova žena *Marija* je 31. oktobra 1857. vrnila pivovarsko pravico, »ker je žal res, da niti moj mož niti njegova rodbina ne bo nikoli v stanu, še kdaj zopet izvrševati obrt« (fasc. 20, akt 6538). *Tako je l. 1857. prenehala starodavna Obrezova pivovarna v današnji Vegovi ulici št. 8.*

Gostilna »pri zvonu« pa je obstojala še naprej. Vzdila jo je v imenu ohromelega moža sama *Marija Eržen*, l. 1859. je vzela za družabnika Neningovega kompanjona pri pivovarni na Zelenem hribu, *Gašperja Gaiserja* (fasc. XV/4 l. 1859., akt 2518). Že drugo leto pa je prenehala tudi gostilna v Gradišču, Erženka je ohranila samo krčmarsko obrtno pravico, ki jo je do 1. maja 1861. izvrševal *Janes Kus* v šentpetrskem predmestju št. 79, nato pa špecerijski trgovec *Matevž Oitzinger* v Gradišču št. 30.

Z vlogo 12. jan. 1865. (f. XV/4, 284), v kateri pravi, da je njen mož *Jožef Eržen* »že dolgo časa moralno mrtev«, sama pa obrti ne more izvrševati, se je *Marija Eržen* odpovedala krčmarski pravici v prilog *Pavline Justin* v Krakovem št. 30.

Hišo v Gradišču 3 je 15. okt. 1859. kupil od silno zadolženega *Eržena* (oz. njegove žene) — dolžan je bil *Jožefu Schafferju* 14.000 gld., *Ljubljanski hranilnici* 8000, *Heleni Modrič* 2600 gld., *Jožefu Schwarzu* 4500 gld. itd. — glavni upnik *Jožef Schaffer*,¹ od tega pa *Ignac Seeman*, ki mu je bila na magistratni seji 16. sept. 1874. podeljena tudi krčmarska pravica. *Seeman* je točil v bivši pivovarni vino iz svoje zaloge na *Novem trgu št. 200*, kjer sta dotlej imela krčmo z *Miklavžem Recherjem*.

¹ *Jožef Schaffer*, roj. 18. febr. 1788., je bil c. kr. poveljnik vojaškega oskrbovališča, ki je stalo tam, kjer stoji današnja realka. Stanoval je v Kapucinskem predmestju 31. Njegov sin je bil znani nemški politik dr. *Adolf Schaffer*, državni in deželni poslanec, roj. 15. jan. 1840. v Bregenzu, umrl 24. jan. 1905. v Ljubljani. Drugi sin je bil oficir 27. pešpolka.

GEOLOGIJA MARIBORA

(Konec.)

C. Š L E B I N G E R

III. GEOLOŠKA ZGRADBA

V Mariboru ter neposredni okolici dobimo le terciar, mlade zemeljske plasti. Na zapad pa se v Kobanskem in Pohorju pokažejo kristalasti skrilavci izredno velike starosti; *Schwinner* šteje njihov najnižji del v svojo serijo I., to je skupino kamenin, ki tvorijo globlje ogrodje Vzhodnih Alp in sestoje iz injiciranih skrilastih gnajsov, ki jih često lomijo razpoke, prelomi in narivi, ob katerih so se razvili amfiboliti, ki so bili za one dislokacije ravno »drča« ali »drsalni horizont«. Strme kobanske doline, posebno na severnem pobočju *Remšnika*, imenovane jame, razgalijo na dnu po navadi amfibolite. Nad njimi pa sledi serija II.: to so granitni sljudni skrilavci, ki vsebujejo granatne skrilavce, eklogite, marmorje, pa tudi amfibolite; tile tvorijo velik del starega ovoja pohorskega tonalita, pa tudi velik del Kobanskega. Obe seriji sta verjetno kalevijsko-jatulijske starosti, obe je nagubalo algomansko gubanje. Veliko manj nagubane in izpremenjene so mlajše plasti, ki jih isti avtor razvršča v seriji III. a in III. b; zadnja serija bi bila že iz najstarejšega paleozoika. Ti dve seriji sestojita iz drobe, filitov, sljudnatih skri-

lavcev, milonitiziranih konglomeratov, III. a pa bolj iz kremenovih filitov. Od prve in druge serije jih loči rannaški (*Rannacher*) konglomerat, ki je precej nepravilno razširjen ter tvori včasih velik del serije III. a. Obe gornji seriji sta utrpeli metamorfozo prve globinske stopnje.

Starejši skladi pa so tu podvrženi diaftorezi. *Diaftorite* imenujemo tiste kristalaste skrilavce, ki so nastali v večji globini in pod silnejšim pritiskom, a so nato prišli v višje lege in zavzeli polagoma lastnosti, ki jih imajo kristalasti skrilavci v zgornjih plasteh. Na kristalih rudnin, ki nastajajo le v velikem pritisku, so vzbrsteli kristalčki mineralov iz zgornjih plasti kristalinskih skrilavcev, ki nastajajo le v zmernem pritisku, izpremenil in preuredil se je mineralizem, ne da bi popolnoma izginili znaki one dobe, ko je kamenina še ležala pod silnim pritiskom v globini.

Te tvorbe sicer ne spadajo več v neposredno mariborsko območje, dajejo pa v mnogem material za klastične usedline mlajših plasti ter tvorijo pod njimi razgiban relief. Bajе so do diaftoritov prikopali pri mestnem vodovodu na *Teznu*; nisem pa videl kamenin in ne morem soditi, če niso tam kakšne druge trdne kamenine, toda mlajše od njih, ki tvorijo tamkaj